

MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI
NÉVTANI TERMINOLÓGIA

HUNGARIAN AND INTERNATIONAL
ONOMASTIC TERMINOLOGY

HUNGARIAN AND INTERNATIONAL ONOMASTIC TERMINOLOGY

Edited by:
Andrea Bölcskei, Tamás Farkas, Mariann Slíz

International Council of Onomastic Sciences
Society of Hungarian Linguistics

Uppsala ♦ Budapest

2017

MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI NÉVTANI TERMINOLÓGIA

Szerkesztette:

Bölcskei Andrea, Farkas Tamás, Slíz Mariann

International Council of Onomastic Sciences
Magyar Nyelvtudományi Társaság

Uppsala ♦ Budapest

2017

Magyar és nemzetközi névtani terminológia Hungarian and International Onomastic Terminology

Szerkesztette: Bölcskei Andrea, Farkas Tamás, Slíz Mariann
Edited by: Andrea Bölcskei, Tamás Farkas, Mariann Slíz

A kötetet lektorálták: Bauko János, Fóris Ágota, Milan Harvalík
The volume has been peer-reviewed by: Ján Bauko, Ágota Fóris, Milan Harvalík

ISBN 978-615-5061-10-3 (print)
ISBN 978-615-5061-11-0 (online)

DOI: 10.26546/5061110

A kötet megjelentetését támogatta a Magyar Nyelvstratégiai Intézet
Publication has been supported by the Institute for Hungarian Language Strategy

© A szerzők, a szerkesztők és az eredeti jogok birtokosai, 2017
© The authors, the editors and the owners of the original rights, 2017

Műszaki szerkesztő: Slíz Mariann
Technical editor: Mariann Slíz

Borítóterv: Szabó Panna és Slíz Mariann
Cover: Panna Szabó and Mariann Slíz

Kiadta / Published by:
International Council of Onomastic Sciences ♦ Magyar Nyelvtudományi Társaság

Tartalom / Contents

ELŐSZÓK

Előszó (Milan Harvalík).....	9
Köszöntő (Tóth Attila).....	13
Szerkesztői előszó.....	15

FOREWORDS

Foreword (Milan Harvalík).....	19
Preface (Attila Tóth).....	23
Editors' Foreword.....	25

TANULMÁNYOK

Nemzetközi és magyar névtani terminológiai kutatások (Farkas Tamás).....	29
Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata (Bölcskei Andrea).....	49

STUDIES

Terminological Studies in International and Hungarian Onomastics (Tamás Farkas).....	65
The Hungarian Versions of Two International Onomastic Terminological Glossaries (Andrea Bölskei).....	85

TERMINUSJEGYZÉKEK / GLOSSARIES OF TERMS

AZ ICOS TERMINUSJEGYZÉKE ÉS MUTATÓI / THE ICOS LIST OF TERMS AND ITS INDICES.....	101
Alapvető névtani terminusok jegyzéke (Magyar változat) / List of Key Onomastic Terms (Hungarian Edition).....	101
Magyar–angol terminusmutató az ICOS-szójegyzékhez / Hungarian–English Term Index of the ICOS Glossary.....	112
Angol–magyar–német–francia terminusekvivalenciák mutatója az ICOS-szó- jegyzékhez / Index of the English–Hungarian–German–French Term Equivalents of the ICOS Glossary.....	120
AZ UNGEGN TERMINUSJEGYZÉKE ÉS MUTATÓJA / THE UNGEGN GLOSSARY OF TERMS AND ITS INDEX.....	125
A földrajzi nevek egységesítése során használt terminusok jegyzéke (Magyar változat) / Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names (Hungarian Edition).....	125
Magyar–angol terminusmutató az UNGEGN-szójegyzékhez / Hungarian–English Term Index of the UNGEGN Glossary.....	177

Előszók

Előszó

A névtani terminusok alakulásmódjának, használatának és meghatározásának különféle kérdései évek óta a figyelem középpontjában vannak. Az, hogy az egyes kutatók a különféle terminusokat eltérő jelentésben használják, komolyan akadályozhatja egymás pontos megértését. A terminusokban való világos egyetértés, a standardizáció hiányában a névkutatók nem feltétlenül képesek a gondolatok cseréjére, a koncepciók megvitatására, a tudomány előbbre vitelére, ami negatívan befolyásolja a szélesebb körű tapasztalat-cserét, a nemzetközi együttműködést és a névtan további fejlődését.

Mint BOTOLV HELLELAND rámutat (HARVALÍK–CAFFARELLI 2007: 196), a névkutatás nemzeti tudományként indult, amelynek fő célja az írott és szóbeli névanyag, elsősorban a hely- és személynevek összegyűjtése, vizsgálata és megjegyzésekkel, magyarázatokkal ellátott közreadása volt. Nemzetközi terminológiára különösebb igény nem mutatkozott. Ez azonban az évek során megváltozott: napjainkban a névtan elméleti és módszertani problémáit nemzetközi szinten, például nemzetközi kongresszusokon is megvitatják. Amikor pedig egy-egy tanulmányt vagy egyéb munkát nemzetközi közönségnek szánunk, elengedhetetlen, hogy a terminológia nemzeti hovatartozástól függetlenül, mindenki számára érthető legyen. Ez általában is érvényes a névtanra, az elméleti kérdések tárgyalásakor pedig különösen fontos. Ugyanígy érdemes nemzetközi szinten is érthető terminusokat használni a névtani kategóriák meghatározása során.

Az egységességnek a névtani terminológia használatában megfigyelhető hiánya azt a benyomást keltheti, hogy a névtan fejletlen diszciplína, ez pedig alááshatja a megbízhatóságát. Érdemes ugyanakkor megjegyezni, hogy a terminusok használatában és/vagy jelentésében tapasztalható eltéréseket nagyrészt az eltérő elméleti megközelítések és az egyes névtani iskolák, országok és nyelvek különböző hagyományai eredményezik, így országos szinten, egy adott nyelven vagy névtani iskolán belül nem különösebben gyakori a terminusok következetlensége, többértelműsége vagy bizonytalansága.

A közös terminológia megalapozása már megtörtént, köszönhetően egy sor egy- és többnyelvű névtani terminológiai szótárnak és terminológiai rendszerezésnek. A névtani terminológia különös fontosságát tükrözi, hogy ezeken kívül olyan munkák is foglalkoznak vele, amelyek elsősorban a névtan általános kérdéseit tárgyalják vagy éppen egy-egy adott problémakört mutatnak be.

A legfőbb problémák, amelyekkel a különféle terminológiai rendszerekkel összefüggésben találkozunk, jelentkezhetnek abban, hogy ugyanazon jelenségre vagy névfajtára különböző terminusok vannak használatban, illetve hogy egymás mellett létezik egy hazai és egy nemzetközi terminuskészlet.

Nyilvánvaló, hogy a terminusok többértelműsége és bizonytalansága zavarokat okozhat. Még ha a terminusok idővel pontosabb és állandóvá válnak is, a megszilárdulásuk a

folyamat koordinálása nélkül hosszú és bizonytalan kimenetelű lesz. Ezért a használatba vont terminológiának csapatmunka és közös megegyezés eredményének kellene lennie, sőt, talán egyfajta kötelező érvényűvé tétele is megfontolandó lehet. Ennek érdekében 2002-ben, a 21. Nemzetközi Névtudományi Kongresszuson Uppsalában javaslat született egy névtani bizottság felállítására a Nemzetközi Névtudományi Társaság (International Council of Onomastic Sciences, ICOS) védnöksége alatt azzal a céllal, hogy összeállítson egy, a használatban lévő névtani terminusokat definíciójukkal együtt tartalmazó nemzetközi útmutatót (HARVALÍK 2005). Ez a terminológiai munkacsoport, amely az ICOS vezetőségének égisze alatt működik, annak 2004. március 24–27-i tanácskozásán jött létre; tagjai különböző nyelvek, országok vagy régiók és névtani iskolák képviselői.

E bizottság tevékenységét HARVALÍK (2014) részletesen bemutatja, és e kötet is kitér rá röviden (BÖLCSKEI 2017, FARKAS 2017). A csoport munkájának legfőbb eredménye egy háromnyelvű, az ICOS hivatalos nyelvein (angol, német és francia) készült lista az alapvető névtani terminusokról, mely az ICOS honlapján érhető el (Icosweb Terminology). Jelenleg az egyik legfőbb feladat ennek a terminusjegyzéknek az elkészítése további nyelvekre, elérhetővé téve így a névkutatók szélesebb köre számára is. A cseh és szlovák változat már elkészült, egyéb nyelvek összeállítása pedig folyamatban van. Örömmel tapasztalom, hogy a magyar változat – kiegészítve egy angol–magyar terminusmutatóval és egy angol–magyar–német–francia négy nyelvű ekvivalencialistával – szintén elkészült, és elérhetővé válik e kötetben.

Ugyancsak fontos munka a névtani terminológia terén az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportja (United Nations Group of Experts on Geographical Names, UNGEGN) által kidolgozott terminusjegyzék magyar változata, amely szintén e kiadványban jelenik meg.

Nemcsak a Nemzetközi Névtudományi Társaság és az ICOS Terminológiai Munkacsoportjának elnökeként, hanem névkutatóként is nagyra értékelem magyar kollégáim e kötetben közzétett munkáját. Eredményeik bizonyítják, hogy a különböző nyelvek és névtani iskolák által használt terminusok kölcsönös összehangolása – folyamatosan figyelembe véve azok valós használatát, elfogadva a pluralizmus jogát is – alapvetően hozzájárul az egyes névkutatók közötti, magasabb szintű megértéshez, és ösztönzőleg hat a névtan általános elméletének és alapelveinek további fejlődésére is.

Hivatkozott irodalom

- BÖLCSKEI ANDREA 2017. Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 49–61. <https://doi.org/10.26546/5061110.8>
- FARKAS TAMÁS 2017. Nemzetközi és magyar névtani terminológiai kutatások. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 29–47. <https://doi.org/10.26546/5061110.7>

- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002*. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala. 1: 160–171.
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 21–25. <http://www.gen.cat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/004.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- HARVALÍK, MILAN – CAFFARELLI, ENZO 2007. Onomastic terminology: an international survey / Terminologia onomastica: un'inchiesta internazionale. *Rivista Italiana di Onomastica* 13: 181–220.
- Icosweb Terminology = *ICOS Lists of Key Onomastic Terms*. <https://icosweb.net/drupal/terminology>

MILAN HARVALÍK
a Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS) elnöke

Köszöntő

A Magyar Nyelvstratégiai Intézet igazgatójaként tisztelettel köszöntöm a kötet olvasóit. Külön öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a kiadvány olyan kivételes alkalomra készült el, mint a 26. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus, amelynek először ad otthont Magyarország, a Debreceni Egyetem. Az, hogy ezt a háromévenként megrendezésre kerülő konferenciát hazánk rendezi meg, az itthoni névtannal foglalkozó kutatók kitűnő szakmai elismeréseként könyvelhető el a nemzetközi tudományos szférában, s azt bizonyítja, hogy a hazai névkutatás egyre növekvő nemzetközi látókörrel és kapcsolatrendszerrel rendelkezik.

A Magyar Nyelvstratégiai Intézetet – amely a Miniszterelnökség irányításával működő központi hivatal – 2014. március 4-én hozta létre a Kormány azzal a céllal, hogy tanácsadó testülete legyen a nyelvi, nyelvpolitikai kérdésekben, és a teljes magyar nyelvterületet, a nemzet egységét szem előtt tartva kidolgozza a magyar nyelvstratégiát. A nyelvstratégia fontos részének és az intézet egyik feladatának is tartom a különböző szaknyelvek (terminológiák) tudatos fejlesztésének koordinálását, a határon túli és az anyaországi magyar nyelvű terminológia összehasonlító kutatását, valamint összehasonlító terminológiai szótárak összeállítását. Mindezek miatt volt fontos támogatni a Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology című kötet kiadását, mely az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem névkutatóinak együttműködésében készülhetett el.

Az onomasztika nyelvudományunk egyik legdinamikusabban fejlődő területe, s mégis mint minden tudományterületnek, ennek a tulajdonnevekkel foglalkozó diszciplínának is vannak terminológiai problémái, amelyek – reményeim szerint – az e tárgykörben rendezett szakmai konferenciákon mielőbb megoldódnak majd.

A szaknyelv és terminológia fejlesztése ma olyan odafigyelést érdemlő terület, amelynek eredménye az állampolgárok számára is hasznosítható: segíti a könnyebb megértést, csökkenti a bürokráciának való kiszolgáltatottságot, növeli az egyén és a közösség magabiztosságát és önrendelkezésének hatékonyságát, valamint hozzájárul a társadalom költségkímélőbb működéséhez.

Nemzeti nyelvünk az identitás, a kommunikáció és a megismerés eszköze is. Az egyén és a közösség akkor tudja a legjobban használni anyanyelvét és gyakorolni anyanyelvhasználatához való jogát, ha ehhez biztosítottak a feltételek; többek között létezik az adott nyelven pontos, szabatos, szakemberek által összehangolt és ellenőrzött terminológia. Elengethetetlenül fontos, hogy a létrehozott terminológiai adatbázisok széles körben hasznosuljanak, azaz – ha lehetséges – ingyenesen hozzáférhetőek legyenek online szótárakban vagy nyilvános adatbázisokban. Az UNESCO-irányelvekben is deklarált terminológiai tervezés részeként a jövő szempontjából szükséges tehát a szaknyelvek innovatív fejlesztése.

A kutatómunkában fontos lépés annak a két nemzetközi névtani terminológiai szójegyzéknek a magyar változata, amelyet jelen kötet tartalmaz, s amit stratégiai szempontból különösen nagyra értékelek. Mind a névtan alapvető, elsősorban a szűkebb szakmai kommunikáció során alkalmazott szakkifejezéseinek, mind pedig a földrajzinév-egységesítési tevékenység során használatos nyelvészeti, földrajzi, térképészeti, dokumentációs és információtechnológiai vonatkozású terminusoknak a jegyzékét hiánypótlónak gondolom.

Bár létezik egyéni és intézményi keretek között folyó terminológiatervezés, a tudományos igénnyel összehangolt terminológiapolitikai tevékenység és gondolkodás ma még gyakran hiányzik. Nagyon fontos, hogy ennek a tevékenységnek legyen működőképes intézményrendszere, amely – hasonlóan más országokhoz – tartozhat például az Országgyűlés alá, vagy egyéb, tudományos intézményekhez. Magyarországon tanácsadó szerepet lát el az UNESCO alszervezeteként működő Magyar Nyelv Terminológiai Tanácsa, de fontos terminológiai műhely még például a Károli Gáspár Református Egyetem Terminológiai Kutatócsoportja vagy a Kárpát-medencei nyelvi intézeteket tömörítő Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, mely utóbbinak a kutatásai között a szaknyelvi és a terminológiai kérdések is meghatározóak.

A szaknyelvek és a terminológiák szisztematikus fejlesztése és a más nyelvekkel való terminológiai harmonizáció feladatának ellátása nagy ívű, hasznos és hiánypótló feladat, amely csak közösen, szakmai és döntéshozói összefogással valósulhat meg. Ehhez a 26. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus angol, német és francia nyelvű nemzetközi seregszemléje, továbbá a Nemzetközi Névtudományi Társaság névtani terminológiával foglalkozó szakembereinek tevékenysége kitűnő szellemi muníciót szolgáltat.

TÓTH ATTILA
a Magyar Nyelvstratégiai Intézet igazgatója

Szerkesztői előszó

A megfelelő tudományos terminológia szoros és kölcsönös viszonyban áll tárgyával. A terminológiai bizonytalanságok, tisztázatlanságok megnehezítik egy adott terület vagy témakör átlátását, megértését; a felmerülő kérdések tisztázását, elméleti továbbgondolását; a tudományos eszmecserét, a különböző kutatások egymáshoz illeszkedését, gyakorlati alkalmazását. Azaz: az adott tudományág fejlődését és hasznosulását, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. A tapasztalat ugyanakkor azt mutatja, hogy a különböző nyelvek és kultúrák, az egyes szaknyelvek, s akár egyazon szakterület szakirodalmi is számottevő eltéréseket mutatnak a használatban lévő terminológia tekintetében. A fentebbiek szempontjából fontos azonban feltérképezni e különbségeket, a vizsgálat alá vont terület fogalmi rendszerének jellemzőivel együtt. A szakmai kommunikáció zavartalanulásának biztosítása érdekében pedig érdemes törekedni a konszenzusra a fogalmakat jelölő terminusok formájában, jelentésében, logikai kapcsolataiban, állományában és használati szabályaiban egyaránt.

A névtani ismeretek elméleti és gyakorlati felhasználásának több tudomány-, illetve szakterülethez köthetősége nem lehet kétséges. A nyelv-, a fordítás-, az irodalom-, a történet-, a jog-, a közlekedés- és a földrajztudomány, a térképészet, a könyvtár- és információtudomány, a hírközlés és tömegkommunikáció, a közigazgatás – hogy csak a legnyilvánvalóbbakat említsük – például számos szempontból kapcsolódik a tulajdonnevek különböző típusainak, illetve alkalmazásainak problematikájához. A nyelvtudományi részdiszciplínák közül a névtan terminológiájának nemzeti nyelvű és nemzetközi rendezése, harmonizációja ezért különösen is szükséges és időszerű feladatnak tekintendő.

Amint tapasztalhatjuk, a terminológia iránti általános érdeklődés a nemzetközi tudományosságban és Magyarországon is megélénkült az utóbbi időkben. Ez szűkebb területünkön, a névkutatásban is érzékelhető. Magyarországon ugyanakkor a korszerű terminológiai szótárak és/vagy adatbázisok terén jelentős hiányosságokkal szembesülhetünk általában a humán tudományok, s így a nyelvtudomány esetében is. Számos nyelven állnak rendelkezésre kisebb vagy nagyobb, illetve átfogó igényű nyelvészeti, illetőleg névtani terminológiai szótárak, Magyarországon azonban inkább csak korlátozottabb célkitűzésű munkákról adhatunk számot.

A nemzetközi névtani terminológiai munkálatok eddigi legjelentősebb eredményének két többnyelvű terminusjegyzék tekinthető. Az egyik a Nemzetközi Névtudományi Társaság (International Council of Onomastic Sciences, ICOS) terminológiai munkacsoportjának a munkája, az alapvető névtani terminusok angol–német–francia nyelvű listája. A másik a földrajzi nevek egységesítésében használt szakkifejezéseket tartalmazó jegyzék, az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportjának (United Nations Group of Experts on Geographical Names, UNGEGN) köszönhető terminológiai lista.

A jelen kiadványban e két aktuális nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változatát és a hozzájuk kapcsolódó többnyelvű terminusmutatókat adjuk közre. A jegyzékek és mutatók projektmunkák keretében, többek közreműködésével készültek el. A terminusjegyzégeket két, magyar és angol nyelvű változatban is közölt tanulmány kíséri. FARKAS TAMÁS írása a nemzetközi, idegen nyelvű és a magyar névtani terminológiai munkálatok történetét, főbb irányait és területeit, illetve eredményeit tekinti át, BÖLCSKEI ANDREA tanulmánya pedig a két terminusjegyzéknek és magyar változatuknak a történetét, tartalmát és felépítését, elkészítésük sajátos problematikáját és elkészítőit mutatja be.

A kötet az ICOS 2011-es barcelonai kongresszusa nyomán, az ICOS terminológiai munkacsoportjához kapcsolódóan megalakult magyar albizottság, illetve az ennek kapcsán is megformálódott alkalmazott névtani kutatócsoport tevékenységének eredménye. A kapcsolódó munkálatok a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszékén folytak. A megjelent kiadvány szakmai hitelességét a több tudományterületet képviselő lektorok munkája volt hivatott biztosítani. A kötetet terminológiai szempontból FÖRIS ÁGOTA (Budapest), a nemzetközi és a magyar névtudomány oldaláról pedig MILAN HARVALÍK (Prága) és BAUKO JÁNOS (Nyitra) lektorálta. Az UNGEGN helynév-standardizációs terminológiai szójegyzékének magyar változatát számos kapcsolódó szakterület képviselője véleményezte. A kötet kiadására az ICOS és a Magyar Nyelvtudományi Társaság közösen vállalkozott.

A kiadványhoz írt előszavában MILAN HARVALÍK, az ICOS elnöke, valamint e szervezet terminológiai munkacsoportjának kezdeményezője és vezetője a nemzetközi névtani terminológiai munkálatok történetéről és fontosságáról fogalmazta meg gondolatait. TÓTH ATTILA, a kötet megjelentetését támogató Magyar Nyelvstratégiai Intézet (Manysi) igazgatója pedig a szaknyelvek, illetve a nemzeti nyelvű terminológia gondozásának fontosságára hívta fel a figyelmet.

E kötet szerkesztőiként ezúton is köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik munkájukkal segítették elkészítését. Köszönettel tartozunk az ICOS, illetve az UNGEGN eredeti terminusjegyzégeit összeállító és megjelentető szakembereknek. S köszönjük a Manysinak és vezetésének, hogy anyagilag támogatták e kiadvány megjelentetését.

A kétnyelvű kötetet mind hagyományos, nyomtatott formában, mind pedig elektronikusán, az interneten, szabad hozzáférésű kiadvánként közzétesszük. A célunk az, hogy a terminusjegyzékek és a kapcsolódó információk minél szélesebb körben, több tudományterületen, magyar és nemzetközi szinten is hasznosulhassanak, megkönnyítve ezzel a magyar és külföldi névkutatók, valamint a nevekkal foglalkozó különböző szakterületek képviselői közötti kommunikációt, tovább erősítve a szakmai kapcsolatokat, a közös kutatásokat, a magyar nyelvű és a nemzetközi tudományosság fejlődését.

A SZERKESZTŐK

Forewords

Foreword

Various aspects of the formation, use and definition of onomastic terms are problems that have remained at the centre of attention for years. The use of various onomastic terms with different meanings by scholars is a major obstacle of proper understanding. Without clear understanding and standardization of terms onomasticians cannot exchange ideas, discuss concepts and advance knowledge, which negatively impacts the larger exchange of experience, international collaboration and the further development of onomastics.

As BOTOLV HELLELAND pointed out (HARVALÍK–CAFFARELLI 2007: 196), at an early stage onomastic research was a national science the main goal of which was to collect and investigate written and oral name material, primarily place-names and personal names, and publish these with comments and explanations. The need for an international terminology was not felt very strongly. Over the years this has changed and today onomastic theoretical and methodological problems are discussed in various international contexts, for instance at international congresses. When publishing papers and volumes for international readers it is important that the terminology is understood. This applies to onomastics in general, but is especially important when dealing with theoretical problems. It is also advantageous to use terms that are understood internationally when defining onomastic categories.

The absence of homogeneity in onomastic terminology may give the impression that onomastics is not a well-developed discipline, which serves to undermine its credibility. However, the differences in the use and/or meaning of terms are mainly caused by differing theoretical approaches to onomastics and by the divergent traditions of onomastic schools, countries and languages. This means that inconsistencies – ambiguity and vagueness of terms – do not manifest themselves on a national level, in a certain language or within an onomastic school.

The foundations of a common terminology have been laid down in several mono- and multilingual dictionaries of onomastic terminology and in terminological systems. The importance of onomastic terminology is also emphasised by the fact that even works primarily orientated either at general questions of onomastics or unique problems deal with it.

The major problems apparent in certain terminological systems are caused by the use of multiple terms for the same phenomenon or the use of the same term in different meanings in the terminology of various onomastic schools, and also by the parallel existence of international and domestic terms.

It is understandable that the ambiguity and uncertainty of terms leads to confusion. Eventually, however, terms become both more precise and more stable but – unless this

process is coordinated – this stabilisation is a long-term process with an uncertain outcome. Therefore, any terminology utilised should be the result of teamwork and cooperation or its binding enactment may be compromised. For this reason, at the 21st International Congress of Onomastic Sciences in Uppsala in 2002, the establishment of a special onomastic commission under the auspice of the International Council of Onomastic Sciences (ICOS) was proposed, the goal of which would be to assemble an international guidebook to the onomastic terms in current use, together with their definitions (HARVALÍK 2005). This terminological group that works under the ICOS Board of Directors was founded at the meeting of the ICOS Board held in Prague 2004 (26th to 27th March) and its members represent individual languages, countries or regions and onomastic schools.

The activities of the group have been thoroughly described in HARVALÍK 2014; and summarized in this volume (BÖLCSKEI 2017, FARKAS 2017). The most important result of the group's work, a three-language version of a basic list of onomastic terms in the official languages of the ICOS (English, German, and French) was published on the ICOS website (Icosweb Terminology). One of its current tasks is to prepare new versions of the glossary in other languages, which will make it accessible to a broader circle of onomasticians. The Czech and Slovak versions have been completed, while others are under preparation. I acknowledge the publication of the Hungarian version – along with a supplementary Hungarian–English term index and a quadrilingual list presenting English–Hungarian–German–French term equivalents – in this volume with great pleasure.

Another important work in the field of onomastic terminology is the Hungarian version of the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*, which is also part of this publication.

Not only as the President of the International Council of Onomastic Sciences and the Chair of the ICOS Terminology Group, but – above all – as an onomastician, I highly appreciate the work of my Hungarian colleagues that is presented in this volume. Their results prove that coordination between the terms used in different languages and onomastic schools – always taking into account their existing usage and respecting the right of pluralism – can substantially contribute to an improved understanding of the results of individual researchers in their study of proper names and thereby stimulate further development in the principles of the general theory of onomastics.

Bibliography

- BÖLCSKEI, ANDREA 2017. The Hungarian Versions of Two International Onomastic Terminological Glossaries. In: BÖLCSKEI, ANDREA – FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. Uppsala–Budapest: International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság. 85–98. <https://doi.org/10.26546/5061110.10>
- FARKAS, TAMÁS 2017. Terminological Studies in International and Hungarian Onomastics. In: BÖLCSKEI, ANDREA – FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. Uppsala–Budapest: International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság. 65–84. <https://doi.org/10.26546/5061110.9>

- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002*. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet. 1: 160–171.
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 21–25. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/004.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- HARVALÍK, MILAN – CAFFARELLI, ENZO 2007. Onomastic terminology: an international survey / Terminologia onomastica: un'inchiesta internazionale. *Rivista Italiana di Onomastica* 13: 181–220.
- Icosweb Terminology = *ICOS Lists of Key Onomastic Terms*. <https://icosweb.net/drupal/terminology>

MILAN HARVALÍK
President of the International Council of Onomastic Sciences

Preface

As the director of the Institute for Hungarian Language Strategy I welcome the readers of this volume. It is a pleasure and an honour that the volume has been finished for such an exceptional event as the 26th International Congress of Onomastic Sciences, an event held in Hungary for the first time, at the University of Debrecen. The fact that this conference (which is organized every three years) will be held in Hungary this year can be seen as the acknowledgement of the outstanding work Hungarian researchers of onomastics complete in the international scientific sphere. It proves that Hungarian onomastic research is gaining ever more international insight and building newer connections.

The Institute for Hungarian Language Strategy (an office overseen by the Prime Minister's Office) was established by the Government on 4th March 2014 with the purpose of being a consultant body of the Government in questions of language and language politics, and is tasked with drawing up a Hungarian language strategy for the whole Hungarian language community, holding the unity of the nation in sight. I find the coordination of the planned development of different terminologies, the comparative research of Hungarian terminology in Hungary and abroad, and the creation of dictionaries of comparative terminology a very important part and task of language strategy. Therefore, it was imperative to support the creation of the volume *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*, which was prepared in the cooperation of onomasticians affiliated with Eötvös Loránd University, Budapest and Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, Budapest.

Onomastics is one of the most dynamically developing fields of linguistics, and yet – just as any other branch of science – this discipline centred around proper nouns has its own terminological problems. These problems (I hope) will be solved as soon as possible at the professional conferences focusing on the field.

The development of specialised languages and terminology is a field worthy of attention as its achievements are useful for laypersons as well: they provide an easier way of understanding, reduce the chances (and the feeling) of being at the mercy of bureaucracy, increase the confidence of individuals and the community, increase the effectiveness of self-determination, and make the functioning of society more cost-efficient.

The language of our nation is also a tool for identity, communication and cognition. Individuals and the community can only use the language efficiently if the required conditions are met. Such a condition is the existence of a clear, accurate, precise terminology which is coordinated and supervised by experts. It is essential that the so-created terminological databases prove to be extensively useful, that is – if possible – they should be freely accessible in the form of online dictionaries and/or public databases. According

to UNESCO directives terminological planning, the future innovative development of specialised languages is a significant task.

The publication of the Hungarian versions of two international glossaries of onomastic terminology is a crucial step in this research field. These glossaries are included in the present volume and I hold them in high esteem from a strategical point of view. I find both the basic terminology of the field of onomastics (used primarily in the communication between experts) and the glossary of terminology used in geography, in cartography, in documentation and information technology, and in linguistics (linguistic terms used for the standardization of geographical names) to be cardinal, this is a publication that has been long awaited.

Although terminology planning exists within individual and institutional frames too, scientifically coordinated terminology politics and thinking is often not present. It is vital that a functioning institutional system oversees these activities. Such an institutional network may be supervised by Parliament or academic institutions, similarly to other countries. The Terminology Council of the Hungarian Language as a suborganization of UNESCO plays an advisory role in Hungary. Other important workshops of terminology are the Terminological Research Group of Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary and the Termini Research Network. The latter is the collection of the linguistic research institutes of the Carpathian Basin and its researches are, among others, centred around questions of specialised languages and terminology.

The systematic development of specialised languages and terminologies and their harmonization with the terminologies of other languages is a grand, useful, long-desired undertaking. One that can only be completed through the collaboration of professionals and decision-makers. The papers presented in English, German, and French at the 26th International Congress of Onomastic Sciences, in addition, the work of experts dealing with onomastic terminology at the International Council of Onomastic Sciences provide excellent intellectual munition for this cause.

TÓTH ATTILA

Director of the Institute for Hungarian Language Strategy

Editors' Foreword

Adequate scientific terminology is in close and reciprocal relation to its subject. Uncertainties, inconsistencies in terminology make it difficult to overview and comprehend a field or topic; to provide answers, to give further thought to arising questions; to carry out scientific discussions, to adjust different research projects and to maximize practical applicability; i.e. to develop and exploit a branch of science, at both a national and international level. However, experience shows that pieces of specialized literature in different languages and cultures, in special languages or even in a given field display considerable differences in their adopted terminology. For these reasons, it is important to explore the differences, together with the concepts of the field under observation as a system and its characteristics. To ensure unambiguous professional communication, an attempt should be made to reach a consensus concerning the forms, meanings, logical connections, stocks and rules for the use of terms.

The theoretical and practical applications of onomastic knowledge are undoubtedly connected to several disciplines and professional fields. Linguistics, translation studies, literary studies, history, law, transport sciences, geography, cartography, library and information science, communication sciences, public administration sciences – to mention only the most obvious examples – are extensively affected by the problems posed by the different types or uses of proper names. Thus, the national and international standardization and harmonization of onomastic terminology, out of the disciplines of linguistics, should be considered necessary and timely.

In recent years, an increased interest in terminology in general, can be observed, not only in Hungary, but also on an international scale. This trend is also apparent in onomastics, the field of the current volume. Simultaneously, in Hungary, the noticeable lack of up-to-date terminological dictionaries and/or databases in the humanities and particularly in the field of linguistics is obvious. In several languages, comprehensive linguistic or onomastic terminological dictionaries of lesser or greater extent are available, while only more focused works can be reported from Hungary.

The most important achievements in the works of international onomastic terminology are two multilingual term lists. One of them is a glossary by the Terminology Group of the International Council of Onomastic Sciences (ICOS), a list of key onomastic terms in English, German, and French. The other is the glossary of terms used in the process of the standardization of geographical names, compiled by the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN).

The current volume presents the Hungarian versions of these two current international glossaries of onomastic terms, accompanied by relevant multilingual term indices. The glossaries and the indices were prepared in work projects, involving a few people. They

are supplemented by two studies, published in Hungarian and English. The paper by TAMÁS FARKAS outlines the history, most important trends and fields as well as the results of international and Hungarian onomastic terminological works; while the article by ANDREA BÖLCSKEI discusses the history, contents and structure of the original as well as the Hungarian versions of the two glossaries, paying attention to the unique problems of their compilation.

This volume is the result of the activity of the Hungarian Subgroup of the ICOS Terminology Group, established after the 2011 ICOS Congress in Barcelona, in cooperation with the Hungarian research group in applied onomastics, its associate working group. Works were done at the Department of Hungarian Linguistics of Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary and at the Department of Hungarian Historical Linguistics, Sociolinguistics and Dialectology of Eötvös Loránd University, Budapest. Professional credibility of the volume is ensured through the work of peer-reviewers from several disciplines. The volume, from a terminological point of view, was reviewed by ÁGOTA FÓRIS (Budapest); and, from the perspectives of international and Hungarian onomastics, was checked by MILAN HARVALÍK (Prague) and JÁN BAUKO (Nitra). The Hungarian version of the *UNGEGN Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names* was reviewed by numerous representatives of relevant professional fields. The book was jointly published by ICOS and the Society of Hungarian Linguistics.

In his Foreword to the volume, MILAN HARVALÍK, the president of ICOS and the initiator and chair of the ICOS Terminology Group expresses his thoughts about the history and importance of international onomastic terminological works. ATTILA TÓTH, the director of the Institute for Hungarian Language Strategy, the financial supporter of the publication of the volume, calls attention to the importance of the maintenance of terminology in national and special languages.

The editors of the book wish to express their thanks to all colleagues who contributed to this volume with their work. The work of the ICOS and UNGEGN experts who compiled and published the original term lists should also be duly recognised. The editors also thank the Institute for Hungarian Language Strategy for the financial support for the publication of this volume.

This bilingual volume will be available both in print and online as an open access publication. The editors aim to ensure the national-wide and international applicability of the term lists and the relevant information in several disciplines, facilitating successful communication among Hungarian and foreign onomasticians, the representatives of different professional fields dealing with proper names, and to strengthen professional relationships, encourage common research projects and help the further development of Hungarian and international scholarship.

THE EDITORS

Tanulmányok

Nemzetközi és magyar névtani terminológiai kutatások

1. Bevezetés. E tanulmány az idegen nyelvű, nemzetközi, valamint a magyar névtani terminológia terén végzett eddigi munkálatokat, illetve eredményeket szándékozik főbb vonalaiban, vázlatosan bemutatni. Első része a nemzetközi névkutatással foglalkozik. Ennek során az idegen nyelvű névtani terminológiai szótárak, szójegyzékek palettájáról (2. pont), a terminológia kérdéskörének a külföldi onomasztikában való megjelenéséről, illetve a névtani terminológiával foglalkozó fontosabb nemzetközi projektekről (3. pont) ad áttekintő képet. A tanulmány második, terjedelmesebb része a magyar névtani terminológia kérdéskörére fordítja a figyelmet. Sorra veszi az átfogó igényű rendszerezésre és leírására irányuló kezdeményezéseket (4. pont), valamint bemutatja a témakörnek a magyar szakirodalomban való megjelenését (5. pont). A tanulmány befejezésekképpen (6. pont) a nemzetközi és a nemzeti nyelvű (konkrétan: a magyar) névtani terminológia kapcsolatát, a vonatkozó munkálatok összefüggéseit, illetve főbb szempontjait vázolja fel az olvasó számára.

2. A nemzetközi névtani terminológiai irodalom. Különböző országok névkutatóinak munkájaként egy- és többnyelvű névtani terminológiai jegyzékek és szótárak egész sora készült el a 20. század második felétől napjainkig. Elsőként e terminológiai munkákról adok rövid áttekintést az alábbiakban.

2.1. A névtani terminológia módszeres feldolgozásában a német és a szláv nyelvű névkutatás bizonyult úttörő szerepűnek. Az első ilyen munkák ugyanis az 1960-as években a német (WITKOWSKI 1964), majd egyes szláv nyelvek névtani terminológiájáról jelentek meg (ukrán: NIMCSUK 1966, szorb: PETR 1969, később majd orosz: PODOLSKAJA 1978¹ és 1988²). (A német és az orosz terminológiai szótár magyar ismertetéseit l. FEHÉRTÓI 1966: 246–247, UDVARI 1981.) Nemzetközi szakmai együttműködések révén, illetőleg ezeket is szolgálendő készültek el azután a német és egy tucatnyi szláv nyelv névtani terminusainak közös feldolgozásai (bővebben l. BAUKO 2012: 157–158). Előbb a Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky (német címén: Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik) című munka jelent meg 1973-ban (SVOBODA et al. 1973), amelyet pont egy évtizeddel később az Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika (más nyelvű címein: Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik) című összeállítás követett (BEZLAJ et al. 1983). A német névkutatás terminusairól azóta újabb összeállítás is született (WALTHER 1998), ahogyan több szláv nyelvről is. (Az ukránról, terminológiai szótárként, nyomtatásban: BUCSKO–TKACSOVA 2012; a lengyelről, terminológiai jegyzékként, elektronikus formában: GALKOWSKI 2012. A különböző szláv

nyelvekre együttesen l. még RZETELSKA-FELESZKO et al. red. 2002–2003. 2: 567–602. További szláv nyelvű névtani terminológiai jegyzékek munkálatai jelenleg, aktuálisan is folynak.)

Az észak-európai névkutatók ugyancsak elkészítették névtani terminológiájuk hasonló feldolgozásait (KIVINIEMI et al. 1974, SCHMIDT 1981). A nagyobb uráli nyelvek részéről – a magyar nyelv kivételével – szintén születtek ilyen jellegű összegzések (finn: a svéd-del közösen, l. KIVINIEMI et al. 1974; észt: HENNO-PÄLL 2003). (Az előbbi munka magyar ismertetését l. MIZSER 1979: 247–248.)

Készültek terminológiai szótárak – egyaránt az észak-amerikai névkutatásnak köszönhetően – mind az angol nyelvű onomasztika (SMITH 1967, ROOM 1996), mind a (kanadai) francia nyelvű (hely)névkutatás (DORION-POIRIER 1975) terminusairól. Több nagy nyelv vonatkozásában ugyanakkor mindmáig hiányzik az említettekhez hasonló feldolgozás, mint például az olasz esetében (vö. GALKOWSKI 2010; l. ugyanakkor FÁBIÁN 2001 két nyelvű terminológiai jegyzékét, bővebben még később).

Külön említést érdemelnek az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportjának (UNGEGN) munkatársai által elkészített speciális célú, valamint a Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS) Terminológiai Munkacsoportja által összeállított átfogó igényű, kifejezetten nemzetközi felhasználásra szánt glosszáriumok. (Ezekről bővebben l. még később.)

2.2. A korábban megjelent terminológiai jegyzékek, szótárak terminusai többé-kevésbé megszokottá, természetessé válhattak egy-egy nyelv névtani szakirodalmában. Ugyanakkor napjainkban is tapasztalható az a figyelem, amely a névkutatás terminológiájára és az ezzel összefüggő névelméleti problémakörökre irányul, s újabb terminológiai szójegyzékekre is mutatkozik igény és szándék. Megkezdődtek például a Szlovák Tudományos Akadémia kebelén belül működő Névtani Bizottság irányításával – és nemzetközi közreműködéssel – egy szisztematikus elektronikus névtani terminológiai adatbázis összeállításának munkálatai. A készülő adatbázis az egyes terminusokat különböző információkkal (többek közt a más nyelvű – köztük a magyar nyelvű – megfelelőekkel) együtt szándékozik feldolgozni (l. BAUKO 2015b: 73). Az Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika című soknyelvű (szláv és német) terminológiai szótár (BEZLAJ et al. 1983) újabb, bővített és átdolgozott kiadására már évekkel ezelőtt született javaslat (l. HARVALÍK 2007).

A névtani terminológia problematikájára az újabb, összefoglaló jellegű és reprezentatív igényű külföldi, illetve nemzetközi névtani kézikönyvek gyakran külön figyelmet fordítanak. Akár módszeresen visszatérő kérdéskörként az egyes tematikus fejezetek bevezetéseként (pl. BRENDLER-BRENDLER Hrsg. 2004), akár önálló fejezetként (pl. WITKOWSKI 1995, KALETA 1998) – illetve e két módszert egyszerre alkalmazva (pl. MARCATO 2009: 10–13 és passim) –, akár pedig – az önálló fejezetek mellett – a műhöz csatolt terminológiai mutatók formájában (RZETELSKA-FELESZKO et al. red. 2002–2003. 1: 81–94, 2: 567–602).

Az ICOS háromévente megszervezett nagyszabású nemzetközi névtani kongresszusain a névtani terminológia kérdésköre több alkalommal is (Pisa, 2005; Torontó, 2008; Barcelona, 2011) külön szekcióként jelent meg a programban, a téma fontosságát és a rá irányuló szakmai figyelmet egyaránt jelezve. Az ICOS-kongresszusok alkalmával ülésezik egyébként az ICOS terminológiai munkacsoportja is.

Konferencia-előadások, tanulmányok, folyóiratcikkek sora tárgyalja napjainkban a nemzeti és nemzetközi névtani terminológia általános, elméleti, metodológiai problémáit,

illetve az egy-egy részterülettel, kérdéskörrel vagy akár egy-egy konkrét terminussal kapcsolatos specifikus kérdéseket. (A fontosabb továbbvezető irodalomhoz l. pl. az ICOS terminológiai listáinak végén közölt válogatott bibliográfiákat a szervezet honlapján.)

3. A nemzetközi névkutatás terminológiai munkálatai. A különböző nyelvek kutatói, szakemberei közötti együttműködések – különösen azok szervezettebb formái – termésszerűleg irányították rá a figyelmet a névtani terminológia, illetve a terminológiai harmonizáció kérdéseire. Mindezt gyakorlati lépések, szerveződések és munkálatok sora kísérte nemzetközi szinten.

3.1. Az 1959-ben megrendezett első nemzetközi szláv névtudományi kongresszus nyomán alakult meg a Nemzetközi Szlavisztikai Komité Onomasztikai Bizottsága, s az ennek kebelén belül létrejött négy albizottság egyike a Terminológiai Albizottság lett (vö. WITKOWSKI 1995: 290). Ennek és a Német Tudományos Akadémia Szlavisztikai Intézetének az együttműködésével készült el az onomasztika fentebb említett első terminológiai szótári feldolgozása (WITKOWSKI 1964), mintegy hatszáz névtani terminussal. A testület a későbbi terminológiai munkálatokból is kivette a részét. (A szláv, különösen a csehszlávok, illetve a szlovák névkutatás terminológiai munkálatairól l. még BAUKO 2012: 157–159.)

Az észak-európai országok névtudományi együttműködését biztosító NORNA (alapítva 1971-ben) egyébként hasonlóan jó példával szolgált a névtani terminológia fontosságára. A NORNA által szervezett legelső szimpózium központi témáját a névtani terminológia problematikája képezte, amely a későbbi szimpóziumok során is fel-felbukkant a programban (GYÖRFFY 2007: 250).

3.2. Az ENSZ 1959-ben (akkor még más néven) felállított Földrajzi Név Szakértői Csoportjának (United Nations Group of Experts on Geographical Names, UNGEGN) köszönhetően először 1984-ben, majd újabb, javított kiadásban 1987-ben jelent meg egy terminusgyűjtemény, mely a földrajzi nevek egységesítésében használt szakkifejezéseket adta közre. A kiadvány eredetileg az ENSZ hat hivatalos nyelvén látott napvilágot. (A második kiadás később magyar fordításban is megjelent: FÖLDI 1992.) Az elkészült munka hiányosságainak kijavítására azonban már 1989-ben kezdeményezték egy terminológiai munkacsoport felállítását. A NAFTALI KADMON irányításával készült és szerkesztett, a napjaink helynév-standardizációs tevékenységéhez kapcsolódó terminológiát közreadó és értelmező újabb összeállítás közel négyszáz tételből áll, s ugyancsak a világsszervezet hat hivatalos nyelvén jelent meg, 2002-ben (Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names). Ehhez azóta egy kisebb kiegészítéseket és javításokat tartalmazó Addendumot is kapcsoltak, s anyaga további nyelveken is megjelent. A szójegyzék folyamatos korszerűsítése, gondozása a munkacsoportnak továbbra is feladata. (Minderről bővebben, továbbvezető irodalommal l. BÖLCSKEI 2017, kötetünkben. A hivatkozott alapidokumentumok elérhetők az UNGEGN honlapján.)

A földrajzi nevek nemzetközi standardizációja több nemzetközi szervezetet érintő tevékenység, melynek szükségképpen vannak terminológiai vonatkozásai. Erre ad példát a tengerfenék-domborzati nevek egységesítésének kérdésköre is. Az ehhez kapcsolódó irányelveket és útmutatót tartalmazó alapidokumentum a Nemzetközi Hidrográfiai Hivatal (International Hydrographic Bureau, IHB) kiadásában, több változatban és nyelven

megjelent már. Angol–magyar nyelvű verziója, mely a megfelelő kétnyelvű terminológiai jegyzéket is tartalmazza (MÁRTON–DUTKÓ szerk. 2003: 17–30, újraközlését l. MÁRTON 2012: 305–318), szintén rendelkezésre áll. Ennek a munkának is voltak hazai, a magyarországi Földrajzinév-bizottság működéséhez kapcsolódó előzményei (FÖLDI 1979, újraközléseit l. MÁRTON 1992: 91–92, ill. 2012: 278–279; a témakör tudománytörténetéről bővebben l. MÁRTON 2012: 184–192).

3.3. A Nemzetközi Névtudományi Társaság, azaz az ICOS (International Council of Onomastic Sciences) keretei közt, a 2002-es uppsalai nemzetközi névtudományi kongresszuson MILAN HARVALÍK egy terminológiai munkacsoport létrehozását indítványozta (l. HARVALÍK 2005). A munkacsoport 2004-ben meg is kezdte működését, melynek köszönhetően különböző nyelvek és névtani iskolák képviselőinek közreműködésével elkészült az alapvető terminusok – rövid meghatározásokkal és példákkal ellátott – listája. Ezt az ICOS három hivatalos nyelvén: angolul (ez volt a munkanyelv is), valamint németül és franciául tették közzé. E listák kiinduló változatát a 2005. évi ICOS-kongresszuson, Pisában, majd bővebb változatában 2011-ben, a barcelonai ICOS-kongresszuson mutatták be. A jegyzékek jelenlegi formájukban mintegy 70 terminus leírását tartalmazzák (Lists of Key Onomastic Terms). Ezek a terminológiai szójegyzékek elérhetők az ICOS honlapján. (Minderről bővebben l. HARVALÍK 2014: 21–22, ill. BÖLCSKEI 2017, kötetünkben.)

Az ICOS a névkutatók tágabb körét igyekezett bevonni terminológiai munkacsoportjának tevékenységébe. Működésének kezdetén például több, különböző országokból származó névkutatót megkerestek egy rövid, a terület általános problematikájára vonatkozó kérdéssorral, s a válaszokat és azok összegzett tanulságait közzé is tették (HARVALÍK–CAFFARELLI 2007, magyar válaszadójuk FÁBIÁN ZSUZSANNA volt). Ebből a felmérésből is kiviláglott, hogy a névtani terminológia terén minden nyelvben egy sor – részben hasonló, részben eltérő – probléma, illetve feladat áll a kutatók előtt. Ezért az ICOS terminológiai munkacsoportja a fent említett terminológiai jegyzékek elkészítését követően további munkaterületekkel, illetve csoportokkal bővítette tevékenységét. Ezek célja egyrészt további nyelvek (és egyúttal kultúrkörök) számára is hozzáférhetővé tenni, illetve adaptálni az elkészült terminológiai jegyzékeket – mely munkába immár magyar kutatók is bekapcsolódtak –, másrészt pedig az egyes névtudományi részterületek terminológiáját módszeresen és részletekben is feldolgozni.

3.4. Az ICOS és az UNGEGN névtani terminológiával foglalkozó képviselői a 2008. évi torontói ICOS-kongresszuson tartott egyeztető megbeszélés nyomán egy közös terminológiai munkabizottságot is létrehoztak. A két testület készítette terminológiai jegyzékek közt különböző típusú, részben szükségszerű, részben viszont csökkenthető különbségek találhatók. (Minderről bővebben l. NYSTRÖM 2014, vö. VASILEVA 2014 is.) A két szervezet összehangoltabb munkája – melyet személyi átfedések is elősegítenek – természetesen csak nyereséggel járhat az érintett szakterületek számára.

3.5. Az UNGEGN, illetve az ICOS itt említett névtani terminológiai jegyzékeinek további nyelveken való kiadására egyelőre néhány példát ismerünk csupán. Magyar változatuk e tanulmánnyal együtt jelenik meg, nyomtatott és elektronikus formában.

4. Törekvések a magyar névtani terminológia átfogó igényű rendszerezésére és leírására. A magyar névtudomány terminológiájának, illetve egyes terminusainak a problematikáját alkalmilag, illetve érintőlegesen többen is tárgyalták már. E szakterület műszóhasználatának kérdésköréről azonban csak a hetvenes években, a magyar névtudomány dinamikus szerveződésének időszakában bontakozott ki tágabb körű, átfogó igényű eszmecsere. A kezdeményező szerep – mint oly sok más területen is – HAJDÚ MIHÁLYÉ, a magyar névkutatás későbbi első számú szervező egyéniségéé volt. (L. a leginkább illetékes visszaemlékezéseit is: HAJDÚ 2010: 24–26.)

4.1. Vitaindító a névtudomány műszavairól címmel 1974-ben készült el és lett szétküldve – stencilezett kiadványként – az ún. Bokor Levelek 12. száma (HAJDÚ 1974a; kisebb változtatásokkal később a Névtani Értesítőben is: HAJDÚ 1979). Anyagát az ifjabb nyelvész generációk egykori szakmai-baráti körének, a Bokornak az egyik összejövetelelén vitatták meg, míg többen írásbeli hozzászólásaikat juttatták el a kezdeményezőhöz. A javaslatok nyomán egy tartalmilag és formailag egyaránt jócskán átdolgozott, konkretizált változat (HAJDÚ 1974b) készült az anyagból. (Erre azért is szükség volt, mert az eredeti szöveg ténylegesen vitaindító formájában lett megfogalmazva.) Az újabb anyagot azután az eredeti szándéknak megfelelően a Magyar Tudományos Akadémia – akkor még létező – névtudományi munkabizottságához terjesztették fel.

Az említett előterjesztésben megfogalmazott elvek a következők voltak: bizonyos fokú egységesítés (a stilisztikai vagy célszerűségi szempontú szinonimitás lehetséges megtartásával); a már konvencionálizálódott műszavak megtartása (szemben az elméleti nézőpontból indokoltnak látszó újításokkal); a jobban használható (rövidebb, kifejezőbb, jobban képezhető) terminusok preferálása. A tervezet az alapvető szempontok megfogalmazását követően mintegy kéttucatnyi szinonimapárt, illetve szinonimasort vett számba, a köztük lévő választásra téve vagy kérve javaslatot. A további kérdéseket – mint nem csupán terminológiai problémákat – az előterjesztő „elvi cikkek sorozata” után látta megoldhatónak.

Az előterjesztés végezetül, a témához kapcsolódóan egy, a névkutatás műszavait is számba vevő kiadvány – MEZŐ ANDRÁS javaslata nyomán immár egy névtani lexikon – tervét ismertette röviden. A javasolt névtani lexikon elkészítésének az elvei a következők lettek volna: minden egykor előfordult műszó vagy körülírás felvétele; szükségesnek tűnő új műszavak alkotása; szinonimák (esetleg kerülendőnek tartott kifejezések) felvétele a preferált megnevezésre utalóan; egyes kifejezéseknek akár egy nagyobb szócikk részeként való tárgyalása. Az addig összegyűjtött címszavak száma közel ötezer volt, a tervezett munka pedig nagyságrendileg 3-4 ezer önálló szócikkből állt volna. Amint azt a mutatványként eredetileg mellékelt címszólista is jelezte, HAJDÚ és MEZŐ javaslata valóban inkább enciklopédikus jellegű, mint szótárszerű feldolgozásra irányult. HAJDÚ egyik visszaemlékezésében a ragadványnevek témaköréhez (és betűrendjéhez) kapcsolódó tervezett címszavakat idézi is e tervezetből (HAJDÚ 2010: 25; a fogalomkör terminusaira egyébként l. BAUKO 2009: 7–9). A konkrét műszavak mellett e mutatványban is egy sor lexikonszerű címszó kapott helyet, s nemcsak utaló, de önálló szócikként is (pl. *ragadványnevek keletkezési indítékai*, *ragadványnevek nyelvi eszközei*, *ruházatra utaló ragadványnevek* stb.).

Az akadémiai munkabizottság a nagy tekintélynek örvendő Bárczi Géza vezetésével a következő évben megtárgyalta és támogatandónak találta a kezdeményezést. Nem sokkal

később azonban Bárczi elhunyt, s az akadémiai átszervezések kapcsán maga a bizottság is megszűntette működését. A kérdés így egy időre lekerült a napirendről.

4.2. A problémakör újabb felvetését a magyar névkutatás folyóiratának, a Névtani Értesítőnek a néhány évvel későbbi megindulása tette egyrészt lehetővé, másrészt indokoltá. Az 1979-ben megindult periodika szerkesztője, HAJDÚ MIHÁLY egy rövid bevezetővel, kisebb változtatásokkal adta közre az eredeti vitaindítót a folyóirat hasábjain (HAJDÚ 1979). A témához kapcsolódóan több, különböző generációhoz tartozó névtanos kolléga: RÁCZ ENDRE, BACHÁT LÁSZLÓ, SZABÓ T. ATTILA, illetve ÖRDÖG FERENC és MÉSZÁROSNÉ VARGA MÁRIA, valamint a vitaindító HAJDÚ MIHÁLY hozzászólása is megjelent a folyóirat első számaiban (Névtani Értesítő 1979. 2: 28–34, 1980. 3: 56–60). Egyes terminusok kérdéséhez a folyóirat első évfolyamait recenziáló KÁLMÁN BÉLA is hozzáfűzte megjegyzéseit (KÁLMÁN 1982: 502–503). Ekkoriban már több külföldi névtani terminológiai szótár hazai recenziója is olvasható volt Magyarországon (a német, finn–svéd, orosz munkáké: FEHÉRTÓI 1966, MIZSER 1979, UDVARI 1981).

Az ígéretes módon újraindult eszmecsere azonban ismét megszakadt. Más, nagyszabású hazai nyelvtudományi termv munkák időszakában ez a téma tényleges támogatást nem kapott, kezdeményezőit pedig egyéb szakmai feladatok kötétték le. Mindemellett, úgy tűnik, a névtani terminológia rendszerezésének, egységesítésének gondolata az akkori magyarországi névkutatókat sem érintette meg kellő mértékben. (Mindehhez l. HAJDÚ 2010: 26, vö. HOFFMANN 2003: 54.)

4.3. A következő figyelemre méltó – s több szempontból újszerű – kísérlet bő két évtizeddel később, a 2000-es évek legelején történt a magyar névtani terminológia számbavételére. A VÁRNAI JUDIT SZILVIA nevéhez fűződő, gyakorlatias megközelítésű angol–magyar névtani glosszárium egy nagyobb – több nyelvészeti területre kiterjedő – munka része, kezdeti lépése lett volna (VÁRNAI szerk. é. n.). Az interneten közzétett kétnyelvű, kísérleti célúnak szánt, 172 tételből álló pusztá szójegyzék egy akkor indult kiadványsorozat fordítói munkálataihoz kapcsolódott: az Onomastica Uralica című, angol és orosz nyelven megjelenő, magyarországi háttérű névtani periodika aktuális kötetének (2. History of the Study of Toponyms in the Uralian Languages. Debrecen, 2002) elkészítéséhez. (Ez a konkrétum magyarázhatja tematikus kiegyensúlyozatlanságát, ti. a helynévkutatás terminusainak felülreprezentáltságát is a listában.)

Az interneten ma is elérhető kétnyelvű glosszárium előszava szerint az itt közzé nem tett részek további járulékos információkat tartalmaztak (szükség esetén tömör definíciót, megjegyzést, szakirodalmi hivatkozást, esetleges rövidítést, szófaji besorolást, kereszt-hivatkozásokat). Az előszó emellett folyamatban lévő és folytatólagos munkálatokról adott hírt. A projekt azonban sajnos félbeszakadt, a tervezett nagyobb munka nem készült el, s háttéranyagainak sorsáról sincs tudomásunk. (VÁRNAI későbbi, névelméleti kérdéskörökkel foglalkozó doktori disszertációjában nem is érinti a névtani terminológia akár elméleti, akár gyakorlati, akár tudománytörténeti kérdéseit; vö. VÁRNAI 2005.)

Időrendi és tematikai szempontból egyaránt itt kell említést tennünk egy nyomtatásban megjelent, olasz–magyar névtani terminológiai glosszárium elkészültéről is (FÁBIÁN 2001). Anyagában a címszóként szereplő, fontosabb olasz névtani terminusok olasz nyelvű értelmezéssel, magyar megfelelővel és/vagy értelmezéssel, valamint különböző nyelvű névtani példákkal szerepelnek. Az összeállítás egy magyarországi olasz szakos egyetemi

hallgatóknak készült, az olasz névkutatás különböző területeiről bőséges válogatást adó tanulmánygyűjtemény részeként – egyfajta függelékeként – jelent meg.

Az itt említett kétnyelvű, magyar párú névtani terminológiai jegyzékeket az összeállítók egyaránt az idegen nyelvi szakkifejezések szerint rendezve – azaz az idegen nyelvről a magyarra való fordítás, értelmezés iránya szerint – tették közzé. Magyar terminusok szerint rendezett változatuk, illetve magyar terminusmutató nem jelent meg mellettük.

4.4. Egy magyar névtani terminológiai szótár elkészítésére, ennek egyes szempontjaira, illetve lehetőségeire alkalmilag mások is tettek javaslatot a későbbiekben. A következő évek magyar névtani konferenciáin egy-egy névtani terminológiai vonatkozású előadás is hasonló felvetésekkel élt, lényegében a konkrétan tárgyalt tematikából levont konzekvenciaként (JUHÁSZ 2004: 165–166, FARKAS 2008: 339–340). E felvetéseket tényleges elhatározás és konkrét lépések ugyanakkor nem követték. A magyar névtani terminológia módszeresebb vizsgálatának így néhány névkutató (Bölcskei Andrea, Slíz Mariann és, Farkas Tamás) összefogása adhatott újabb lendületet: az ICOS terminológiai munkabizottságának magyar alcsoportját megalkotva egyúttal a két legfontosabb nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változatának elkészítésére is vállalkoztak. A magyar névtani terminológiával való módszeres foglalkozás szándékát tehát az aktuális nemzetközi névtani terminológiai munkálatok, illetve a magyar és a nemzetközi névtani terminológia közti harmonizáció igénye is erőteljesen inspirálták.

Az alapvetően informális jellegű, de tervezett kutatói együttműködés alapján, illetve ahhoz is kapcsolódóan 2010 után több irányban történtek lépések. Áttekintés készült a nemzetközi és a magyar névtani terminológiai munkálatok tudománytörténetéről és aktuális állásáról (FARKAS 2011). Egy Névtan és terminológia címmel, úttörő jelleggel megrendezett workshop a témakör több alapvető kérdéskörét vitatta meg, előadások és egy kerekasztal-beszélgetés formájában (vö. BÖLCSKEI–FÓRIS 2012); az elhangzott előadásokat a Névtani Értesítő 2012. évi kötete tette közzé (HOFFMANN 2012, FARKAS 2012, SLÍZ 2012, BÖLCSKEI 2012, BAUKO 2012). Az elmúlt években módszeresebb figyelemben részesült továbbá a magyar névtani terminológia több általános jellegű, illetve tematikus kérdésköre, akár e kifejezetten terminológiai érdekű munkálatokhoz kapcsolódóan, akár a magyar névkutatás egyéb témaköreiben végzett feldolgozó munka eredményeként. (A módszeresebben vizsgált kérdéskörökről l. a későbbiekben.)

Az említett kutatói együttműködéshez kapcsolódóan kezdődtek meg az UNGEGN nemzetközi helynév-standardizációs terminusjegyzéke magyar változatának munkálatai (vö. BÖLCSKEI 2013a), majd pedig – ugyancsak BÖLCSKEI ANDREA irányításával – az ICOS nemzetközi névtani glosszáriumát érintő hasonló munkák. (Mindkét projektről részletesebben l. BÖLCSKEI 2017, kötetünkben.) Tervezet született egy átfogó igényű, korszerű magyar névtani terminológiai szótárra, annak elkészítési folyamatára és fő jellemzőire vonatkozóan is (FARKAS 2013). Az ezen munkálatoknak keretet adó, illetve a háttérrel biztosítani hivatott kutatási pályázat azonban sajnos nem részesült támogatásban. A megkezdett munkák viszont folytatódtak, s míg az önálló magyar névtani terminológiai szótár megvalósítása továbbra is távlati cél maradt, az említett nemzetközi névtani terminológiai jegyzékek magyar változatai már a névkutatók rendelkezésére állnak. A két névtani terminológiai glosszáriumot és a kapcsolódó tanulmányokat – köztük ezt az írást is – közreadó kétnyelvű kötet szintén az említett kutatói együttműködés keretében készült el.

4.5. A magyar névkutatás fejlődését segítő kézikönyvek köréből (vö. HOFFMANN 2002: 16–17; bár az itt jelzett hiányok azóta egyébként csökkentek) továbbra is hiányolnunk kell egy átfogó igényű, részletes és módszeres magyar névtani terminológiai szótárat. Ezzel kapcsolatban hadd idézzem itt csupán az utóbbi évtizedek magyar névtudománya két iskolateremtő személyiségének véleményét. HAJDÚ MIHÁLY megítélése szerint „[k]orunk egyik legégetőbb kérdése a névtani terminológia egységesítése” (HAJDÚ 2011: 345). S bár HAJDÚ megfogalmazását joggal árnyalhatnánk, az bizonyosnak látszik, hogy – immár HOFFMANN ISTVÁNT idézve – „[e]gy ilyen munka még akkor is elősegíthetné a tudományterület átláthatóbbá tételét és talán e tekintetben való némi egységesülését is, ha összeállítói inkább tájékoztató, semmint normaadó szándékkal gyűjtenék egybe a névtani szakirodalomban használatos fogalmak jelölőit” (HOFFMANN 2003: 55). Ezek a megállapítások összhangban is állnak a szóban forgó munka elkészítésére vonatkozó újabb (fentebb már hivatkozott) elképzelésekkel.

Egy magyar nyelvű – ugyanakkor a nemzetközi névtani terminológiára is tekintettel lévő – névtani terminológiai szótár elkészítését így továbbra is a magyar névkutatás előtt álló feladatnak tekinthetjük. Egy ilyen szakmunka hasznosnak bizonyulhatna nemcsak a hazai és a nemzetközi névtudomány, hanem más, kapcsolódó tudományterületek szempontjából, valamint a mindezek közötti szakmai kommunikáció, illetve együttműködések megkönnyítésében is (vö. FARKAS 2013: 445).

5. A névtani terminológia problematikája a magyar szakirodalomban. Az alábbiakban egyrészt a névtani terminológia általános helyzetével, kérdéseivel foglalkozó magyar szakirodalomról igyekszem átfogó képet adni, másrészt az egyes névtani részterületekhez, témakörökhöz kapcsolódó szakirodalomról – immár szükségszerűen csupán vázlatosabb – áttekintést nyújtani.

5.1. A névtani terminológia általános – azaz nem egy-egy konkrét névtudományi kérdéskörre vonatkozó – problémáiról viszonylag kevés tanulmány született mindeddig a magyar névtani szakirodalomban. Ide sorolhatók egyrészt a magyar névtani terminológia átfogó, rendszerező igényű leírására irányuló, azt szorgalmazó munkák (ezekről bővebben l. a korábbiakban). Ide tartoznak másrészt azok a tanulmányok, amelyek elméleti igényvel vizsgálják e terminológia jellemző sajátosságait, rendszerint kiemelt figyelmet fordítanak annak problematikus vonásaira, példáikat pedig általában a névtan különböző területeiről választják. Ilyen írások főleg az utóbbi néhány évben születtek, a következő témakörökre, aspektusokra fordítva figyelmüket: mi számít terminusnak (SLÍZ 2012); elmélet és terminológia összefüggései a terminushasználat és terminusalkotás szempontjából (HOFFMANN 2012); a terminusok létrejöttének okai, a terminushasználat változását befolyásoló tényezők, e változások következményei (SLÍZ 2012); terminológiai hiányok (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); jelentéstani viszonyok, értelmezési problémák általában és a terminushasználat különböző szinterein (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); a nemzetközi háttérű és a magyar nyelvi eredetű terminusok problémái (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); a terminológiai egységesítés és harmonizáció kérdései (BÖLCSKEI 2012, 2017); a magyar és más nyelvek névtani terminológiájának módszeresebb összevetése (BAUKO 2012, SLÍZ 2014).

A névtani terminológia kérdésköre némi célzott figyelmet kapott egy tudománytörténeti összefoglaló munkában (HOFFMANN 2003: 53–55), illetve a magyar névkutatás közelmúltját és jelenét áttekintő és értékelő kötet keretein belül is (SLÍZ 2015: 101–103).

A terminológiai problémák legtipikusabban azonban egy-egy aktuálisan tárgyalt részterület, témakör, valamely konkrétan vizsgált névtani kérdés kapcsán bukkannak fel a szakirodalomban. Az egyes összefoglaló munkák, adott témáról készült monográfiák, áttekintő igényű vagy éppen nagyon is speciális témájú tanulmányok gyakran nem is kerülhetnek ki, hogy foglalkozzanak a kapcsolódó terminológia kérdéseivel.

5.2. A következőkben a magyar névtani szakirodalomban legjellemzőbbnek tűnő témaköröket és terminológiai vitatémákat igyekszem bemutatni, a névtan egyes részterületei szerinti áttekintésben. Részletes, módszeres és teljes körű feldolgozásra természetesen itt nem vállalkozhatom, ezért hivatkozásaimban is elsősorban az utóbbi évek vonatkozó munkáira fogok utalni. Ezek ugyanakkor továbbvezető irodalomként szolgálnak a korábbi vonatkozó szakmunkákhoz is.

5.2.1. A magyar névkutatás (újbóli) fellendülésének, illetve a tudományterület önállóodásának a jeleként az 1950-es évek második felében némi figyelmet vívott ki magának a szóban forgó diszciplína, azaz az onomasztika magyar megnevezésének kérdése (PAPP 1955: 258, MIKESY 1960, BENKŐ 1960). A felmerült kérdéseket ezúttal is az idő oldotta meg: a szakterület egyes lehetséges megnevezései nem tudtak meggyökeresedni, illetve idővel kiszorultak a használatból. Több megnevezése azonban ma is használatos, szinonimákként (*névtan, névkutatás, névtudomány, illetve onomasztika*) a tudományos használatban (HOFFMANN 2012: 127–128).

5.2.2. A helynevek témaköréhez kapcsolódik a magyar névkutatás egyik legtöbbször – és hosszú időn át, vissza-visszatérő módon, különböző érvek és ellenérvek alapján – vitatott terminológiai kérdése: a *helynév* vagy *földrajzi név* problémája. Mindkét terminus ma is aktív használatban van, a közülük való választást inkább egyéni, s részben tudományterület szerinti preferenciák jellemzik. (Minderről részletesebben l. HOFFMANN 2003: 53–55, 2012: 128–130.) Magának a helynévkutatásnak a megnevezése alig bizonyult kérdésesnek, és a helynévtan egyéb terminusainak a témaköre is – a szükségszerűen meglévő változatosság, illetve az elméleti megközelítések eltérései mellett – általában kevésbé tűnt problematikusnak (áttekintően l. HOFFMANN 2012: 130–132).

Meghatározó terminológiai újításokat hozott magával viszont – szükségszerűen – egy új (hely)névrendszertani leírási modell (HOFFMANN 1993, 1999), mely az erre épülő további szakirodalom révén részleteiben is gazdagodott még (l. HOFFMANN 2012: 133–135). Fontos utalnunk továbbá arra, hogy mivel a HOFFMANN-féle névrendszertani modell más névfajták leírására is jól alkalmazhatónak, illetve adaptálhatónak bizonyult (vö. HOFFMANN 2007²: 7–8), a vele együtt bevezetett terminológia a magyar névkutatás más területein is ismertté és használatossá vált.

Külön sajátos témakörként kell utalnunk a nemzetközi helynév-standardizáció magyar terminológiájára, melyről a fentebbi, nemzetközi vonatkozású részben már részletebben esett szó (áttekintően l. még BÖLCSKEI 2017, kötetünkben). E tevékenységgel kapcsolatban a különböző nyelvekbeli terminusok harmonizációjának kérdése, a hiányzó terminusok bevezetése, a meglévő terminusok pontos definiálása játssza a meghatározó szerepet. (Magának a helynév-standardizációs tevékenységnek a megnevezésére szolgáló terminusokat egyébként l. BÖLCSKEI 2012: 176.) Mint tudjuk, akár egyetlen terminus értelmezése is számos elvi és gyakorlati problémát vethet fel; erre szolgáltat különösen

szemléletes példát a nemzetközi helynév-standardizáció témaköréből az *exonima* problematikája (vö. pl. POKOLY 2013, POKOLY–BÖLCSKEI–MIKESY 2015). A nemzeti nyelven értelmezhető standard név(változat) fogalma természetesen további terminológiai kérdésekkel függ össze (vö. GYÖRFFY 2012).

5.2.3. A személynevek témakörében elsősorban az egyes személynév-fajták megnevezése bizonyult problematikusnak. Már csak azért is, mert az itt különösen jellemző, a mindennapi tapasztalattól, illetve a köznyelvből származó alapvető terminusok szakmai szempontból gyakran vitathatók, mégpedig áttetsző közszoói jelentésük, a bennük kódolt szemléletmód, valamint a megnevezendő névfajták időbeli, illetve a nyelvi-kulturális kontextus szerinti változatossága miatt. A magyar és más nyelvek közti viszonylatban például konkrétan a családnév + keresztnév névsorrend eltérése is speciális terminológiai problémák forrása. A magyar nyelvi eredetű terminusok igen gazdag, névelméleti és névtörténeti háttérű lehetséges nehézségeit e témakör különösen jól példázza (FARKAS 2012: 142–144).

Az itt felmerülő problémákat azok a névtani feldolgozások jelezték, illetve mutatták be a legvilágosabban, amelyek a teljes (személy)névrendszert kívánták módszeresen és következetesen áttekinteni (vö. HOFFMANN 2008: 5–8). J. SOLTÉSZ KATALIN fontos névelméleti monográfiájában (1979) több terminológiai újítással próbálkozott, kevésbé eredményesen (értékelésükre l. HAJDÚ 1981: 109–110 is). Az újításokra egyébként mindig nyitott HAJDÚ MIHÁLY összefoglaló munkájában (2003) viszont elsősorban az ismert terminusok áttekintésével, mérlegelésével és a köztük való választással igyekezett megoldani a problémát (HAJDÚ 2003: 151–153, 347, 638, 732; nem véletlenül emeli ki és részletezi terminológiai módszerességét egyik recenzense is: B. GERGELY 2007: 253–255). A használatban lévő terminológia áttekintése és értékelése akár interdiszciplináris vonatkozásai miatt is fontos és releváns feladatnak bizonyulhat (l. pl. egy készülő személynév-jogi kötet kapcsán; SLÍZ megj. e.). Ugyanakkor a személynévrendszerek olyan újszerű elméleti áttekintése, mint amit HOFFMANN ISTVÁNNál olvashatunk (2008), szükségszerűen új terminusokat igényelt és vezetett be a magyar személykutatás terminológiájába (bár eredetileg nem a határozott terminusalkotás, hanem a lehetőségek felvetésének igényével; l. HOFFMANN 2008: 10, 1. lábjegyzet). A személynév-típusok rendszerének, alá- és fölérendeltségi viszonyainak további átgondolása ugyanígy újabb megoldandó terminológiai kérdésekhez vezethet el (vö. SZENTGYÖRGYI 2016).

A magyar személynévtani terminológia tisztázása aktuális kérdésnek számít a többiek által és sokat vizsgált történeti személynév-típusok esetében (részletesen l. SLÍZ 2010), de az alig kutatott személynév-fajták, így a J. SOLTÉSZ KATALIN – egyébként erősen vitatható – terminusával *helyettesítő nevek*-ként megnevezhető névfajták vonatkozásában is (J. SOLTÉSZ 1979: 59; ezekhez l. még HAJDÚ 2006). Az újonnan létrejött személynév-típus, az internetes azonosítónevek (nicknevek) kategóriája pedig nyilvánvalóan új terminus(ok) használatba vételét igényelte (bővebben l. RAÁTZ 1999: 263, 2008: 444; vö. HAJDÚ 2006 is).

A személynévtani terminológia az egyes névfajták megnevezése mellett természetesen egyéb témaköröket is érint. Egy konkrét kutatási projekthez kapcsolódóan például a személynév-, illetve a családnév-változtatások kérdésköre is kiemelt figyelemben részesült. Egyrészt a kapcsolódó (és meglepően gazdag) történeti és jelenkori, köznyelvi és szaknyelvi szóhasználat elemzése révén (FARKAS 2008), másrészt a (személy)név-változ(tat)ások tipológiájának a javasolt terminológiai innovációkkal történő leírásának

köszönhetően (HAJDÚ 2009, VÖRÖS 2009). E témakör egy általánosabb névrendszertani leírási keretbe illesztve viszont ismét más – azonban korábbi munkákból jórészt már ismert (vö. HOFFMANN 1993, 1999, ill. TÓTH V. 2008, N. FODOR 2010: 115–120) – terminusokkal válhatott leírhatóvá (vö. FARKAS 2015b).

5.2.4. A helynevek és a személynevek mellett az egyéb névtípusok (valamint a határterületek) vizsgálata nagyságrendekkel kisebb figyelmet kap a magyar névkutatásban. Az elméleti kidolgozatlanságot olykor a terminológiai hiányok is jelzik; például az, hogy az ide tartozó névtípusokat, illetve azok többségét összefoglalóan megnevező terminus (szemben a nemzetközi szakirodalomban bevett *krematonima* megnevezéssel; FARKAS 2012: 145) nem áll rendelkezésünkre. A terminológiai innováció, illetve rendezés első sorban az adott névtani témakörre vonatkozó rendszerszerű kutatások elmélyítésétől várható (l. pl. az épület-, építmény- és létesítménynevek témakörének példáján: HÁRI 2010).

Az irodalmi névtan területén ugyanakkor élénk és termékeny terminológiai gondolkodásról adhatunk számot újabban. E téren KOVALOVSKY MIKLÓS 1934-ben megjelent, Az irodalmi névadás című klasszikus munkája sokáig erőteljesen befolyásolta a szakmai szóhasználatot. Az *írói*, illetve az *irodalmi névadás* fogalomkörének tisztázása így több mint fél évszázaddal ezelőtt és napjainkban is egyaránt aktuális feladatnak tűnhetett (MIKESY 1959, ill. KOROMPAY 2011, valamint T. SOMOGYI 2015: 208, TÓTH L. 2015: 203–206, VÁCZINÉ TAKÁCS 2016: 9–18). Az összefoglaló értelemben – s részben az itt említett terminusok helyett is – bevezetett *irodalmi névtan* kifejezés maga is friss terminológiai újításnak tekinthető (vö. TÓTH L. 2015: 206, ill. VÁCZINÉ TAKÁCS 2016: 17). Az irodalomban előforduló nevek különböző típusainak megnevezése – KOVALOVSKY (1934) és mások korábbi, klasszikus munkáihoz képest – a kérdés elméleti átgondolását és terminológiai kidolgozását egyaránt joggal igényelte (l. pl. TÓTH L. 2015, VÁCZINÉ TAKÁCS 2016). A közelmúltban elkészült, illetve készülöben lévő doktori disszertációknak köszönhetően e részterületen számottevő előrelépések történtek, illetve várhatók még a következő években is.

5.2.5. A névkutatás további részterületeit, illetve aspektusait jelentik a nyelvhasználat különböző dimenzióihoz: az időbeliséghez, a térbeliséghez és a társadalmi(-kulturális) meghatározottsághoz kapcsolódó kutatások. E részterületek közül a legnagyobb hagyománnyal bíró *történeti névtan* (*névtörténet*) megnevezése sosem volt kérdéses, de kevésbé bizonyul problematikusnak a legfiatalabb részterület, a *szocioonomasztika* (avagy: *névszociológia*) elnevezése is. E terminusok a megfelelő nyelvtudományi diszciplínák bevett megnevezésének pontos megfelelői. (Ezekhez l. FARKAS 2014a, kül. 14–17.) A névhasználat területi változatosságát kutató részterületnek (illetve egyes kérdésköreinek) az elnevezésével viszont visszatérő módon foglalkozott a szakirodalom, különböző terminusokat ajánlva, illetve a használatban lévő vagy felmerült terminológiai megoldásokat értékelve. Ennek kérdését a dialektológiai kutatásokkal is foglalkozó névkutatók tartották napirenden az elmúlt évtizedekben (l. különösen ÖRDÖG 1989: 29, 1991, 2010; HAJDÚ 2002; JUHÁSZ 2004: 166–169, 2010: 31; a témakör újabb összefoglalására l. FARKAS 2014a: 15, értékelésére is N. FODOR 2014: 24–27). A szóba került terminusok közül napjainkban mindenesetre a *névföldrajz* (vö. *nyelvföldrajz*) látszik a leginkább használatosnak.

6. A nemzeti nyelvű névtani terminológia a nemzetközi névkutatás kontextusában.

Legvégül, összefoglaló jelleggel is érdemes arra irányítani figyelmünket, hogy a nemzetközi és a magyar névtani terminológia, illetve a vonatkozó kutatások miképpen kapcsolódnak össze egymással.

6.1. A magyar névkutatás terminológiáját általában a magyar nyelvű terminusok jellemzik, az idegen nyelvi eredetűek kevésbé számítanak tipikusnak mellettük (FARKAS 2012: 141–142, SLÍZ 2014: 249–252). A nemzetközi terminusok közvetlen átvétele nem túl gyakori, az ezek inspirálta innovációk pedig különösen ritkák. (L. BAUKO JÁNOS speciális jelentésű, egyedi használatú, a szláv nyelvekben egyébként bevett terminológiai mintákat tükröző terminusait: *gasztroantroponima*, *orohodonima*; vö. BAUKO 2015a: 76, 127.) Megjegyezhetjük ugyanakkor, hogy a magyar nyelvű, megszokott névtani terminusok közt akadnak olyanok, amelyek esetében elképzelhető az idegen – konkrétan: német – nyelvi minta követése, illetve tükröfordítással való keletkezésük. Ilyenek például a *névkutatás* (*Namenforschung*) és a *helynév* (*Ortsname*) terminusok (FARKAS 2012: 142).

Mindezek mellett előfordulhat az is, hogy magyar névtani terminusok, terminológiai innovációk idegen nyelvű megfelelőinek megalkotására, lefordítására van szükség. Ez a helyzet például a HOFFMANN-féle elméleti modellekre alapuló idegen nyelvű közlemények esetében (l. pl. HOFFMANN 1993: 153–162, TÓTH V. 2005, HOFFMANN–TÓTH 2015).

6.2. Más nyelvek névtani terminológiája, illetve a nemzetközi névkutatás terminológiai kérdésekkel való foglalkozása elméleti és gyakorlati haszonnal egyaránt járt a magyar névtudomány számára. A magyar névtani terminusok problematikáját érintő, illetve tárgyaló írások nem ritkán más nyelvek vonatkozó névtani terminológiájára, szemléletének tanulságaira is kitékintéssel íródtak, íródnak. Ez a többé vagy kevésbé kutatott részterületek, a hagyományosabb vagy az újabb terminusok esetében egyaránt előrevivőnek bizonyulhat (vö. pl. MIKESY 1960, HAJDÚ 2003: 151–153, VINCZE 2004: 187–188, FARKAS 2008: 336, RAÁTZ 2008: 444, BÖLCSKEI 2010: 84–85, HÁRI 2010: 102–103, TÓTH L. 2015). A nemzetközi és a magyar névtani terminológia bizonyos jellemzőinek összevetésére (SLÍZ 2014: 249–252), illetve különböző nyelvek névtani terminológiájának összehasonlítására (módszeresen, szlovák, illetve szláv vonatkozásban: BAUKO 2012; egy szűkebb témakörben, finn–magyar összevetésben: TAKÁCS megj. e.) ugyancsak akadnak példák a magyar szakirodalomban.

Fontos feladat a vonatkozó magyar kutatási eredmények nemzetközi megismertetésének és hasznosíthatóságának biztosítása is. Néhány, a magyar névtani terminológia sajátosságait, egyes kérdéseit tárgyaló tanulmány a közelmúltban idegen nyelven látott napvilágot (BÖLCSKEI 2013b, FARKAS 2014b, BAUKO 2015c). Az ICOS és az UNGEGN nemzetközi, több nyelven is elérhető névtani terminológiai glosszáriumának magyar (illetve magyar párú) változatát, valamint a kísérő tanulmányokat most közrebocsátó kötet pedig eleve kétnyelvű tartalommal, angol és magyar nyelven jelenik meg.

6.3. Az ICOS, illetve az UNGEGN aktuális nemzetközi névtani terminológiai jegyzékének magyar változata mellett rendelkezésre áll néhány korábban megjelent, kétnyelvű, magyar párú névtani glosszárium is (ezekről l. már a fentebbiekben).

Megjegyzést érdemel továbbá, hogy magyar névkutatók is bekapcsolódtak az ICOS terminológiai munkacsoportjának tevékenységébe, és van magyar anyanyelvű résztvevője

a szlovák névkutatók által megkezdett, többnyelvű elektronikus névtani terminológiai adatbázis munkálatainak is, amelyben a magyar terminusok is helyet kapnak majd (BAUKO 2015a: 73).

6.4. A hasonló munkák jól támogathatják a magyar és a nemzetközi névkutatás (illetve a kapcsolódó tudományterületek) közötti szakmai kommunikációt, melyhez elengedhetetlen a terminológiai megfelelések ismerete. A nemzetközi és a nemzeti nyelvű névtani terminológiára fordított együttes figyelem ugyanis természetesen nemcsak elméleti tanulságai miatt fontos. Ez egyúttal a nemzetközi tudományos élet vérkeringéséhez való kapcsolódásnak is elengedhetetlen – az egyre erősödő nemzetközi látókörrrel és kapcsolatrendszerrel rendelkező hazai névkutatás számára (vö. FARKAS 2015a: 33–41) tehát egyre fontosabbá váló – feltétele.

Hivatkozott honlapok

ICOS honlap = <https://www.icosweb.net/drupal/>

ICOS terminológia = <https://icosweb.net/drupal/terminology>

UNGEGN honlap = <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/>

UNGEGN terminológia = <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/publications.html>

Hivatkozott irodalom

- BAUKO JÁNOS 2009. *Ragadványnév-vizsgálatok kétnyelvű környezetben. (Négy szlovákiai magyar település ragadványnévrendszere)*. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Nyitra–Budapest.
- BAUKO JÁNOS 2012. A magyar és a szlovák (szláv) névtani terminológia összevetése. *Névtani Értesítő* 34: 157–166.
- BAUKO JÁNOS 2015a. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- BAUKO JÁNOS 2015b. Magyar névkutatás a határokon túl. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 63–89.
- BAUKO, JÁN [JÁNOS] 2015c. Komparácia slovenských a maďarských onomastických termínov. In: BALLEKOVÁ, KATARÍNA – KRÁLIK, ĽUBOR – MÚCSKOVÁ, GABRIELA eds., *Jazykovedné štúdie XXXII. Prirodzený vývin jazyka a jazykové kontakty*. Veda, Bratislava. 254–262.
- BENKŐ LORÁND 1960. Megjegyzések terminus technikusokról. *Magyar Nyelv* 56: 238–40.
- BEZLAJ, FRANCE et al. 1983. *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*. Makedonska akademija na naukite i umetnostite – Međunaroden komitet na slavistite – Komisija za slovenska onomastika, Skopje.
- BÖLCSKEI ANDREA 2010. *A magyar településnevek korrelációs rendszerének alakulása a természetes névadás korszakában*. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 2. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Budapest.
- BÖLCSKEI ANDREA 2012. A helynév-standardizáció terminológiájáról. *Névtani Értesítő* 34: 167–178.

- BÖLCSKEI ANDREA 2013a. Az „UNGEGN Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” című terminusjegyzék magyar változatának elkészítéséről. *Névtani Értesítő* 35: 11–21.
- BÖLCSKEI ANDREA 2013b. Challenges in updating the Hungarian terminology for geographical names standardization. *Magyar Terminológia* 6/2: 153–168. <https://doi.org/10.1556/1206.2013.6.2.3>
- BÖLCSKEI ANDREA 2017. Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 49–61. <https://doi.org/10.26546/5061110.8>
- BÖLCSKEI ANDREA – FÖRIS ÁGOTA 2012. Névtan és terminológia 2: Névtan és egységesítés. *Névtani Értesítő* 34: 125–126.
- BRENDLER, ANDREA – BRENDLER, SILVIO Hrsg. 2004. *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik*. Lehr- und Handbücher zur Onomastik 1. Baar-Verlag, Hamburg.
- BUCSKO–ТКАЧОВА 2012. = БУЧКО, ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ – ТКАЧОВА, НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА 2012. *Словник української ономастичної термінології*. Ранок, Харків.
- DORION, HENRI – POIRIER, JEAN 1975. *Lexique des termes utiles à l'étude des noms de lieux*. French and European Publications Inc., Quebec.
- FÁBIÁN, ZSUZSANNA 2001. Glossario dei termini più importanti dell'Onomastica. In: FÁBIÁN, ZSUZSANNA ed., *Antologia di Onomastica Italiana*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Olasz Nyelv és Irodalom Tanszék, Budapest. 291–299.
- FARKAS TAMÁS 2008. Szemlélet és terminológia a névkutatásban: a hivatalos magyar családnév-változtatások kérdései. In: BÖLCSKEI ANDREA – N. CSÁSZI ILDIKÓ szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Balatonszárszó, 2007. június 22–24. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Budapest. 332–341.
- FARKAS TAMÁS 2011. Terminológiai munkálatok a névkutatás területén. *Névtani Értesítő* 33: 203–212.
- FARKAS TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.
- FARKAS TAMÁS 2013. Egy magyar névtani terminológiai szótár tervéről. In: TÓTH SZERGEJ szerk., *Társadalmi változások – nyelvi változások. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a Kárpát-medencében. A XXII. MANYE Kongresszus előadásai*. Szeged, 2012. április 12–14. A MANYE Kongresszusok Előadásai 9. MANYE – Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Budapest–Szeged. 442–445.
- FARKAS TAMÁS 2014a. Dimenzionális szemlélet a névkutatásban. Általános kérdések és a családnév-kutatás példája. *Névtani Értesítő* 36: 9–22.
- FARKAS, TAMÁS 2014b. Onomastic Terminology in Hungarian – Situation, Problems and Needs. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 14–20. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/003.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.3>

- FARKAS TAMÁS 2015a. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 23–47.
- FARKAS TAMÁS 2015b. A magyar családnevek változástipológiájáról. *Magyar Nyelv* 111: 395–408. <https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2015.4.395>
- FEHÉRTÓI KATALIN 1966. A német névtudomány két újdonsága. *Magyar Nyelv* 62: 245–247.
- N. FODOR JÁNOS 2010. *Személynevek rendszere a kései ómagyar korban. A Felső-Tisza-vidék személyneveinek nyelvi elemzése (1401–1526)*. Magyar Névtani Értekezések 2. ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke, Budapest.
- N. FODOR JÁNOS 2014. A történeti személynév földrajz mint a nyelv földrajz egyik kutatási területe I. A nyelv földrajzi módszer a névtani kutatásokban. *Névtani Értesítő* 36: 23–41.
- FÖLDI ERVIN 1979. *Előterjesztés a tenger alatti domborzati nevekről*. A Földrajzinév-bizottság 32. ülésének jegyzőkönyve. Kézirat, Budapest.
- FÖLDI ERVIN 1992. ENSZ földrajzinév-egységsítési szakkifejezések szótára. *Névtani Értesítő* 14: 127–138.
- GALKOWSKI, ARTUR 2010. Problemi di terminologia onomastica. Contributi per un dibattito. *Rivista Italiana di Onomastica* 16: 604–624.
- GALKOWSKI, ARTUR 2012. *Aktualizowana lista podstawowych hasel terminologii onomastycznej w języku polskim*. <http://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska>
- B. GERGELY PIROSKA 2007. Hajdú Mihály: Általános és magyar névtan. *Magyar Nyelvőr* 131: 253–258.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2007. A svéd névtudományról és helynévkutatásról. *Névtani Értesítő* 29: 247–257.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2012. A hivatalos név terminus. *Magyar Nyelvjárások* 50: 27–35.
- HAJDÚ MIHÁLY 1974a. *Vitaindító a névtudomány műszavairól*. Bokor Levelek 12. Sokszorosított kiadvány, Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY 1974b. *Előterjesztés a magyar névtudomány műszavainak egységsítéséről*. Sokszorosított kiadvány, Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY 1979. A magyar névtudomány műszavai. *Névtani Értesítő* 2: 18–28.
- HAJDÚ MIHÁLY 1981. J. Soltész Katalin, A tulajdonnév funkciója és jelentése. *Magyar Nyelv* 77: 109–113.
- HAJDÚ MIHÁLY 2002. Tulajdonnév és dialektológia. In: SZABÓ GÉZA – MOLNÁR ZOLTÁN – GUTTMANN MIKLÓS szerk., *IV. Dialektológiai Szimpozion. Szombathely, 2001. augusztus 23–25*. A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai V. Berzsényi Dániel Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke, Szombathely. 104–119.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY 2006. Álnév – fedőnév – jelige – internetnév. In: MÁRTONFI ATTILA – PAPP KORNÉLIA – SLÍZ MARIANN szerk., *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére*. Argumentum, Budapest. 257–66.
- HAJDÚ MIHÁLY 2009. A névváltozások és névváltoztatások rendszere. In: FARKAS TAMÁS – KOZMA ISTVÁN szerk., *A családnév-változtatások története időben, térben, társadalomban*. Gondolat Kiadó – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 29–40.
- HAJDÚ MIHÁLY 2010. Közös tervek Mező Andrásal. In: P. LAKATOS ILONA – SEBESTYÉN ZSOLT szerk., *Emlékkönyv Mező András tiszteletére*. Bessenyei Könyvkiadó, Nyíregyháza. 23–28.
- HAJDÚ MIHÁLY 2011. Farkas Tamás, Családnév-változtatás Magyarországon. *Magyar Nyelv* 107: 345–347.

- HÁRI GYULA 2010. Épületnév, építménynév, létesítménynév. *Névtani Értesítő* 32: 99–116.
- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002*. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala. 1: 160–171.
- HARVALÍK 2007. = ГАРВАЛИК, МИЛАН 2007. К вопросу о современной ономастической терминологии. *Вопросы ономастики* 4: 5–13.
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 21–25. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/004.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- HARVALÍK, MILAN – CAFFARELLI, ENZO 2007. Onomastic terminology: an international survey / Terminologia onomastica: un'inchiesta internazionale. *Rivista Italiana di Onomastica* 13: 181–220.
- HENNO, KAIRIT – PÁLL, PEETER 2003. *Onomastika termineid*. <http://www.eki.ee/nimeselts/nimeterm.htm>
- HOFFMANN ISTVÁN 1993. *Helynevek nyelvi elemzése*. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 61. Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézete, Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN 1999. A helynevek rendszerének nyelvi leírásához. *Magyar Nyelvjárások* 37: 207–216.
- HOFFMANN ISTVÁN 2002. Magyar névkutatás az ezredfordulón. In: HOFFMANN ISTVÁN – JUHÁSZ DEZSŐ – PÉNTÉK JÁNOS szerk., *Hungarológiai és dimenzionális nyelvészlelet. Előadások az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson*. K. n., Debrecen–Jyväskylä. 9–22.
- HOFFMANN ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás 1958–2002*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 7. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN 2007². *Helynevek nyelvi elemzése*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- HOFFMANN ISTVÁN 2008. A személynévrendszerek leírásához. *Magyar Nyelvjárások* 46: 5–20.
- HOFFMANN ISTVÁN 2012. Elmélet és terminológia a magyar helynévkutatásban. *Névtani Értesítő* 34: 127–137.
- HOFFMANN, ISTVÁN – TÓTH, VALÉRIA 2015. Viewpoints on the cognitive-pragmatic description of personal names. *Word: Journal of the International Linguistic Association* 61: 141–164. <https://doi.org/10.1080/00437956.2015.1033832>
- JUHÁSZ DEZSŐ 2004. A névtan néhány terminológiai és tudományrendszertani kérdéséről. In: FARKAS FERENC szerk., *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Névtani tanácskozás Jászberényben. 2003. október 17–18*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar – TIT Jászvári Szervezete – Jászok Egyesülete, Budapest. 165–169.
- JUHÁSZ DEZSŐ 2010. A személynévek mint a nyelvöldrajz tárgyai. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig. A 2010. június 8-i szombathelyi tanácskozás előadásai*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 234. Magyar Nyelvtudományi Társaság – NYME Savaria Egyetemi Központ, Budapest–Szombathely. 31–39.
- KALETA, ZOFIA 1998. Kierunki i metodologia badań. Terminologia. In: RZETELSKA-FELESZKO, EWA ed., *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, Warszawa–Kraków. 45–81.

- KÁLMÁN BÉLA 1982. Névtani Értesítő. Szerk. Hajdú Mihály és Mező András. 2–5. szám. *Magyar Nyelv* 78: 502–505.
- KIVINIEMI, EERO – PITKÄNEN, RITVA-LIISA – ZILLIACUS, KURT eds. 1974. *Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namnforskningen*. Castrenianumin toimitteita 8. Castrenianum, Helsinki.
- KOROMPAY KLÁRA 2011. Az irodalmi névadás fogalmáról. *Létünk* 41/3: 86–93.
- KOVALOVSKY MIKLÓS 1934. *Az irodalmi névadás*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 34. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- MARCATO, CARLA 2009. *Nomi di persona, nomi di luogo. Introduzione all'onomastica italiana*. Il Mulino, Bologna.
- MÁRTON MÁTYÁS 1992. A magyar tengerfenék-domborzati nevek megalkotásáról. *Névtani Értesítő* 14: 84–116.
- MÁRTON MÁTYÁS 2012. *A világtenger kartográfus szemmel*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék, Budapest.
- MÁRTON MÁTYÁS – DUTKÓ ANDRÁS ÁKOS szerk. 2003. *Standardization of Undersea Feature Names / Tengerfenék-domborzati képződmények neveinek egységesítése. Angol–magyar válogat*. Kézirat, Budapest.
- MIKESY SÁNDOR 1959. Írói névadás – irodalmi névadás. *Magyar Nyelv* 55: 110–112.
- MIKESY SÁNDOR 1960. Mi legyen az *onomasztika* magyar neve? *Magyar Nyelv* 56: 236–238.
- MIZSER LAJOS 1979. Három finn névtudományi munka. *Magyar Nyelv* 75: 246–250.
- NIMCSUK 1966 = НИМЧУК, ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ 1966. Українська ономастична термінологія. *Повідомлення Української ономастичної комісії* 1: 24–43.
- NYSTRÖM, STAFFAN 2014. The terminological work of UNGEGN and ICOS – a presentation and a comparison. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 52–57. <http://www.gencat.cat/lleugua/BTPL/ICOS2011/008.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.8>
- ÖRDÖG FERENC 1989. Helynévgyűjteményeink mint az onomatodialektológia forrásai. *Baranyai Művelődés* 1989/3: 27–33.
- ÖRDÖG FERENC 1991. Személyneveink onomato-dialektológiai vizsgálatáról. In: HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Emlékkönyv Benkő Loránd hetvenedik születésnapjára*. ELTE, Budapest. 488–496.
- ÖRDÖG FERENC 2010. Név földrajz, onomatodialektológia, névdialektológia. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig. A 2010. június 8-i szombathelyi tanácskozás előadásai*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 234. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest–Szombathely. 127–133.
- PAPP LÁSZLÓ 1955. Szabó István: Bács, Bodrog és Csongrád megye dézsmalajstromai 1522-ből. *Magyar Nyelv* 51: 258–263.
- PETR, JAN 1969. Lužickosrbská onomastická terminologie. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 10: 538–552.
- PODOLSKAJA 1978¹ = ПОДОЛЬСКАЯ, НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА 1978¹. *Словарь русской ономастической терминологии*. Наука, Москва.
- PODOLSKAJA 1988² = ПОДОЛЬСКАЯ, НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА 1988². *Словарь русской ономастической терминологии*. Наука, Москва.
- POKOLY BÉLA 2013. Az *exonima* kifejezés értelmezésének változása a földrajzinév-egységesítés nemzetközi gyakorlatában. *Névtani Értesítő* 35: 71–75.

- POKOLY, BÉLA – BÖLCSKEI, ANDREA – MIKESY, GÁBOR 2015. The exonym/endonym divide: Examples highlighting different aspects for defining the terms. In: JORDAN, PETER – WOODMAN, PAUL eds., *Confirmation of the Definitions. Proceedings of the 16th UNGEGN Working Group on Exonyms Meeting, Hermagor, 5–7 June 2014*. Verlag Dr. Kovac, Hamburg. 155–168.
- RAÁTZ JUDIT 1999. *Intern Otto, Angicica, Lütyő és a többiek, azaz névválasztás a számítógépes csevegőcsatornán. Névtani Értesítő* 21: 262–266.
- RAÁTZ JUDIT 2008. Névadás az interneten. In: BÖLCSKEI ANDREA – N. CSÁSZI ILDIKÓ szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai* 1. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Budapest. 443–450.
- ROOM, ADRIAN 1996. *An Alphabetical Guide to the Language of Name Studies*. The Scarecrow Press, Lanham (MD) – London.
- RZETELSKA-FELESZKO, EWA – CIEŚLIKOWA, ALEKSANDRA – DUMA, JERZY red. 2002–2003. *Słowańska onomastyka. Encyklopedia* 1–2. Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa–Kraków.
- SCHMIDT, TOM 1981. *Fagordliste for norsk namnegransking*. Institutt for namnegransking Universitetet i Oslo, Oslo.
- SLÍZ MARIANN 2010. A történeti személynévkutatás terminológiájához. *Névtani Értesítő* 32: 157–172.
- SLÍZ MARIANN 2012. Terminusok keletkezése és változása. *Névtani Értesítő* 34: 149–156.
- SLÍZ MARIANN 2014. A terminológiai egységesülés hiányának következményei a névtudományban. In: LENGYEL KLÁRA – VESZELSZKI ÁGNES szerk., *Tudomány, technolektus, terminológia. A tudományok, szakmák nyelve*. Éghajlat Könyvkiadó, Budapest. 249–258.
- SLÍZ MARIANN 2015. Általános névtani kérdések. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 93–114.
- SLÍZ MARIANN megj. e. A személynévvel kapcsolatos névtani és jogi terminológia. Megjelenés előtt.
- SMITH, ELSDON COLES 1967. *Treasury of Name Lore. Sketches and Observations on the Names We Bear*. Harper & Row, New York – Evanston – London.
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- T. SOMOGYI MAGDA 2015. Az írói névadás vizsgálata. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 207–226.
- SVOBODA, JAN – ŠMILAUER, VLADIMÍR – OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, LIBUŠE – OLIVA, KAREL – WITKOWSKI, THEODOLIUS 1973. Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 14: 1–280.
- SZENTGYÖRGYI RUDOLF 2016. A Tihanyi alapítólevél személynévei III. Személynévek és helynevek kapcsolata. *Névtani Értesítő* 38: 9–18.
- TAKÁCS JUDIT megj. e. Finn–magyar kontrasztív névtani (terminológiai) vizsgálatok a személynév-típusok megnevezésének köréből. Megjelenés előtt.
- TÓTH LÁSZLÓ 2015. Alapfogalmak az irodalmi onomasztikában. *Acta Academiae Agriensis Sectio Linguistica Hungarica* 42: 203–215.
- TÓTH, VALÉRIA 2005. The Changes of the Hungarian Settlement Names. In: MATICSÁK, SÁNDOR ed., *Settlement Names in the Uralian Languages*. Onomastica Uralica 3. K. n., Debrecen–Helsinki. 135–153.

- TÓTH VALÉRIA 2008. *Településnevek változástipológiája*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 14. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Debrecen.
- UDVARI ISTVÁN 1981. Н. В. Подольская: Словарь русской ономастической терминологии. *Névtani Értesítő* 6: 71–3.
- VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT 2016. *Az írói névadás sajátosságai Karinthy Frigyes művei alapján bemutatva*. Doktori (PhD) értekezés. ELTE BTK, Budapest. <https://doi.org/10.15476/ELTE.2016.147>
- VÁRNAI JUDIT SZILVIA 2005. *Bárhogy nevezzük... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 42. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. é. n. *Angol–magyar nyelvészeti glosszárium / English–Hungarian glossary of linguistic terms*. <http://mnytud.arts.klte.hu/glossary.htm> és <http://mnytud.arts.klte.hu/glosseng.htm>
- VASILEVA, NATALIA 2014. Koordinierung der onomastischen Terminologie: die Suche nach der lexikographischen Lösung. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 99–106. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/013.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.13>
- VINCZE LÁSZLÓ 2004. A magyar belterületi helynevek kutatásában elért eddigi eredmények és további feladatok (A hazai és külföldi teljesítmények összevetése). In: FARKAS FERENC szerk., *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Névtani tanácskozás Jászberényben. 2003. október 17–18*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar – TIT Jászszági Szervezete – Jászok Egyesülete, Budapest. 187–191.
- VÖRÖS FERENC 2009. Névváltoztatás és névhelyreállítás a kisebbségi magyar névhasználat tükrében: terminológiai javaslat egy névtani jelenség megnevezésére. In: FARKAS TAMÁS – KOZMA ISTVÁN szerk., *A családnév-változtatások története időkben, térben, társadalomban*. Gondolat Kiadó – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 57–74.
- WALTHER, HANS 1998. *Namenkunde und geschichtliche Landeskunde 2. Erläuterung namenkundlicher Fachbegriffe*. Universität Leipzig Institut für Slavistik, Leipzig.
- WITKOWSKI, TEODOLIUS 1964. *Grundbegriffe der Namenkunde*. Akademie Verlag, Berlin.
- WITKOWSKI, TEODOLIUS 1995. Probleme der Terminologie. In: EICHLER, ERNST et al. eds., *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11. Walter de Gruyter, Berlin – New York. 1: 288–294.

FARKAS TAMÁS

ORCID: 0000-0002-7732-2302

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

Budapest

Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata

1. Két nemzetközi névtani terminológiai szójegyzék. A jelen kötetben közreadott két nemzetközi névtani terminológiai szójegyzéket tulajdonnevekkel foglalkozó nemzetközi tudományos, szakmai társaságok terminológiai munkálatokra szakosodott munkacsoportjai alkották meg, eltérő céllal. Az ICOS (International Council of Onomastic Sciences), azaz a Nemzetközi Névtudományi Társaság szakemberei általánosságban a névtan tudományterületének alapvető, elsősorban a szűkebb szakmai kommunikáció során alkalmazott szakkifejezéseit gyűjtötték össze, látták el értelmező magyarázatokkal, s tették közzé a névtani terminológiára vonatkozó megjegyzések, szakirodalmi hivatkozások kíséretében. Az UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names), azaz az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportja munkatársai a földrajzinév-egységesítési tevékenység során használatos nyelvészeti, földrajzi, térképészeti, dokumentációs és információtechnológiai vonatkozású terminusok jegyzékét készítették el, a helynevek standardizálásának gyakorlati munkájában részt vevő szakemberek számára. Az alábbiakban e két, különböző jellegű nemzetközi névtani terminológiai glosszárium keletkezési körülményeiről, jellemzőiről, valamint a magyar változatok elkészítésének elveiről és módjáról nyújtunk rövid tájékoztatást.

2. Az ICOS főbb törekvései. Az 1949-ben alapított Nemzetközi Névtudományi Társaság 2002-ben megszövegezett, jelenleg érvényes alapszabályzatában céljai között a névtudomány nemzetközi szintén és interdiszciplináris keretek között való előmozdítását, koordinálását, valamint rendszeres tudományos-szakmai találkozók rendezését jelöli meg. A szervezet korábbi és jelenlegi sikeres működéséhez nagyban hozzájárul két állandó munkacsoport, a bibliográfiai (ICOS Bibliography Group) és terminológiai munkacsoport (ICOS Terminology Group) tevékenysége is (Icosweb, FARKAS 2015: 23–24, 26–27, 28, 31).

Az ICOS Terminológiai Munkacsoportjának létrehozását a 2002-es uppsalai ICOS-kongresszuson a cseh Milan Harvalík, az ICOS jelenlegi elnöke kezdeményezte. A munkacsoport 2004-ben kezdte meg működését, s az Icosweb honlapjának Terminology oldalán 2011-ben két kisebb terjedelmű terminusjegyzéket tett közzé (vö. HARVALÍK 2005, 2014). Az egyik jegyzék néhány angol nyelvű, főként a szűk szakmai közösség által használatos névtani szakkifejezést tartalmaz, a jelentés rövid meghatározásával, valamint közöl néhány, a névtani terminusok nyelvi jellemzőivel kapcsolatos általános megjegyzést is (Icosweb Terminology). A másik terminusgyűjtemény 70 alapvető

névtani szakkifejezést sorol fel és definiál angol, francia és német nyelven (Lists of Key Onomastic Terms, I. Icosweb Terminology).¹

2.1. Az ICOS alapvető névtani terminusokat tartalmazó szójegyzéke. A 70 alapvető névtani terminust magában foglaló jegyzéket a munkacsoport tagjai angol nyelvre dolgozták ki. A szójegyzékben a terminusok formájának, jelentésének meghatározásán túl egyes szakkifejezések kapcsán illusztratív példákat is találunk. Néhány terminussal összefüggésben a jelentésre (pl. *anthroponymy*, *hagionym*, *oronym*), a formára (pl. *metronym*), a tulajdonnévi jellegre (pl. *ethnonym*, *inhabitant name*), illetve a használatra (pl. *first name*, *odonym*) vonatkozó megjegyzéseket, javaslatokat is olvashatunk. Más esetekben a terminusok alá-, fölé-, mellérendeltségi viszonyairól (hiponimák, hiperonimák, kohiponimák) tájékoztatják a szerkesztők az olvasót (l. pl. a *nickname* és a *by-name*, a *street name* és a *hodonym*, a *choronym* és a *macrotoponym* kapcsolatát); míg az utaló címszavak a szinonim terminusokról, illetve a terminusvariációkról nyújtanak információkat (l. pl. az *animal name* és *zoonym*, a *minor name* és *microtoponym*, a *name bearer* és *denominatum* esetét).

A szójegyzék francia és német nyelvű változata az angol terminuslista alapján készült, nem egészen azonos szemléletet alkalmazva. Míg a francia jegyzék a nemzeti nyelvű szakkifejezéseket előtérbe állító szűkebb értelemben vett fordítása az angol terminuslistának, addig a német változat előbb megadja a nemzeti nyelvű szakkifejezés angol megfelelőjét, majd a terminus definíciója, illetve, ha van ilyen, a megjegyzés következik. A német változat néhányal több, nyelvspecifikus megjegyzést tartalmaz, mint az eredeti, angol glosszárrium (l. pl. az *Anthroponym*, *Appellativierung*, *Beiname*, *Mikrotoponym* címszavakhoz fűzött megjegyzéseket). A német szójegyzékben van továbbá néhány olyan, főként német eredetű utaló címszó is, amely mellett angol megfelelő nem szerepel, mivel azt a definícióval együtt a szinonim szakkifejezésnél találjuk meg a listában (l. pl. a *Deckname*, *Gewässername*, *Kosenname*, *Riedname* utaló címszavakat).

Mind a francia, mind a német változat készítői szembesültek néhány jellemző, a nyelvek közötti terminológiai munkát kísérő problémával: így esetenként választaniuk kellett a nemzetközi háttérű, illetve a nemzeti nyelvi eredetű terminus önálló szócikk címszavaként való alkalmazása között; kezelniük kellett a terminushiany és a terminustöbblet eseteit. A német változatban a fent említett utaló címszavak a nemzetközi jellegű szinonim szakkifejezések önálló szócikkeihez utalnak (azaz a *Kryptonim*, *Hydronym*, *Hypokoristikon*, *Mikrotoponym* címszavakkal felvezetett szócikkekhez), így a nemzetközi háttérű terminusok némiképp előtérbe kerülnek a nemzeti nyelvi eredetűekkel szemben. Hasonló módon (önálló és utaló címszavak útján) kezeli a német szójegyzék azokat az eseteket is, amelyekben egy-egy angol terminusnak több német eredetű vagy több nemzetközi háttérű szakkifejezés feleltethető meg a német nyelvben (pl. *nickname* = *Neckname* utaló és *Spitzname* önálló címszó; *deonym* = *Epotoponym* utaló és *Deonym* önálló címszó).

¹ Az ICOS hivatalos nyelvei. Az angol és a német glosszárriumban megtaláljuk továbbá a névtani terminológia 1961–2002 között kiadott művekből összeállított válogatott nemzetközi bibliográfiáját is.

Különbségek figyelhetők meg a nyelvek között abban a tekintetben is, hogy egy-egy fogalom jelölésére hagyományosan hány szinonim értékű terminust használnak. A német szójegyzékben – amennyiben a szinonim szakkifejezések száma a német nyelvben kevesebb, mint az angolban – néhány német szakkifejezés mellé több angol megfelelő is került (pl. *Familienname* = *family name, surname, last name* önálló címszó és az ide vezető *Zuname* utaló címszó; *Vorname* = *first name, given name* önálló címszó és az ide vezető *Taufname* = *Christian name* utaló címszó). A francia szójegyzékből, mivel abban angol megfelelőket nem találunk, egy-egy fogalom kapcsán a szinonim terminusok hiánya csak áttételesen deríthető ki (így pl. a *nom de famille* és a *prénom* kifejezésekre utaló címszó nincsen). Mind a német, mind a francia változat beilleszt egy-egy, az eredeti terminusjegyzékből hiányzó önálló szócikket (vö. a francia *toponymiste* és a német *onymisch* szócikkeit).

Az ICOS alapvető névtani terminusokat tartalmazó szójegyzéke sikeresen írja le a tárgyalt szakkifejezések tényleges használatával kapcsolatos jellemzőket; mutatja ezt az is, hogy a terminusjegyzék a szakemberek részéről megerősítésre talált. A névtani szakkifejezések e jegyzék szerinti használata az ICOS kiadványaiban, kongresszusain, valamint egyéb névtudományi témájú írásokban, konferenciákon egyre inkább kíváncsalmóként fogalmazódik meg.

2.2. Az ICOS-terminusjegyzék magyar változata. A szójegyzék további nemzeti nyelvű változatainak elkészítésére való igény az ICOS Terminológiai Munkacsoportnak a téma iránt érdeklődő névkutatókkal kibővített, 2011. szeptember 6-i barcelonai ülésén nyilvánosan is megfogalmazódott, s a kíváncsalmó megerősítést nyert a munkacsoport hasonló módon szervezett 2014. augusztus 26-i glasgow-i ülésén. Itt a jelenlévők vállalták, hogy gondoskodnak a terminusjegyzék anyanyelvükre való átdolgozásáról, közreadásáról. A glasgow-i megbeszélésen magyar részről Bölcskei Andrea, Farkas Tamás és Slíz Mariann vettek részt. Az ICOS alapvető névtani terminusokat tartalmazó szójegyzékének magyar változatát, a kapcsolódó magyar–angol mutatóval, valamint egy, az angol–magyar–német–francia terminusekvivalenciákat megadó négy nyelvű jegyzékkel együtt Bölcskei Andrea szakmai felügyelete mellett Oláh Bence Attila egyetemi hallgató (KRE BTK, anglisztika alapképzés, fordítói-szaknyelvi specializáció, majd terminológia mesterképzés) készítette el 2015-ben.

A terminusjegyzék magyar változatának elkészítése során több, a fentiekhez hasonló, a nyelvek közötti terminológiai harmonizációt, a definíciók megfogalmazását, az illusztratív példák megválasztását, illetve a szójegyzék szerkezetének kialakítását érintő problémát kellett megoldani. A munka során alkalmazott alapelveket, szükség esetén példakal illusztrálva, az alábbiakban mutatjuk be.

A magyar terminusjegyzék, akárcsak a német és a francia változatok, az eredeti, angol nyelvű glosszárium alapján készült. A szójegyzék szerkezetét tekintve az volt a cél, hogy feltüntessük az angol–magyar terminusekvivalenciákat; megtartsuk az önálló és utaló szócikkeknek az eredeti glosszárumban alkalmazott rendszert; továbbá hogy a jegyzék formailag és tartalmilag illeszkedjen a szintén e kötetben közreadott, földrajzinév-egységesítési szakkifejezéseket tagláló UNGEGN-listához (1. lent). A szócikkek felépítését ezért a következőképpen alakítottuk ki: a szócikk sorszámát az angol terminus követi címszóként, ezután megadjuk a magyar terminusekvivalenciá(ka)t, végül önálló szócikk esetében a definíció, utaló szócikk esetében pedig az utalás következik. Ennek megfelelően

a szócikkek sorrendjét – a német és a francia változattal szemben, ám az UNGEGN-listának megfelelően – az angol terminusok betűrendje, azaz az eredeti angol szójegyzék szócikkeinek sorrendje szabja meg.

Az angol terminus magyar megfelelőjének, illetve megfelelőinek a megadásakor előnyben részesítettük a hagyományosan elterjedt, főként nemzeti nyelvi eredetű szakkifejezéseket; az ezek mellett sokszor inkább csak újabban jelentkező nemzetközi háttérű terminusokat zárójelben tüntettük fel a megfelelő magyar eredetű szakkifejezés mögött; pl. 01 *névváltozat* (= *allonima*);² 19 *népnév* (= *etnonima*); 27 *szentnév* (= *hagionima*); 29 *víznév* (= *hidronima*); 68 *helynév* (= *toponima*). Amennyiben a magyar nyelvben csak a nemzetközi jellegű terminus használata vált gyakorlattá, értelemszerűen ezt a megfelelést adtuk meg (pl. 16 *endonima*, 20 *exonima*, 33 *makrotoponima*, 35 *mikrotoponima*). A nemzetközi háttérű magyar terminusokat – a hasonló eredetű angol szakkifejezések alaktól függetlenül – a hazai szaknyelvben meghonosodott formájukban rögzítettük, pl. 13 *denominatum* = *megnevezett* (= *denotátum*). Ha az angol terminusnak pontosan megfeleltethető magyar ekvivalenst nem találtunk, a nemzetközi háttérű terminus magyaros formáját tüntettük fel (pl. 10 *koronima*, 18 *ergonima*), illetve megfelelő magyar eredetű terminust dolgoztunk ki (pl. 09 *informális név*, 42 *szigetnév*), esetenként a két eljárást kombináltuk, pl. 34 *anyanévi eredetű név* (= *matronimikum*, *metronimikon*); 53 *apanévi eredetű név* (= *patronimikum*, *patronimikon*). Amennyiben a nemzetközi háttérű angol szakkifejezésnek megfelelő magyar elem önállóan nem, ám magyar terminusok alkotóelemeként előfordul nyelvünkben, ezt jelöltük (pl. 49 *-onima* utótág).

Az angol–magyar terminusekvivalenciák megítélésakor a szakkifejezések által jelölt fogalmak (szemléleti) azonosságát vettük alapul, pl. 22 *first name* és 24 *forename* = *utónév* (névelemek sorrendje); 21 *family name* = *családnév* (funkció), 32 *last name* és 64 *surname* = *vezetéknév* (névelemek sorrendje). Az azonos terminusalkotó elemek révén összetartozó angol szakkifejezéseket, ahol erre mód volt, hasonló felépítésű magyar megfelelőikkel törekedtünk visszaadni, pl. 67 *toponomastics* = *helynévkutatás*, *helynévtan* (= *toponomasztika*), 68 *toponym* = *helynév* (= *toponima*) és 69 *toponymy* = *helynévállomány*. A magyar terminusok hagyományosan kialakult alá-, fölé- és mellérendeltségi viszonyait igyekeztünk tükröztetni, megtartani (pl. 09 *informális név* és alkatóriája, a 43 *ragadványnév*; 68 *helynév* [= *toponima*] és egyes esetekben szinonimája, a 25 *földrajzi név*). (Magyar eredetű és nemzetközi háttérű névtani terminusaink kérdéseinek elvi vonatkozásaihoz l. FARKAS 2012; a magyar névtani terminusok keletkezésének és változásának tényezőihez l. SLÍZ 2012.)

Az önálló szócikkek definíciói az eredeti meghatározásokat követik tartalmilag és formailag egyaránt, azaz a jelentés megadását esetenként illusztratív példák bemutatása követi, és ha szükséges, megjegyzések alkalmazására is sor kerül. Az utaló szócikkek a jelentést megadó önálló szócikkek angol és magyar címszavát, valamint zárójelben a szócikk jegyzékbeli sorszámát közlik. Az illusztratív példák többnyire szintén az eredeti angol szövegből származnak (pl. a 09 *informális név*, a 31 *lakossági név*, a 43 *ragadványnév* esetében), néhol magyar példákkal is kiegészítve (pl. a 30 *becenév*, a 35 *mikrotoponima*, a 63 *utcanév* esetében); ám egyes terminusok kapcsán a helyes értelmezés érdekében

² A terminus előtt annak a szócikknek a sorszáma áll, amelyben a kérdéses szakkifejezés a magyar szójegyzékben megtalálható.

az eredeti példaktól eltérő, de funkciójukban azoknak megfelelő magyar nevek kizárólagos alkalmazása mutatkozott célszerűnek (pl. a 22 *utónév* esetében). Az eredeti terminusjegyzék jelentésre (pl. 69 *helynévállomány*, 27 *szentnév* [= *hagionima*], 52 *hegynév* [= *oronima*]), formára (pl. 34 *anyanévi eredetű név* [= *matronimikum*, *metronimikon*]), tulajdonnévi jellegre (pl. 19 *népnev* [= *etnonima*], 31 *lakossági név*), használatra (pl. 10 *koronima*, 14 *köznevesült tulajdonnév*, 68 *helynév* [= *toponima*]) vonatkozó megjegyzéseit, javaslatait megtartottuk; sőt, néhány esetben az angol, illetve a magyar terminus értelmezésének, használatának a jellemzőire utaló saját megjegyzést is beillesztettünk (pl. 22 *utónév*, 49 *-onima* [utótag]). A megjegyzéseket a definíció részének tekintettük, a szócikkekben külön egységként való megjelenítésüket nem tartottuk szükségesnek.

A magyar terminusok szerinti keresetőséget biztosítja a magyar–angol mutató. A mutató első oszlopában a magyar terminusok szerepelnek betűrendben; az összetett szakkifejezések – az UNGEGN-lista mutatójának gyakorlatát követve – elő- és utótagjuk szerint is be vannak sorolva (pl. *személynévállomány* és *állomány*, *személynév*–; *dűlőnév* és *név*, *dűlő*–); a szinonim terminusok minden lehetséges sorrendben előfordulnak, a szinonimitás jelölésével; pl. *allonima* (= *névváltozat*), *névváltozat* (= *allonima*) és *változat*, *név*– (= *allonima*). A második oszlopban a magyar terminus(ok)nak megfelelő angol szakkifejezést találjuk. Ha a magyar terminus(ok)nak több angol nyelvű ekvivalenciája is ismeretes az ICOS-jegyzék alapján, valamennyit feltüntetjük minden alkalommal, pl. *helynév* (= *toponima*), *név*, *hely*– (= *toponima*), *toponima* (= *helynév*) → *place name*, *toponym*. A mutató harmadik oszlopában a magyar terminus(oka)t tartalmazó önálló vagy utaló szócikkeknek a sorszámát adtuk meg.

Az angol–magyar–német–francia terminusekvivalenciákat megadó négy nyelvű jegyzékben az önálló vagy utaló szócikkek címszavaiként álló, valamint a megjegyzésekben előkerülő terminusok kaptak helyet. A terminusok angol–német megfeleléseinek az azonosítása nem jelentett különösebb problémát, mivel a német szakkifejezések angol ekvivalensei a szójegyzék német változatában többnyire fel vannak tüntetve. Az angol ekvivalens nélkül felvett néhány német terminus utaló szócikk címszava, így ezeket a megfelelő, az angol terminust közlő önálló szócikk címszava mögött, zárójelben tüntettük fel a négy nyelvű jegyzékben; pl. *Hydronym* (= *Gewässername*), *Hypokoristikon* (= *Kosename*). A francia terminusok angol ekvivalenseinek az azonosítását a definíciók angol és francia szójegyzékbeli szövegének, illetve az illusztratív példáknak az összevetése tette lehetővé. Ha a francia szójegyzék több, szinonim angol szakkifejezésre egyetlen francia ekvivalenciát adott meg, ezt a terminust írtuk be valamennyi kérdéses angol műszóhoz, pl. *microtoponym*, *minor name* → *microtoponyme*; *Christian name*, *first name*, *forename*, *given name* → *prénom*. Az eredeti angol glosszárium anyagához mérten többletként jelentkező egy-egy német, illetve francia szócikk címszavát pedig rövid magyarázattal ellátva, az értelmileg hozzá legközelebb eső megfelelő nyelvű terminus mellett adtuk meg, vö. német „*Onym* (melléknévi formája: *onymisch*)”; francia „*onomasticien* (helynevek vonatkozásában: *toponymiste*)”.

3. Az UNGEGN főbb törekvései. Az UNGEGN az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsán (UN Economic and Social Council; ECOSOC) belül működő hét állandó szakértői testület egyike. A szervezet 1959-ben kezdte meg működését előbb ideiglenes, majd 1973 óta állandó bizottságként. Jelenleg több mint 100 országból mintegy 400 tagja van, főként földrajztudósok, térképészek, nyelvészek, történészek, földmérők és az

államigazgatásban dolgozó szakemberek. Az UNGEGN feladatai közé tartozik a nemzetközi helynév-standardizációs tevékenység népszerűsítése, irányítása; a földrajzi nevek egységesítésével kapcsolatos terminológiai kérdések tisztázása; a hivatalos helynévalkotással összefüggő irányelvek megfogalmazása; a latin betűs helynévírás egységes elveinek kidolgozása; a nemzeti névtestületek felállításának és hatékony működésének ösztönzése; a már egységesített földrajzi nevek vonatkozásában a névinformációk gyűjtése, az adatok tárolása, karbantartása és terjesztése; helységnévtárak, földrajzinév-adatbázisok létrehozása; a helynév-standardizációval összefüggő oktatás biztosítása. A szakértői testület a hivatalos, írásbeli földrajzi nevek nemzetközi egységesítését az e téren elért nemzeti eredményekre építi; döntéseit, a szabványosítás gyakorlatának megfelelően, konszenzus útján hozza; az UNGEGN szervezeti felépítéséről, földrajzinév-egységesítési alapelveiről, helynév-standardizációs modelljéről l. BÖLCSKEI 2012a.).

Az UNGEGN a helynév-standardizáció egyes országokban való eredményes megvalósításához a kérdéskört elméleti és gyakorlati oldalról tárgyaló kézikönyvek kiadásával is hozzájárul. A *Manual for the National Standardization of Geographical Names* című kiadvány (Manual 2006) egy, a földrajzi nevek nemzeti egységesítésében jó eredményeket elért tagországok által alkalmazott „legjobb gyakorlatok” alapján kialakított standardizációs modell részletes leírását tartalmazza; míg a *Technical reference manual for the standardization of geographical names* című kézikönyv (Manual 2007) gyakorlati segítséget nyújt a nem betűírást alkalmazó, illetve a nem latin ábécét használó nyelvek helyneveinek latin betűs átírása, a helynévi adatok pontos nemzetközi átadása, valamint a világ országainak hivatalos angol és helyi megnevezései vonatkozásában.

3.1. Terminológiai munkálatok az UNGEGN-ben és a földrajzinév-egységesítéssel kapcsolatos szakkifejezéseket közreadó terminológiai szójegyzék. A fent említett két kézikönyv kiadását megelőzte egy, a helynév-standardizáció során gyakran használatos terminusokat összegyűjtő és definiáló szójegyzék elkészítése, amely az ENSZ hat hivatalos nyelvén (angol, arab, francia, kínai, orosz, spanyol) jelent meg, s amely a kézikönyvek terminushasználatának alapjául szolgált (UNGEGN Glossary).

E szójegyzék előzménye a H. A. G. LEWIS által szerkesztett, 1984-ben kiadott Glossary No. 330: *Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names* [Szójegyzék No. 330: A földrajzi nevek egységesítésében használt szakkifejezések] című terminusgyűjtemény volt, amely 115, a témához kapcsolódó fogalom megjelölésére összesen 175 szakkifejezést sorolt fel és határozott meg az említett hat nyelven. Javított változatát Glossary No. 330/Rev² jelzés és változatlan cím alatt 1987-ben tették közzé (RAPER 2000: 194, KERFOOT 2000: 205). E terminusgyűjteménynek FÖLDI ERVIN jóvoltából magyar fordítása is készült, amely a Névtani Értesítőben jelent meg, az ENSZ földrajzinév-egységesítési tevékenységének gyakorlatát bemutató tanulmánnyal együtt (1992a, 1992b). Az UNGEGN 1989. évi 14. ülése ugyanakkor a hatnyelvű jegyzék javításának szükségességéről határozott, mivel az a téma szempontjából nem volt teljesnek ítéltető, több ismétlődést is tartalmazott, a definíciók pedig nem érintették a nem latin betűs írásrendszerek és a nem európai nyelvek sajátosságait.

Az UNGEGN ekkor egy, a helynév-standardizáció terminológiájával foglalkozó munkacsoport létrehozását kezdeményezte, az izraeli Naftali Kadmon irányításával, aki a szójegyzék megújítását célzó munkálatok vezetésére is vállalkozott. A terminológiai munkacsoport 1991-ben, az UNGEGN 15. ülésén mutatta be a készülő új szójegyzék

első változatát, amely 336 terminust és definíciót tartalmazott angol nyelven, helynévi példáit pedig már 16 nyelvből, illetve írásrendszerből származtak. 1992-ben, a földrajzi nevek egységesítésével foglalkozó hatodik ENSZ-konferencián (United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names; UNCSGN) a résztvevők a terminológiai munkacsoport fenntartásáról döntöttek, s feladatául egy, az ENSZ hivatalos nyelvein elérhető helynév-standardizációs terminológiai szótár elkészítését, a későbbiek során pedig annak rendszeres felülvizsgálatát és karbantartását jelölték ki. A munkacsoport 1998-ban, a hetedik UNCSGN-konferencián nyújtotta be a szójegyzék újabb és bővebb változatát. A 375 terminust tartalmazó, hatnyelvű változat mint UNGEGN-dokumentum az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya Statisztikai Részlege (UN Department of Economic and Social Affairs Statistics Division) kiadványaként 2002-ben jelent meg New Yorkban (GTSGN.). E kiadvány főszerkesztője NAFTALI KADMON volt; a szójegyzék összeállításában, fordításában pedig az UNGEGN földrajzinév-egységesítési terminológiával foglalkozó munkacsoportjának tagjai segédkeztek önkéntes alapon.

A munkacsoport további kötelezettsége maradt a szójegyzék folyamatos korszerűsítése a tudományos szemlélet, valamint a nyelv változása függvényében. Ennek jegyében született meg a 2007-ben kiadott függelék, az Addendum (AGTSGN.), amely hat, korábban már meghatározott terminus új definícióját, valamint tizenhét újonnan definiált terminust közöl angol nyelven; valamint elkészült az Addendum anyagának fordítása is az ENSZ valamennyi hivatalos nyelvére. Az UNGEGN honlapján jelenleg a 2002-es szójegyzék és a 2007-es függelék egybeszerkesztésével született 2015-ös kiadványváltozat található meg pdf formátumban (UNGEKN Glossary). (A szójegyzék és a függelék anyagának nyelvészeti szempontú áttekintését l. BÖLCSKEI 2012b.)

A szójegyzéknek az ENSZ hat hivatalos nyelvén kiadott változatán túl több, egyéb nemzeti nyelvű adaptációja is elkészült, pl. német (JORDAN–BEINSTEIN 2011), lengyel (ŁUKASIK ford. 2014); a 2012-ben megjelent koreai kiadvány pedig az UNGEGN honlapjáról is letölthető (UNGEKN Glossary Korean).

Összességében a terminológiai munkacsoport tevékenysége egyrészt erősen kapcsolódik az UNGEGN azon felismeréséhez, hogy fő törekvéseinek sikeres megvalósításához alapvető feltétel a földrajzi nevek egységesítésével kapcsolatos szabványosított és harmonizált terminológia bevezetése, használatának támogatása (UNGEKN Brochure); másrészt összhangban áll az újabban más tudományágakban is egyre hangsúlyosabban jelentkező nemzetközi terminológiai egységesítési gyakorlattal. 2008 óta a munkacsoport, melynek jelenlegi vezetője a svéd Staffan Nyström, részben a személyi átfedéseknek köszönhetően eredményesen működik együtt az ICOS terminológiai munkacsoportjával is (l. NYSTRÖM 2014).

3.2. Az UNGEGN-szójegyzék magyar változata. Az UNGEGN helynév-standardizációs terminológiai szójegyzékének magyar változata, pontosabban annak első verziója a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén készült el 2013-ban, projektmunka keretében (projektvezető: Bölcsei Andrea), terminológia mesterszakos hallgatók (Miklódy Dóra, Horváth Ágnes, Nagy Ilona Erzsébet, Sajermann Zsófia Szonja és Varga Julianna) bevonásával (vö. BÖLCSKEI 2013a), hogy a lektorálás után a magyar nyelvű földrajzi nevek egységesítésének anyaországbeli és határon túli gyakorlatát segítse (az utóbbi kérdésről vö. SZABÓMIHÁLY 2007, 2009, 2013; CSOMORTÁNI 2014).

Munkánk során figyelembe kellett vennünk, hogy az eredeti szójegyzék egy meglehetősen összetett terminológiai alapelv (vö. BUDIN 2001: 14–17) megvalósítására törekszik, s földrajzi és nyelvi kötöttségektől mentesen igyekszik a szakmai kommunikáció terminológiai problémáit megoldani: olyan elméleti keretet biztosít, amelyet a szakértők könnyen megoszthatnak egymással, s amelyet ki-ki a saját vagy az általa képviselt igényeknek, nyelv(ek)nek, anyanyelvnek megfelelően tovább alakíthat. A készítők – korszerű terminográfiai elveket alkalmazva (vö. CABRÉ 2003: 183) – a terminológiai egységeket ezért kognitív, nyelvi és kommunikatív összetevőik bemutatása mentén írták le. A magyar változat elkészítésekor feladatunk tehát kettős volt: meg kellett őriznünk az eredeti glosszárium szemléletét, de anyanyelvünk sajátosságaihoz, terminushasználatának gyakorlathoz kellett igazítanunk annak anyagát.

Az UNGEGN-szójegyzék magyar változatának elkészítése során alkalmazott alapelvek nem térnek el az ICOS-terminuslista magyar változatának kialakítása kapcsán fent már ismertetettektől. Részletezve: az angol terminus magyar ekvivalensének, ekvivalenseinek a megadásakor a magyarosság és a nemzetközi érthetőség követelményének az összeegyeztetésére törekedtünk, ezért amennyiben létezik, a hagyományos használatú magyar eredetű műszót tüntettük fel elsődleges megfelelőnek, s mellette zárójelben, egyenlőségjel után adtuk meg az azonos jelentésű nemzetközi háttérű magyar szakkifejezést, pl. 017 *személynév* (= *antroponima*), 021 *kétnyelvűség* (= *bilingvizmus*), 064 *mellékjel* (= *diakritikus jel*), 129 *útnév* (= *hodonima*). Fordított sorrenddel azokban az esetekben éltünk, amikor az idegen háttérű magyar terminus jóval gyakrabban jelentkezik a megfelelő szaknyelvi regiszterben, mint magyar eredetű megfelelője, pl. 007 *allofón* (= *hangváltozat*), 099 *firmware* (= *belső vezérlőprogram*), 171 *ligatúra* (= *ikerbetű*).

Amennyiben nyelvünkben csak a magyar eredetű (pl. 280 *latin betűs átírás*), illetve csak a nemzetközi háttérű terminusok váltak elterjedté (pl. 047 *kreol*, 142 *interfész*), természetesen azokat írtuk be ekvivalensként. A hiányzónak vélt magyar terminusekvivalenciákat fordítás (pl. 104 *full title* → *teljes megnevezés*, 299 *short form [of a name]* → *rövid névforma*) útján kidolgozott, illetve a nemzetközi háttérű terminus magyaros formájának kialakításával létrehozott (pl. B118 *geonym* → *geonima*), esetenként a két típusú megközelítés kombinálásával megalkotott (pl. 277 *retranszkripció* [= *kiejtés szerinti átírás visszaalakítása*], 278 *retranszliteráció* [= *betű szerinti átírás visszaalakítása*]) szakkifejezésekkel pótoltuk. Az angol főnév/melléknév + főnév szerkezetű terminusok esetében, mivel ezek mögött többféle grammatikai, szemantikai viszony is meghúzódhat, sokszor célszerűnek mutatkozott az angol műszónál jóval kifejtettebb magyar szakkifejezést kidolgozni a definíció tükrében, pl. 372 *vowel marker* = *magánhangzó-jelölő kiegészítő írásjegy*; 015 *alphabetic sequence rules* = *betűrendet meghatározó szabályok*; 342 *toponymic guidelines* = *helynév-egységesítési irányelvek*.

Az angol–magyar terminusekvivalenciák azonosításakor számításba kellett vennünk, hogy az egyes nyelvek lexikálisan másként oszthatják fel a valóságot, ezért a szakkifejezések sem mindig pontos megfelelői egymásnak (vö. KLAUDY 1997³: 117). Van példa arra, hogy egy angol terminus, a jelentés függvényében, két különböző magyar terminusekvivalenssel rendelkezik, pl. 344 *toponymy* = (a) *helynévtan*, *helynévkutatás* (= *toponomasztika*); illetve (b) *helynévállomány*. Más esetben két azonos jelentésű, ám formájában (részben) különböző angol szakkifejezésnek egy magyar terminusekvivalens feleltethető meg, pl. 269 *proper name* és 270 *proper noun* = *tulajdonnév*; 032 *composite name* és 033 *compound name* = *összetett név*; 185 *man-made feature* és 048 *cultural feature* =

mesterséges alakulat; 265 *place name index* és 343 *toponymic index* = helynévmutató. Néhány alkalommal a szinonim angol terminusoknak rokon értelmű magyar terminus-ekvivalensei akadnak, pl. 173 *linguistic area* = nyelvterület és 175 *linguistic region* = nyelvi régió. Az is megesik, hogy egy egyneműnek tekintett fogalmat jelölő angol műszónak létezik ugyan magyar megfelelője, ám ez nyelvünkben két terminus hiperonimája; ezt csak a definíció szintjén érzékeltethettük, pl. 001 *acronym* → *mozaikszó* (= *akronima*): a *betűszó* és a *szóösszevonás* összefoglaló megjelölése.

A szakirodalomból nyert, egymással azonos értékben használt angol és magyar terminusok időnként erősen eltérő szemléletet tükröznek, pl. 110 *generic element* → *földrajzi köznévi elem*, 112 *generic term* = *földrajzi köznév*. Találunk anyagunkban ún. „hamis barát” terminusokat is, pl. 003 *allograph* = *allográf* (= *íráslem-változat*, *betű-változat*), nem pedig *más által írott* (vö. *allográf végrendelet*); 005 *allonym* = *névváltozat* (= *allonima*), nem pedig *álnév*; 368 *vocalization* = *magánhangzó-jelölés*, nem pedig *vokalizáció*. A megfelelő magyar terminus azonosításában, megalkotásában fontos szerepük lehet a definícióban foglaltaknak, pl. 092 *feature, natural* = *alakulat, természetes*: „→**Topográfiai alakulat**, amelyet nem ember hozott létre, és lényegesen nem is módosított”; 093 *feature, physical* = *alakulat, természeti*: „Bármely olyan →**topográfiai alakulat**, amely vizuálisan észlelhető”. A többféle formában is jelentkező magyar terminusok esetében a gyakrabban használatos alakot vettük fel a szójegyzékbe; pl. 364 *vektoros mód*, nem pedig *vektormód*.

Törekedtünk az eredeti terminuscsoportok megfelelő módon való visszaadására, így pl. a *-gram* → *-gram* ~ *-gramma* ’jel’ utótagú vagy a *script* → *írás, írásrendszer* elemet tartalmazó szakkifejezések esetében, pl. 257 *phonogram* → *fonogramma* (= *hangjel*), 134 *ideogram* → *ideogramma* (= *képirásjel*), 179 *logogram* → *logogram* (= *szójel*), 326 *syllabogram* → *szillabogram* (= *szótagjel*); illetve 061 *defective alphabetic script* → *hiányos betűírás*, 075 *donor script* → *átadó írás*, 182 *logographic script* → *szójelölő írás*, 208 *multiscriptural map* → *több írásrendszerű térkép*, 189 *map script* → *térképi írás*.

Az önálló szócikkek esetében igyekeztünk megtartani a definícióknak az eredeti szójegyzékben fellelhető értelmi és formai összefüggéseit (pl. a kapcsolódó címszavakra való szövegbeli utalások rendszere; a jelentések logikai kapcsolatait taglaló, egymást magyarázó, illetve párhuzamos megfogalmazású definíciók esetei); valamint törekedtünk arra, hogy megőrizzük a meghatározások mögött lévő szemléletet (pl. a szaktudományokban bevett meghatározásokhoz képest általánosabb vagy részletezőbb jellegű definíciók). A definíciók megfogalmazása során a megfelelő szakszókincs megismerése és alkalmazása vonatkozásában fontos tényezőnek mutatkozott bizonyos, elsősorban nyelvtudományi, földrajztudományi, térképészeti és számítástechnikai háttérismeretek megléte, illetve az ezek megszerzésére való képesség. Az utaló szócikkek a jelentést megadó önálló szócikkek angol címszavát, valamint zárójelben a szócikk jegyzékbeli sorszámát közlik a definíció helyén.

Az illusztratív névpéldák tekintetében azok jellegének és szócikkbeli szerepének megfelelően különféle eljárásokkal éltünk. Bizonyos esetekben az angol anyagban megadott formában volt indokolt megtartani a helyneveket, pl. *Kaapstad* és *Cape Town* a 228 *név, egységesített* (= *standardizált*) terminus jelentését megvilágító példaként. Máskor az eredeti nyelvű helynévforma mellett zárójelben a magyar alak is megadható volt a tárgyalt jelenség bemutatására, pl. *Al-Mamlakah al-Hāshimīyah al-Urdunīyah* (*Jordán Hāsimita Királyság*) a 183 *teljes névforma* példajaként. Néhol célszerű volt a névpéldákhoz

szöveges magyarázatot fűzni, pl. az A240 *helynév* (= *toponima*) *alanyesete* szócikk esetében; magyar nyelvű adatokkal szaporítani az eredeti példaanyagot, pl. a 081 *exonima* szócikk esetében; illetve az eltérő nyelvi sajátosságok miatt magyar példával kiváltani az eredeti kifejezést, pl. a 201 *morféma* szócikk esetében.

A szójegyzék magyar változatának formai sajátosságait az eredeti kiadvány nem angol nyelvű terminuslistáinak gyakorlata nyomán alakítottuk ki. A szócikkek a magyar változatban is sorszámmal kezdődnek, ezután következik címszóként az angol terminus, majd a magyar terminusekvivalenciá(k), végül pedig a definíció, illetve az utalás. A szócikkek sorrendje tehát, mint a többi, idegen nyelvű szójegyzék esetében is, az angol címszavak betűrendje szerint alakul. A könnyebb kezelhetőségre törekedve az Addendumban szereplő új definíciókat adtuk meg a hat, újra definiált szakkifejezés meghatározásaként, a 2007-ben újonnan felvett terminusokat pedig a 2002-es lista megfelelő helyére illesztettük be. Az angol nyelvű szójegyzék szemléletének megfelelően a több tagból álló terminusokat első és második elemük szerint is listáztuk, fő-, illetve utaló címszóként, a hasonló módon kezelt magyar terminusekvivalensekkel együtt. Az eredeti szójegyzék angol terminushasználatra vonatkozó megjegyzéseit, mivel maguk az angol terminusok is a jegyzék részét képezik, megfelelő magyarázat kíséretében átemeltük. A magyar terminusok visszakereshetőségét a szójegyzék végén található magyar–angol betűrendes mutató biztosítja. (A szójegyzék magyar változatának készítésekor alkalmazott alapelvek részletesebb kifejtését a még lektorálás előtt álló változat vonatkozásában l. BÖLCSKEI 2013b.).

A magyar szöveg az angol nyelvű szójegyzék alapján készült, de a magyar változatot lektorok segítségével összevetettük a francia (Vitányi Borbála), a spanyol (Tóth Mária) és az orosz (Slíz Mariann) nyelvű anyaggal is. A definíciók szakszerűségének és az angol–magyar viszonylatban megvalósított terminusharmonizáció megfelelőségének az ellenőrzésére szakembereket kértünk fel a nyelvészet (B. Papp Eszter, LEG Magyarország Zrt.; Mikesy Gábor, FÖMI), a földrajz (Tiner Tibor, MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet), a térképészet (Márton Máttyás, ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék), a műszaki tudományok, a számítástechnika (Kovács László, TÉK Localizations Kft.) és a szakközgazdaság (Perger Imre, MÁV-START Zrt.) területéről; egyeztetünk továbbá közigazgatási szakmai tanácsadóval is (Győrpál Elemér, Belügyminisztérium Önkormányzati Főosztály). A szakemberek javításait, megjegyzéseit indokolt esetben beépítettük a szövegbe, s ezt a változatot juttattuk el végső lektorálásra Földi Ervinnek (a magyar Földrajzinév-bizottság korábbi elnökének) és Pokoly Bélának (vezető tanácsadó, Földrajzinév-bizottság), akik az UNGEGN tevékenységének egykor, illetve jelenleg is aktív részeseiként alapos tudással rendelkeznek a témakört illetően (l. fent). A szójegyzék a jelenlegi formáját az általuk javasolt módosítások javának végrehajtása után nyerte el. A terminusjegyzék magyar változatának e kötetbeli megjelentetésére az ENSZ megfelelő bizottságának (Publications Board and Exhibits Committee) titkáratól 2015. június 12-én kaptuk meg az engedélyt.

4. Összegzés. Mind az ICOS-jegyzék, mind pedig az UNGEGN-glosszárium magyar változatának az elkészítése során igyekeztünk ötvözni a tudományos pontosságot, a közérthetőséget, a forrásként használt dokumentumok anyagának, szemléletének tiszteltetését, a megfelelő magyar szaknyelvi regiszterek terminushasználatában megfigyelhető sajátosságok követését és a gyakorlati célszerűséget. A két terminusjegyzéket

a kapcsolódó mutatókkal együtt az alábbiakban adjuk közre, abban a reményben, hogy a szakemberek, valamint a téma iránt érdeklődők számára egyaránt eredménnyel és könnyen használhatók lesznek.

Hivatkozott honlapok

- AGTSGN. 2007. = KADMON, NAFTALI ed., *Addendum for Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. ST/ESA/STAT/SER.M/85/Add.1. United Nations, New York. https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/glossary_add_e.pdf
- Glossary No. 330/Rev² = *Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names*. ST/CS/SER.F/330/Rev.2. United Nations, 1987. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/ST_CS_SER.F_330_Rev.2.pdf
- GTSGN. 2002. = KADMON, NAFTALI ed., *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. ST/ESA/STAT/SER.M/85. United Nations, New York. <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/glossary.pdf>
- Icosweb = <https://www.icosweb.net/drupal/>
- Icosweb Terminology = <https://icosweb.net/drupal/terminology>
- JORDAN, PETER – BEINSTEIN, BERND 2011. *German Glossary of Toponymic Terminology, Third Edition*. Twenty-sixth UNGEGN session, Vienna. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/26th-gegn-docs/WP/WP66_Glossary.pdf
- ŁUKASIK, MAREK ford. 2014. *Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych*. Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa. <http://ksng.gugik.gov.pl/english/wydawnictwa.php>
- Manual 2006. = United Nations Group of Experts on Geographical Names ed., *Manual for the national standardization of geographical names*. ST/ESA/STAT/SER.M/88. Economic & Social Affairs. United Nations, New York. http://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_88e.pdf
- Manual 2007. = United Nations Group of Experts on Geographical Names ed., *Technical reference manual for the standardization of geographical names*. ST/ESA/STAT/SER.M/87. Economic & Social Affairs. United Nations, New York. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/UNGEGN%20tech%20ref%20manual_m87_combined.pdf
- UNGEGN Brochure = http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/UNGEGNbrochure_en.pdf
- UNGEGN Bulletin 35 = <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/Bulletin/ungegnbulletin35.pdf>
- UNGEGN Glossary = KADMON, NAFTALI ed., *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names (Revised)*. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_of_terms_revised.pdf
- UNGEGN Glossary Korean = 지명 표준화를 위한 용어 사전 *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. National Geographic Information Institute, Republic of Korea. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_final.pdf

Hivatkozott irodalom

- BÖLCSKEI ANDREA 2012a. Helynevek standardizációja: alapelvek, terminológiai kérdések a nemzetközi és a magyar gyakorlatban. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7: 85–102.
- BÖLCSKEI ANDREA 2012b. A helynév-standardizáció terminológiájáról. *Névtani Értesítő* 34: 167–178.
- BÖLCSKEI ANDREA 2013a. Az „UNGEGN Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” című terminusjegyzék magyar változatának elkészítéséről. *Névtani Értesítő* 35: 11–21.

- BÖLCSKEI, ANDREA 2013b. Challenges in updating the Hungarian terminology for geographical names standardization. *Magyar Terminológia* 6/2: 153–168. <https://doi.org/10.1556/1206.2013.6.2.3>
- BUDIN, GERHARD 2001. A critical evaluation of the state-of-the-art of terminology theory. *ITTF Journal* 12/1–2: 7–23.
- CABRÉ, TERESA 2003. Theories of Terminology: their description, prescription and explanation. *Terminology* 9/2: 163–199. <https://doi.org/10.1075/term.9.2.03cab>
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA 2014. A romániai magyar kisebbségi helységnév a nyelvi tervezés érdeklődési körében. *Névtani Értesítő* 36: 81–93.
- FARKAS TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.
- FARKAS TAMÁS 2015. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 23–47.
- FÖLDI ERVIN 1992a. Az ENSZ földrajzinév-egységesítési tevékenysége. *Névtani Értesítő* 14: 21–35.
- FÖLDI ERVIN 1992b. ENSZ földrajzinév-egységesítési szakkifejezések szótára. *Névtani Értesítő* 14: 127–138.
- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002*. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala. 1: 160–171.
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 21–25. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/004.pdf> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- KERFOOT, HELEN 2000. Wien or Vienna; Kalaallit Nunaat, Grønland or Greenland? Recent work and directions in geographical names standardization through the United Nations. *Onoma* 35: 199–213.
- KLAUDY KINGA 1997³. *A fordítás elmélete és gyakorlata. Angol, német, francia, orosz fordítás-technikai példatárral*. 3., átdolgozott, bővített kiadás. Scholastica, Budapest.
- NYSTRÖM, STAFFAN 2014. The terminological work of UNGEGN and ICOS – a presentation and a comparison. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 52–57. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/008.pdf#%20> és <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.8>
- RAPER, PETER E. 2000. Introduction to standardization of geographical names. *Onoma* 35: 187–198. <https://doi.org/10.2143/ONO.35.0.574374>
- SLÍZ MARIANN 2012. Terminusok keletkezése és változása. *Névtani Értesítő* 34: 149–156.
- SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2007. Magyar neve? Szlovákiai magyar helységnevek standardizációs problémái. *Névtani Értesítő* 29: 189–200.
- SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2009. A határon túli magyar helynevek standardizációs kérdései. *Korunk* 3/5: 95–99.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2013. A szlovákiai magyar helységnevek standardizálásakor alkalmazott elvek. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *A tulajdonnevek a fordítás és a két-nyelvűség kontextusában*. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. 54–67.

BÖLCSKEI ANDREA

ORCID: 0000-0003-2628-5297

KRE Károli Gáspár Református Egyetem

Magyar Nyelv-, Irodalom- és Kultúratudományi Intézet
Budapest

Studies

Terminological studies in International and Hungarian Onomastics

1. Introduction. The paper examines the history of terminological studies in onomastics, how its terminology was formed through the work of scholars, and the results of these studies. The first section of the paper offers an account of international terminological work in onomastics. These points review the various glossaries of onomastic terminology (point 2) as well as the major terminological projects (point 3) in the field of onomastic studies. The more voluminous second part of the paper provides a similar overview of Hungarian work processes in the terminology of onomastics. It enumerates initiatives that aimed to create a comprehensive and organised terminology for Hungarian onomastics (point 4) while bringing certain Hungarian studies on terminological questions to light (point 5). The final section (point 6) of the paper draws parallels and illuminates connections between native language terminologies (in this case Hungarian) and international terminological work processes.

2. International studies on onomastic terminology. The work of several scholars from a variety of countries has led to the publication of several mono- and multilingual term lists and glossaries. A brief summary of these publications is provided below.

2.1. German and Slavic onomastics pioneered organised terminological work. The first glossaries of terms were published in German (WITKOWSKI 1964), and on the terminology of certain Slavic languages (Ukrainian: NIMCHUK 1966; Sorbian [or Lusatian]: PETR 1969; later, Russian: PODOL'SKAJA 1978 and 1988). Through the international cooperation of researchers, and to ease joint projects, comparative lists of German and Slavic terminologies were compiled. The first was *Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky* (known in German as *Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*) published in 1973 (SVOBODA et al. 1973), which was followed by *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (known in other languages as *Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*) a decade later (BEZLAJ et al. 1983). A newer German glossary of terms has since been completed (WALTHER 1998). Similar glossaries have also been published in several Slavic languages. (E.g. in Ukrainian as an in-print terminological dictionary: BUCHKO–TKACHOVA 2012; in Polish, as a digital term list: GALKOWSKI 2012. For a collection of several Slavic languages see RZETELSKA–FELESZKO et al. eds. 2002–2003. 2: 567–602. Further Slavic glossaries are currently under production.)

Onomasticians from Northern Europe have also compiled glossaries of onomastic terms in their native languages (KIVINIEMI et al. 1974, SCHMIDT 1981). As did speakers of the major Uralic languages except for Hungarian: the Finnish terminology was

published together with the Swedish (in KIVINIEMI et al. 1974), followed later by the Estonian (HENNO–PÄLL 2003).

Glossaries on the (American) English (SMITH 1967, ROOM 1996), and (Canadian) French (DORION–POIRIER 1975) terminologies of onomastics have also been published. However, similar works on onomastic terminology are yet to be published in many major languages, for example Italian (cf. GALKOWSKI 2010; but see the Italian–Hungarian bilingual glossary of FÁBIÁN 2001, mentioned in more detail below).

The importance of the glossaries compiled by the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) and the International Council of Onomastic Sciences (ICOS) must be stressed as these are intended for international use. (The two glossaries are examined in detail below.)

2.2. Many terms that were incorporated in term lists and glossaries of onomastic terminology have become accepted norms in their respective languages over the past decades. However, there is notable demand, and intent, for the preparation of newer glossaries, as interest in the theoretic and practical problems of onomastic terminology has not dwindled. For example, the Slovak Onomastic Commission of the Ľ. Štúr Linguistic Institute of the Slovak Academy of Sciences has begun work on a systematic digital database of onomastic terminology with international cooperation. This database will provide several types of information regarding a certain term, including its equivalents in other languages. The need for a revised and augmented version of the multilingual *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (German–Slavic) dictionary (BEZLAJ et al. 1983) was also stressed a few years ago (cf. HARVALÍK 2007).

Recent synthetic works in national or international onomastics regularly approach the difficulties of onomastic terminology in some form. Either as recurring sections of successive thematic chapters (e.g. BRENDLER–BRENDLER Hrsg. 2004), as separate chapters (e.g. WITKOWSKI 1995, KALETA 1998), or a combination of these two methods (e.g. MARCATO 2009: 10–13 and passim), or as terminological appendices to the volumes (RZETELSKA–FELESZKO et al. eds. 2002–2003. 1: 81–94, 2: 567–602).

Interest in the subject is also indicated by how separate terminological sessions were added to three of the international triennial onomastic congresses (Pisa, 2005; Toronto, 2008; Barcelona, 2011) organised by the ICOS. It is also at these conferences that the ICOS Terminological Group holds its meetings.

The general, theoretic and methodological aspects of national or international onomastic terminology have been examined and re-examined in a large number of studies in past years. A similar number of papers have reviewed single questions, or single terms in great detail. (For the most relevant literature on the subject see the *Lists of Key Onomastic Terms*, published on the website of the ICOS.)

3. International work processes in onomastic terminology. Cooperation between scholars over political and lingual borders – especially more organised initiatives – have naturally drawn attention to the problems of onomastic terminology and the questions faced by any effort to harmonise it. This development has been governed by a series of practical decisions, initiatives and work on an international scale.

3.1. Following the first conference on Slavic onomastics, held in 1959, the Commission of Slavic Onomastics of the International Committee of Slavists was formed. One of the four subcommittees created was the Terminological Subcommittee (WITKOWSKI 1995: 290). In cooperation with the Institute for Slavic Studies of the German Academy of Sciences it was this subcommittee that compiled the first glossary of onomastic terminology – containing ca. 600 terms – mentioned above (WITKOWSKI 1964). The committee also played an important role in later terminological research (for more on the Slavic terminology of onomastics see BAUKO 2015c: 254–256).

In Northern-European countries the NORNA – which was founded in 1979 and oversees the onomastic cooperation of Northern-European countries – also provided a good example of the importance of onomastic terminology. The first symposium organised by the NORNA was centred around the problems of onomastic terminology and the topic also resurfaced at later symposiums (GYÖRFFY 2007: 250).

3.2. In 1959 the United Nations created – under a different name at the time – the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN). The UNGEGN first published a glossary, containing the terms used in geographical names standardization in 1984, of which a reviewed version was released in 1987. The document was published in the six official languages of the UN. However, due to the deficiencies of the original glossary calls for the formation of a terminological working group surfaced by 1989. The resulting revised version of the glossary of terms, written under the direction of NAFTALI KADMON, contains nearly 400 entries connected to present day practices in geographical names standardization, and was also published in the six official languages of the organization in 2002 (*Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*). The latter document has since been augmented by an Addendum, and has also been translated to other languages. The working group is tasked with the continuous maintenance and revision of the glossary. (For more on this subject see BÖLCSKEI 2017, in current volume. The cited documents are retrievable from the UNGEGN website.)

The international standardization of geographical names is a process in which several international organisations are involved, and naturally has many terminological aspects. An example of this is the standardization of undersea feature names. The document containing the defining principles and guides to this has been published by the International Hydrographic Organization in several editions and languages (cf. MÁRTON 2012: 184–192).

3.3. At the 2002 international onomastic congress in Uppsala MILAN HARVALÍK proposed the creation of a terminology workgroup within the International Council of Onomastic Sciences (cf. HARVALÍK 2005). The Terminology Group was formed in 2004 and compiled a basic term list containing definitions and examples through the cooperation of scholars from different countries and schools of onomastics. The glossary was published online in the three official languages of the ICOS: English (the original procedural language), German and French. The initial lists were first presented at the 2005 ICOS congress in Pisa, and following further work, a revised version was completed for the 2011 congress in Barcelona. The present lists contain the definitions of about 70 items (*Lists of Key Onomastic Terms*). The glossaries are retrievable from the ICOS

website. (For more on this subject see HARVALÍK 2014: 21–22, and BÖLCSKEI 2017, in current volume.)

The ICOS Terminology Group aimed to cooperate with a wide range of onomasticians. Following its creation, it approached a number of scholars from different countries with a short questionnaire regarding the general problems of the field and published their answers, as well as the general conclusions drawn (HARVALÍK–CAFFARELLI 2007). The survey illustrated how scholars of every language face a series of – in part similar, in part different – questions and difficulties within onomastic terminology. Following the completion of the above mentioned glossary the Terminology Group has broadened its goals and increased its subgroups. The aim of these is to make the glossary accessible to further languages and cultures through translation, and also to examine the terminology of the various fields of onomastics in more detail.

3.4. The members of the ICOS and the UNGEGN versed in the terminological questions of onomastics formed a joint terminological committee following an agreement at the Toronto congress of the ICOS in 2008. The respective glossaries of the two organisations – as is to be expected – differ in certain regards, however a number of these differences could be lessened through cooperation. (In more detail see NYSTRÖM 2014, cf. also VASILEVA 2014.) The organised collaboration of these two international organisations – which is aided by several personal connections – can only be seen as profitable for all concerned parties.

3.5. There have been few examples of either the UNGEGN or the ICOS glossaries of terms being translated. The Hungarian versions of these glossaries are published in the present volume, in-print and digitally.

4. Endeavours for the comprehensive organisation and publication of the Hungarian terminology of onomastics. A number of sporadic papers have discussed the characteristics of, or certain terms of Hungarian onomastic terminology in the past. However, only in the 1970s – in one of the most dynamic periods of Hungarian onomastics – did an in-depth and concise debate begin on its terminology. The initiative – like so many others – was spearheaded by MIHÁLY HAJDÚ, who later became the leading organisational figure of Hungarian onomastic studies. (See his academic memoir: HAJDÚ 2010: 24–26.)

4.1. The opening statement of this initiative was written in 1974 (*Introduction to a Debate on Onomastic Terms*; HAJDÚ 1974a) and distributed as a copied manuscript. Its content was discussed at a meeting of concerned scholars while others submitted their opinions to the author in writing. Based on these recommendations a new version was compiled in which changes to content and style were made. (This was unavoidable as the original document had been written to open the debate.) The revised document (HAJDÚ 1974b) was later submitted to the – then still active – Onomastic Committee of the Hungarian Academy of Sciences.

The main principles of the above-mentioned initiative were: to achieve a certain level of standardization (while maintaining the possibility of stylistic or practical synonymy); to uphold traditional terms (as opposed to theoretically backed terminological modernisation);

to diffuse the use of practical, shorter, meaningful and suffixable terms. Following the general introduction, the initiative contained several synonymous lists, asking peers to choose the most relevant term from each. Further difficulties, not handled as terminological questions, were seen as unsolvable until a series of academic articles examined them in detail.

The final section of the document presented the idea of a Hungarian onomastic encyclopedia which would also have contained entries on the terminology of the field. The volume – which would have been edited by MIHÁLY HAJDÚ and ANDRÁS MEZŐ – would have followed the principles below: the collection of every term or periphrasis ever used in Hungarian onomastics; the creation of new terms if needed; the inclusion of synonymous terms (and terms to be avoided) with reference to preferred phrases; the analysis of certain terms as part of larger entries. The planned dictionary would have contained entries for three or four thousand terms and phrases. As a sample list of lexicological headwords in the original document illustrated, the goal of the planned volume was more similar to that of an encyclopaedia than of a dictionary. (Cf. also the sample list of headwords connected to by-names: HAJDÚ 2010: 25.)

The Onomastic Committee of the Academy discussed the proposal the following year and initially deemed it worthy of support. However, not much later the committee itself was disbanded following the reorganisation of the Academy, thus the project was stalled.

4.2. The question was revisited a few years later when the *Névtani Értesítő*, the periodical of Hungarian onomastic studies entered circulation in 1979. The editor of the journal, MIHÁLY HAJDÚ, published a slightly revised version of his pioneering debate article in the first issue (HAJDÚ 1979). The journal then published a number of responses and opinions – from onomasticians of different generations – the same year (*Névtani Értesítő* 1979. 2: 28–34, 1980. 3: 56–60). The professional reviewer of the first volumes of the journal also added his thoughts on several terms listed (KÁLMÁN 1982: 502–503). By then reviews of some of the glossaries of terms published in other languages were available in Hungarian linguistic journals (of the German, Finnish–Swedish, and Russian respectively: FEHÉRTÓI 1966, MIZSER 1979, UDVARI 1981).

Nevertheless, the promising revival of the subject did not last long, as at the time of other large linguistic projects the question remained slightly peripheral, while its supporters were distracted by other professional tasks. Furthermore, it seems that despite these efforts, such a concise and systematic review of Hungarian onomastic terminology was not backed strongly enough by the researchers of the field (HAJDÚ 2010: 26, cf. HOFFMANN 2003: 54).

4.3. The following attempt to summarise Hungarian onomastic terminology was made two decades later, in the first years of the new millennium. The practical bilingual (English–Hungarian) glossary compiled by JUDIT SZILVIA VÁRNAI was a preparatory auxiliary collection to aid a larger project connecting many fields of linguistics (VÁRNAI ed. n.d.). The simple 172-item glossary which was published online was based on the translation of the then current volume (2. *History of the Study of Toponyms in the Uralian Languages*. Debrecen, 2002) of the *Onomastica Uralica* series edited in Hungary, but published in English and Russian. (This practical connection to the volume may be the reason for the thematic bias towards toponomastics apparent in the glossary.) The

introduction written to the online version of the bilingual glossary claims that unpublished sections of the term list also contain additional information (short definitions, notes, academic references, abbreviations, information on word class, cross-references). Furthermore, it indicated continuous work on the project. However, this initiative also stalled, and further work never saw publication, nor did any of its auxiliary work processes.

From a thematic and chronological point of view a published Italian–Hungarian glossary of onomastic terms must also be mentioned here (FÁBIÁN 2001). It contains the Italian definitions of Italian headwords as entries, with corresponding Hungarian terms and examples from both languages. The compilation was created for Hungarian students of Italian, and published as an appendix to a textbook containing a broad selection of Italian onomastic articles.

The above mentioned bilingual term lists were all organised – following the order of the foreign terms – to aid the translation and interpretation of foreign onomastic research in Hungarian. Inverse lists, however, with terms ordered according to their Hungarian alphabetical order were not published alongside these.

4.4. Later proposals also stressed the importance, and examined the possible guidelines of the creation of a dictionary of Hungarian onomastic terminology. Papers presented at onomastic conferences over the following years attempted to draw conclusions regarding questions and difficulties that had already been identified (JUHÁSZ 2004: 165–166, FARKAS 2008: 339–340). However, these individual initiatives were not followed by organised research and no actual steps were made. Research into the terminology of onomastics was renewed through the cooperation of a group of scholars (Andrea Bölcskei, Mariann Slíz and Tamás Farkas), inspired by the international work done in onomastic terminology, and the need for the harmonisation of the Hungarian and the international terminology of the field. They formed the Hungarian subgroup of the ICOS Terminology Group in 2011.

Their albeit informal, but consciously organised project has led to advances regarding the Hungarian terminology of onomastics. An overview of the history and current state of terminological research in Hungarian and international onomastics was published (FARKAS 2011). A workshop entitled *Onomastics and Terminology* was held in 2012 and invigorated new research into the field through a series of papers and a roundtable discussion. These papers (HOFFMANN 2012, FARKAS 2012, SLÍZ 2012, BÖLCSKEI 2012, BAUKO 2012) and a summary of the discussion (cf. BÖLCSKEI–FÖRIS 2012) were published in the same year in the Hungarian onomastic journal, *Névtani Értesítő*. Furthermore, over the past years certain general and thematic problems and questions of Hungarian onomastic terminology have been brought to the surface, at times directly as a result of the terminological work being carried out, or at others in connection to onomastic research on a broader scale. (Connected research and its topics are detailed below.)

It was in connection with the formation of this working group that work began on the Hungarian version of the *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names* (cf. BÖLCSKEI 2013a), as did similar processes – also under the supervision of ANDREA BÖLCSKEI – to translate the *Lists of Key Onomastic Terms*. (For more detail on these projects see BÖLCSKEI 2017, in current volume). Plans were also drawn for a comprehensive terminological dictionary of Hungarian onomastics, its preparation and defining principles (FARKAS 2013). However, the research project in which these plans were

outlined did not receive funding. Despite this setback research already underway has continued and the Hungarian versions of the two major international glossaries have been completed. The current bilingual volume, which contains the two glossaries of terms and attached studies, is also the result of this academic cooperation.

4.5. A comprehensive, in-depth and systematic dictionary of onomastic terminology is still missing from the list of Hungarian onomastic reference books. Let it suffice to quote two of the most prominent figures of Hungarian onomastics regarding this deficiency (translated from Hungarian). MIHÁLY HAJDÚ believed that “the standardization of onomastic terminology is one of the most important questions of our time” (HAJDÚ 2011: 345). While this remark may be slightly over-zealous it is certain that – as ISTVÁN HOFFMAN stated – “a volume which collected and defined the terms used in onomastics would aid the transparency and homogenisation of the field, even if aimed to be merely informative and not norm-defining” (HOFFMANN 2003: 55). These views are coherent with the principles expressed in the recent plans of such a dictionary mentioned above.

Thus, the creation of a Hungarian list, glossary or dictionary of onomastic terms – which also takes international terminology into consideration – is a task still to be completed by Hungarian scholars of the field. Work in this direction would not only be useful in Hungarian and international onomastics but facilitate professional discourse and cooperation between many scientific and academic disciplines (cf. FARKAS 2013: 445).

5. Questions regarding the terminology of onomastics in Hungarian scholarly literature. The sections below summarise onomastic articles that address the general questions of terminological issues in onomastics, and offer an overview of papers regarding the terminology of the various subfields of Hungarian onomastic studies.

5.1. Comparatively few papers have been published on the general difficulties and problems – which are thus not focused on certain subfields – faced by the Hungarian terminology of onomastics. First of all, papers calling for the systematic and comprehensive processing of terminology may be listed here (see above for more detail). Others that be should mentioned here are those that examine terminology from a theoretic point of view, concentrating on its most problematic features and listing examples from onomastic studies. Articles of the latter type have mainly been written in the recent past and direct research towards certain thematic questions: what defines a term (SLÍZ 2012); connections between theory and terminology (HOFFMANN 2012); reasons behind the formation of terms, factors influencing changes in terminology and the consequences of these changes (SLÍZ 2012); terminological deficiencies (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); semantic questions and difficulties in general and the use of terminologies (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); conflicts between terms of international (foreign) origin and traditional Hungarian terms (FARKAS 2012, SLÍZ 2014); questions posed by the harmonisation and standardization of terminology (BÖLCSKEI 2012, 2017); comparisons of the onomastic terminology of the Hungarian and other languages (BAUKO 2012, SLÍZ 2014). These questions, and the results of research into them have also – in part – been published in foreign languages: the general state, characteristics and questions of Hungarian onomastic terminology (FARKAS 2014b); the results of the comparison of Slavic and Hungarian

onomastic terminology (BAUKO 2015c); and the difficulties faced in the translation of the UNGEGN glossary of terms (BÖLCSKEI 2013b).

The terminology of onomastics was also given some attention in a monograph on the history of Hungarian place name studies (HOFFMANN 2003: 53–55), as well as in a review of the recent past and current state of Hungarian onomastics (SLÍZ 2015: 101–103). However, terminological aspects are most common in studies that concentrate on certain thematic units, or subfields of onomastics. Comprehensive studies, monographs, and papers on various topics of onomastics are at times even forced to answer, or clear terminological difficulties.

5.2. The following points will attempt to provide a summary of the most typical subjects and terminological problems in Hungarian onomastics. As the current study does not allow for an in-depth introduction of all concerned papers, research from the recent past has been prioritised, as these also provide information on earlier research into their respective fields.

5.2.1. In the formative period (or revival) of Hungarian onomastics, indicating the separation of the field, the Hungarian term for the discipline itself was given much attention (PAPP 1955: 258, BENKŐ 1960, MIKESY 1960). It was time that eventually settled this debate as a number of terms remain in use to the present day as synonyms: *névтан* ‘name studies’, *névkutatás* ‘name research’, *névtudomány* ‘name science’, and *onomasztika* ‘onomastics’; while others did not become common in academic and scientific discourse (cf. HOFFMANN 2012: 127–128).

5.2.2. One of the most common and problematic points of Hungarian onomastic terminology was the use of *helynév* ‘place name’ or *földrajzi név* ‘geographical name’. The question has been revisited multiple times with recurring arguments and criticism. Both terms are in use to the present day and choosing one over the other is a point of personal preference, or the traditions of certain scientific fields. (For more detail see HOFFMANN 2003: 53–55, 2012: 128–130.) It should be noted that the name of the discipline itself: *helynévtan* ‘place name studies’ or *helynévkutatás* ‘place name research’, and other elements of its specialised terminology – due to natural diversity and different theoretical approaches – did not draw much attention (for a detailed overview see HOFFMANN 2012: 130–132).

The creation of a new model for the analysis of place names (HOFFMANN 1993, 1999), however, brought terminological changes to light, as did later studies based on this categorization (cf. HOFFMANN 2012: 133–135). Furthermore, as the HOFFMANN place name typology model proved effective in (and adaptable to) the categorization of other types of proper names as well (cf. HOFFMANN 2007: 7–8), the terminology it introduced became known and used in other fields of Hungarian onomastics.

The terminology of the international standardization of geographical names and its translation to Hungarian (examined above) is a unique aspect of this field (for more detail on the question see BÖLCSKEI 2017, in current volume). The goals of this terminology are to harmonise the terms used in different languages, to create missing terms and to define existing terms in detail. (On the terms used to denote the standardization of geographical names see BÖLCSKEI 2012: 176.) It is well known that interpreting one

single term can lead to many theoretical and practical difficulties; an especially illustrative example of this, from the field of international geographical name standardization was the case of *exonym* (in Hungarian: *exonima*; cf. POKOLY 2013, POKOLY–BÖLCSKEI–MIKESY 2015). Also, the use of *standard név* ‘standard name’ or *standard névváltozat* ‘standard name form’ itself presents terminological difficulties (cf. GYÖRFFY 2012).

5.2.3. Terms denoting certain types of anthroponyms proved to be the most problematic in Hungarian onomastic terminology. This is a result of the fact that terms originating from everyday experiences and spoken Hungarian are often insufficient or problematic in professional studies of the subject. This in turn is a result of their transparent general use as common nouns, the perspective they take, and changes in the linguistic-cultural context of the community. Furthermore, the family name + given name order used in the Hungarian language itself leads to several terminological difficulties when translating between Hungarian and other languages (cf. terms like *first name*, *last name* etc.). This topic illustrates the difficulties and inadequacies of terms of Hungarian origin from the viewpoint of onomastic theory and historical onomastics especially well (FARKAS 2014b: 17–18).

Attention was mainly drawn to the difficulties of term use in works attempting to provide a comprehensive and methodological overview of the Hungarian anthroponymic system. KATALIN J. SOLTÉSZ in her substantial monograph on name theory (1979) attempted – largely unsuccessfully – to bring terminological changes into use on many points (for its review see HAJDÚ 1981: 109–110). While MIHÁLY HAJDÚ was always open to innovation, in this case he preferred a different approach: his attempt to clarify the terminological difficulties of the field in his reference work on personal names was centred around reviewing the possibilities, and choosing one of the terms already in use (HAJDÚ 2003: 151–153, 347, 638, 732; cf. its review which emphasised his methodological approach to terminology: B. GERGELY 2007: 253–255). It would be useful to review the terminology of the field to ease interdisciplinary work (cf. for example a contrastive study on the terminology of onomastics and name law: SLÍZ, in press). Furthermore, a new typology of anthroponyms devised by ISTVÁN HOFFMANN (2008, also cf. HOFFMANN–TÓTH 2015) automatically lead to the formation of new terms in Hungarian anthroponomastics (even though the original goal was only to offer possible terms for certain elements, cf. HOFFMANN 2008: 10, 1st footnote). Further research into the typology of anthroponyms may yet bring further changes in the terminology used in their study (cf. SZENTGYÖRGYI 2016).

Clarifying Hungarian anthroponomastic terminology is a current question for scholars of much researched historical personal name types (in detail see SLÍZ 2010), and also of barely researched other, “substitute” names (*helyettesítő nevek*, to use the disputable term of J. SOLTÉSZ 1979: 59; cf. also HAJDÚ 2006). A newly formed name type, online nicknames also brought new terms into scholarly discourse (cf. RAÁTZ 1999: 263, 2011: 184–185).

Naturally, questions regarding the terminology of anthroponomastics reach beyond simply denoting certain name types. Personal name, and especially family name changes, for example, were examined in great detail in connection with a targeted research project. A result of this was an analysis of the (surprisingly large) historical and present day terminology, the differences in the common usage and technical usage of words in the field (FARKAS 2008), as well as the proposal of an innovative typology for personal

name changes and the connected terminology (HAJDÚ 2009, VÖRÖS 2009). However, the concrete topic, when placed into the broader framework of a general theoretical model (FARKAS 2015b, cf. FARKAS 2016), could only become describable through different terms known from earlier works (cf. HOFFMANN 1993, 1999; also TÓTH, V. 2008; N. FODOR 2010: 115–120).

5.2.4. Other name types besides toponyms and anthroponyms have cultivated much less interest in Hungarian onomastics. The lack of theoretical work on certain topics is often illustrated by terminological deficiencies, too, such as the lack of an equivalent term for the internationally accepted *chrematonym*. Terminological innovation in such fields depends on in-depth research into smaller aspects (e.g. on the names of human made structures, buildings, and institutions; see HÁRI 2010).

On the other hand, terminological detail has become more and more common in literary onomastics in past years. The ground-breaking monograph entitled *Az irodalmi névadás* [Literary name giving] by MIKLÓS KOVALOVSKY (1934) had a lasting effect on the terminology of the field. Thus, clarifying the differences of *írói névadás* ‘authorial name giving’ and *irodalmi névadás* ‘literary name giving’ was seen as a relevant task not only half a century ago, but also in the recent past (MIKESY 1959; KOROMPAY 2011; T. SOMOGYI 2015: 208; TÓTH, L. 2015: 203–206; VÁCZINÉ TAKÁCS 2016: 9–18). The comprehensive term – introduced in part to replace the terms mentioned above – *irodalmi névtan* ‘literary name studies’ is itself a rather new term in Hungarian academic writing (cf. TÓTH, L. 2015: 206; VÁCZINÉ TAKÁCS 2016: 17). Recent articles have called for a review of the terms currently used – originating from KOVALOVSKY (1934) and earlier, classical works – to denote the different types of proper names used in literary works (cf. TÓTH, L. 2015; VÁCZINÉ TAKÁCS 2016). Recently completed, and in-work doctoral dissertations have achieved, and indicate, quick progress in this regard.

5.2.5. Onomastic studies connected to other dimensions of language use (temporality, space, social and cultural aspects) represent further subfields in the discipline of onomastics. The most traditional of these is historical onomastics, the name of which has always been beyond question: *történeti névtan* ‘historical name studies’, or *névtörténet* ‘name history’. The name of the newest subfield, socioonomastics has also been widely accepted as *szocioonomasztika* ‘socio-onomastics’, or *névszociológia* ‘name sociology’. These terms are the onomastic equivalents of the generally used Hungarian terms for the respective fields of linguistic studies, i.e. historical linguistics and sociolinguistics (cf. FARKAS 2014a, with emphasis 14–17). The term to denote research into geographical distribution of onomastic phenomena, however, has been much debated in the past decades, mainly by scholars also involved in dialectological studies (e.g. ÖRDÖG 1989: 29, 1991, 2010; HAJDÚ 2002; JUHÁSZ 2004: 166–169, 2010: 31; for a more recent summary, see FARKAS 2014a: 15, and for a critical review, see N. FODOR 2014: 24–27). At the present the most common term for the discipline seems to be *névföldrajz* ‘name geography’, the onomastic equivalent of *nyelvöldrajz* ‘language geography’.

6. Native language onomastic terminology in the context of international onomastics. This final section will focus on the interrelation and connections between Hungarian and international onomastic terminology and work within the field, and how

native language work and research can be treated in an increasingly international academic and scientific field (cf. FARKAS 2015a: 33–41).

6.1. The terminology of onomastics in Hungarian is characterised by a high number of native terms, next to which terms of an international origin are less typical (FARKAS 2014b: 15–17, SLÍZ 2014: 149–252). International terms are rarely borrowed directly and also rarely entice terminological innovation in Hungarian. (For the latter cf. the terms used by JÁN BAUKO, based on terms common in international onomastics, but unusual in Hungarian name studies: *gasztroantroponima*, *orohodonima*; cf. BAUKO 2015a: 76, 127). However, it should also be noted that certain traditional Hungarian terms often indicate a foreign – usually German – influence, or may have been formed through direct translation. The terms *névkutatás* ‘name research’ (cf. *Namenforschung*) and *helynév* ‘place name’ (cf. *Ortsname*) are also examples of such.

Besides the above, in some cases unique terms of Hungarian onomastics must also be translated to other languages. The terms used in foreign language articles introducing the theoretical models devised by ISTVÁN HOFFMANN are examples of these challenges (see e.g. HOFFMANN 1993: 153–162; TÓTH, V. 2005; HOFFMANN–TÓTH 2015).

6.2. Studies published on the terminologies of other languages, and activities in the standardization of international onomastic terminology may prove fruitful for Hungarian onomastics. Papers examining certain Hungarian terminological questions have at times been written with an outlook on the results and difficulties of the onomastic terminology of other languages. This has proven profitable not only in largely unresearched fields, but also regarding traditional and newer terms as well (e.g. cf. MIKESY 1960; HAJDÚ 2003: 151–153; VINCZE 2004: 187–188; FARKAS 2008: 336; RAÁTZ 2008: 444; BÖLCSKEI 2010: 84–85; HÁRI 2010: 102–103; TÓTH, L. 2015). There are also a few examples of studies comparing aspects of international and Hungarian onomastic terminology (a methodological comparison of the Hungarian and Slovakian/Slavic terminologies: BAUKO 2015c; on a narrower topic, Finnish and Hungarian: TAKÁCS, in press).

Publishing the results of Hungarian terminological research in the international scene is an important task. A number of studies written in foreign languages detailing certain questions and characteristics of Hungarian onomastic terminology – as detailed above – have been published in the recent past (BÖLCSKEI 2013b, FARKAS 2014b, BAUKO 2015c). The current volume, containing the Hungarian version of the ICOS and UNGEGN glossaries, is itself a bilingual publication in English and Hungarian.

6.3. In past years Hungarian researchers have also begun to work within the ICOS Terminology Group. While there is also a Slovakian Hungarian scholar involved in the project aimed at building a digital terminology database organised by the Slovak Onomastic Commission, in which current plans hope to include Hungarian terms as well (BAUKO 2015b: 73).

A few bilingual term lists of Hungarian onomastics have been published before the current versions of the ICOS and UNGEGN glossaries (English–Hungarian: VÁRNAI ed. n.d., Italian–Hungarian: FÁBIÁN 2001). It should also be noted that the earlier version of the UNGEGN glossary of terms also had a Hungarian translation (FÖLDI 1992), as did glossaries on the terminology of undersea feature names (FÖLDI 1979, MÁRTON–DUTKÓ

eds. 2003: 17–30, reprinted in MÁRTON 2012: 278–279, 305–318; on their historical background see MÁRTON 2012: 184–192).

6.4. Published works such as those enumerated above facilitate cooperation between Hungarian, and international onomastics (and other concerned disciplines), which would be impossible without clear-cut terminological connections. Common interest in international onomastics and its terminology is not only important, due to the theoretical advances made within it. It is the basic connection of a primarily native language – albeit one with an international scope and many international connections – onomastic community with its international counterpart.

Internet Resources

ICOS website = <https://www.icosweb.net/drupal/>

ICOS terminology = <https://icosweb.net/drupal/terminology>

UNGEGN website = <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/>

UNGEGN terminology = <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/publications.html>

Bibliography

- B. GERGELY, PIROSKA 2007. Hajdú Mihály: Általános és magyar névtan [Mihály Hajdú: General and Hungarian Onomastics. (Review)]. *Magyar Nyelvőr* 131: 253–258.
- BAUKO, JÁNOS [JÁN] 2009. *Ragadványnév-vizsgálatok két nyelvű környezetben. (Négy szlovákiai magyar település ragadványnévrendszere)* [Investigation of Nicknames in a Bilingual Environment. (The System of Nicknames in Four Hungarian Settlements in Slovakia)]. Nitra; Budapest: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre Fakulta stredoeurópskych štúdií; Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- BAUKO, JÁNOS [JÁN] 2012. A magyar és a szlovák (szláv) névtani terminológia összevetése [Comparing Hungarian and Slovakian (Slavic) Onomastic Terminology]. *Névtani Értesítő* 34: 157–166.
- BAUKO, JÁNOS [JÁN] 2015a. *Bevezetés a szocioonomasztikába* [Introduction to Socio-onomastics]. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre Fakulta stredoeurópskych štúdií.
- BAUKO, JÁNOS [JÁN] 2015b. Magyar névkutatás a határokon túl [Hungarian Onomastics in Countries Neighbouring Hungary]. In: FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 63–89.
- BAUKO, JÁN [JÁNOS] 2015c. Komparácia slovenských a maďarských onomastických termínov. In: BALLEKOVÁ, KATARÍNA – KRÁLIK, LUBOR – MÜCSKOVÁ, GABRIELA eds., *Jazykovedné štúdie XXXII. Prirodzený vývin jazyka a jazykové kontakty*. Bratislava: Veda. 254–262.
- BENKŐ, LORÁND 1960. Megjegyzések terminus technikusról [Notes on Terms]. *Magyar Nyelv* 56: 238–240.
- BEZLAJ, FRANCE et al. 1983. *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminologija slavyanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*. Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite; Međunaroden komitet na slavistite; Komisija za slovenska onomastika.

- BÖLCSKEI, ANDREA 2010. *A magyar településnevek korrelációs rendszerének alakulása a természetes névadás korszakában* [The Correlational System of Hungarian Settlement Names in the Period of Non-official Place-naming Practices]. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 2. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2012. A helynév-standardizáció terminológiájáról [On the Terminology of Geographical Names Standardization]. *Névtani Értesítő* 34: 167–178.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2013a. Az „UNEGN Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” című terminusjegyzék magyar változatának elkészítéséről [On Preparing the Hungarian Version of the UNEG Document Entitled “Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names”]. *Névtani Értesítő* 35: 11–21.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2013b. Challenges in updating the Hungarian terminology for geographical names standardization. *Magyar Terminológia* 6/2: 153–168. <https://doi.org/10.1556/1206.2013.6.2.3>
- BÖLCSKEI, ANDREA 2017. The Hungarian Versions of Two International Onomastic Terminological Glossaries. In: BÖLCSKEI, ANDREA – FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. Uppsala; Budapest: International Council of Onomastic Sciences; Magyar Nyelvtudományi Társaság. 85–98. <https://doi.org/10.26546/5061110.10>
- BÖLCSKEI, ANDREA – FÖRIS, ÁGOTA 2012. Névtan és terminológia 2: Névtan és egységesítés [Onomastics and Terminology 2: Onomastics and Standardization]. *Névtani Értesítő* 34: 125–126.
- BRENDLER, ANDREA – BRENDLER, SILVIO Hrsg. 2004. *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik*. Lehr- und Handbücher zur Onomastik 1. Hamburg: Baar-Verlag.
- BUCHKO, DMYTRO HRYHOROVYCH – TKACHOVA, NATALIA VASYLIVNA 2012. *Slovník ukraïns'koi onomastychnoi terminolohii*. Kharkiv: Ranok. [= БУЧКО, ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ – ТКАЧОВА, НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА 2012. *Словник української ономастичної термінології*. Харків: Ранок.]
- DORION, HENRI – POIRIER, JEAN 1975. *Lexique des termes utiles à l'étude des noms de lieux*. Quebec: French and European Publications Inc.
- FÁBIÁN, ZSUZSANNA 2001. Glossario dei termini più importanti dell'Onomastica. In: FÁBIÁN, ZSUZSANNA ed., *Antologia di Onomastica Italiana*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Olasz Nyelv és Irodalom Tanszék. 291–299.
- FARKAS, TAMÁS 2008. Szemlélet és terminológia a névkutatásban: a hivatalos magyar családnév-változtatások kérdései [Approach and Terminology in Onomastic Research: The Questions of Official Family Name Changes in Hungary]. In: BÖLCSKEI, ANDREA – N. CSÁSZI, ILDIKÓ eds., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24*. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 332–341.
- FARKAS, TAMÁS 2011. Terminológiai munkálatok a névkutatás területén [Terminological Works in Onomastics]. *Névtani Értesítő* 33: 203–212.
- FARKAS, TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez [On Some Characteristics and Problems of Hungarian Onomastic Terminology]. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.

- FARKAS, TAMÁS 2013. Egy magyar névtani terminológiai szótár tervéről [On a Plan of a Dictionary of Hungarian Onomastic Terms]. In: TÓTH, SZERGEJ ed., *Társadalmi változások – nyelvi változások. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a Kárpát-medencében. A XXII. MANYE Kongresszus előadásai. Szeged, 2012. április 12–14. A MANYE Kongresszusok Előadásai* 9. Budapest; Szeged: MANYE; Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. 442–445.
- FARKAS, TAMÁS 2014a. Dimenzionális szemlélet a névkutatásban. Általános kérdések és a családnév-kutatás példája [The Dimensional Approach in Onomastics. General Questions and the Example of Family Name Research]. *Névtani Értesítő* 36: 9–22.
- FARKAS, TAMÁS 2014b. Onomastic Terminology in Hungarian – Situation, Problems and Needs. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 14–20. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/003.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.3>
- FARKAS, TAMÁS 2015a. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai [International Onomastics and Its Hungarian Relations]. In: FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 23–47.
- FARKAS, TAMÁS 2015b. A magyar családnév változástipológiájáról [The Typology of Changes in the History of Hungarian Family Names]. *Magyar Nyelv* 111: 395–408. <https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2015.4.395>
- FARKAS, TAMÁS 2016. The Typology of Changes in the History of Hungarian Surnames. In: HOUGH, CAROLE – IZDEBSKA, DARIA eds., *'Names and Their Environment'. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences, Glasgow, 15-19 August 2014. 3. Anthroponomastics*. Glasgow: University of Glasgow. 55–64. http://www.icos2014.com/wp-content/uploads/icos2014_v3_55.pdf
- FEHÉRTÓI, KATALIN 1966. A német névtudomány két újdonsága [Two Novelties in German Onomastics]. *Magyar Nyelv* 62: 245–247.
- FÖLDI, ERVIN 1979. *Előterjesztés a tenger alatti domborzati nevekről* [Report on Names for Seabed Relief Features]. A Földrajzinév-Bizottság 32. ülésének jegyzőkönyve. Manuscript. Budapest.
- FÖLDI, ERVIN 1992. ENSZ földrajzinév-egységesítési szakkifejezések szótára [UN Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names]. *Névtani Értesítő* 14: 127–138.
- GALKOWSKI, ARTUR 2010. Problemi di terminologia onomastica. Contributi per un dibattito. *Rivista Italiana di Onomastica* 16: 604–624.
- GALKOWSKI, ARTUR 2012. *Aktualizowana lista podstawowych hasel terminologii onomastycznej w języku polskim*. <http://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska>
- GYÓRFFY, ERZSEBET 2007. A svéd névtudományról és helynévkutatásról [Onomastics and Place Name Studies in Sweden]. *Névtani Értesítő* 29: 247–257.
- GYÓRFFY, ERZSEBET 2012. A hivatalos név terminus [The Term Official Name]. *Magyar Nyelvjárások* 50: 27–35.
- HAJDÚ, MIHÁLY 1974a. *Vitaindító a névtudomány műszavairól* [Introduction to a Debate on Onomastic Terms]. Bokor Levelek 12. Manuscript. Budapest.
- HAJDÚ, MIHÁLY 1974b. *Előterjesztés a magyar névtudomány műszavainak egységesítéséről* [A Proposal on the Standardization of Hungarian Onomastic Terms]. Manuscript. Budapest.
- HAJDÚ, MIHÁLY 1979. A magyar névtudomány műszavai [Terms in Hungarian Onomastics]. *Névtani Értesítő* 2: 18–28.

- HAJDÚ, MIHÁLY 1981. J. Soltész Katalin, A tulajdonnév funkciója és jelentése [Katalin J. Soltész: The Function and Meaning of Proper Names. (Review)]. *Magyar Nyelv* 77: 109–113.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2002. Tulajdonnév és dialektológia [Proper Names and Dialectology]. In: SZABÓ, GÉZA – MOLNÁR, ZOLTÁN – GUTTMANN, MIKLÓS eds., *IV. Dialektológiai Szimpózium. Szombathely, 2001. augusztus 23–25.* A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai 5. Szombathely: Berzsényi Dániel Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke. 104–119.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek* [General and Hungarian Onomastics. Personal Names]. Budapest: Osiris Kiadó.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2006. Álnév – fedőnév – jelige – internetnév [Pseudonym – Code Name – Code Word – Internet Name]. In: MÁRTONFI, ATTILA – PAPP, KORNÉLIA – SLÍZ, MARIANN eds., *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére.* Budapest: Argumentum. 257–266.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2009. A névváltozások és névváltoztatások rendszere [The System of Changes of Personal Names]. In: FARKAS, TAMÁS – KOZMA, ISTVÁN eds., *A családnév-változtatások története időben, térben, társadalomban.* Budapest: Gondolat Kiadó; Magyar Nyelvtudományi Társaság. 29–40.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2010. Közös tervek Mező Andrással [Common Plans with András Mező]. In: P. LAKATOS, ILONA – SEBESTYÉN, ZSOLT eds., *Emlékkönyv Mező András tiszteletére.* Nyíregyháza: Bessenyei Könyvkiadó. 23–28.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2011. Farkas Tamás, Családnév-változtatás Magyarországon [Tamás Farkas: Family Name Changes in Hungary. (Review)]. *Magyar Nyelv* 107: 345–347.
- HÁRI, GYULA 2010. Épületnév, építménynév, létesítménynév [Names for Houses, Buildings and Establishments]. *Névtani Értesítő* 32: 99–116.
- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002.* Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet. 1: 160–171.
- HARVALÍK, MILAN 2007. K voprosu o sovremennoj onomastičeskoj terminologii. *Voprosi onomastiki* 2/4: 5–13. [= ГАРВАЛИК, МИЛАН 2007. К вопросу о современной ономастической терминологии. *Вопросы ономастики* 2/4: 5–13.]
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences.* Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 21–25. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPI/ICOS2011/004.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- HARVALÍK, MILAN – CAFFARELLI, ENZO 2007. Onomastic terminology: an international survey / Terminologia onomastica: un'inchiesta internazionale. *Rivista Italiana di Onomastica* 13: 181–220.
- HENNO, KAIRIT – PÁLL, PEETER 2003. *Onomastika termineid.* <http://www.eki.ee/nimeselts/nimeterm.htm>
- HOFFMANN, ISTVÁN 1993. *Helynevek nyelvi elemzése* [Linguistic Analysis of Place Names]. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 61. Debrecen: Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézete.
- HOFFMANN, ISTVÁN 1999. A helynevek rendszerének nyelvi leírásához [On the Linguistic Description of Place Name Systems]. *Magyar Nyelvjárások* 37: 207–216.

- HOFFMANN, ISTVÁN 2002. Magyar névkutatás az ezredfordulón [Hungarian Onomastics at the Turn of the Millennium]. In: HOFFMANN, ISTVÁN – JUHÁSZ, DEZSŐ – PÉNTEK, JÁNOS eds., *Hungarológiai és dimenzionális nyelvszemlélet. Előadások az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson*. Debrecen; Jyväskylä: n.p. 9–22.
- HOFFMANN, ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás 1958–2002* [Hungarian Place Name Research 1958–2002]. A Magyar Névtudományi Kiadványai 7. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék.
- HOFFMANN, ISTVÁN 2007. *Helynevek nyelvi elemzése* [Linguistic Analysis of Place Names]. 2nd edition. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- HOFFMANN, ISTVÁN 2008. A személynévrendszerek leírásához [On the Description of Personal Name Systems]. *Magyar Nyelvjárások* 46: 5–20.
- HOFFMANN, ISTVÁN 2012. Elmélet és terminológia a magyar helynévkutatásban [Theory and Terminology in Hungarian Toponomastics]. *Névtani Értesítő* 34: 127–137.
- HOFFMANN, ISTVÁN – TÓTH, VALÉRIA 2015. Viewpoints on the cognitive-pragmatic description of personal names. *Word: Journal of the International Linguistic Association* 61: 141–164. <https://doi.org/10.1080/00437956.2015.1033832>
- J. SOLTÉSZ, KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése* [The Function and Meaning of Proper Names]. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- JUHÁSZ, DEZSŐ 2004. A névtan néhány terminológiai és tudományrendszertani kérdéséről [On Some Terminological and Taxonomic Questions of Onomastics]. In: FARKAS, FERENC ed., *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Névtani tanácskozás Jászberényben. 2003. október 17–18*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar; TIT Jászvári Szervezete; Jászok Egyesülete. 165–169.
- JUHÁSZ, DEZSŐ 2010. A személynévek mint a nyelvföldrajz tárgyai [Personal Names as Subjects of Linguistic Geography]. In: VÖRÖS, FERENC ed., *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig. A 2010. június 8-i szombathelyi tanácskozás előadásai*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 234. Budapest; Szombathely: Magyar Nyelvtudományi Társaság; NyME Savaria Egyetemi Központ. 31–39.
- KALETA, ZOFIA 1998. Kierunki i metodologia badań. Terminologia. In: RZETELSKA-FELESZKO, EWA ed., *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN. 45–81.
- KÁLMÁN, BÉLA 1982. Névtani Értesítő. Szerk. Hajdú Mihály és Mező András. 2–5. szám [Mihály Hajdú and András Mező eds.: Névtani Értesítő No. 2–5. (Review)]. *Magyar Nyelv* 78: 502–505.
- KIVINIEMI, EERO – PITKANEN, RITVA-LIISA – ZILLIACUS, KURT eds. 1974. *Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namnforskningen*. Castrenianumin toimitteita 8. Helsinki: Castrenianum.
- KOROMPAY, KLÁRA 2011. Az irodalmi névadás fogalmáról [On the Concept of Name Giving in Literature]. *Létünk* 41/3: 86–93.
- KOVALOVSKY, MIKLÓS 1934. *Az irodalmi névadás* [Name Giving in Literature]. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 34. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- MARCATO, CARLA 2009. *Nomi di persona, nomi di luogo. Introduzione all'onomastica italiana*. Bologna: Il Mulino.
- MÁRTON, MÁTYÁS 1992. A magyar tengerfenék-domborzati nevek megalkotásáról [Creating the Undersea Feature Names in the Hungarian Language]. *Névtani Értesítő* 14: 84–116.

- MÁRTON, MÁTYÁS 2012. *A világtenger kartográfus szemmel* [World Oceans with a Cartographer's Eyes]. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék.
- MÁRTON, MÁTYÁS – DUTKÓ, ANDRÁS ÁKOS eds. 2003. *Standardization of Undersea Feature Names / Tengerfenék-domborzati képződmények neveinek egységesítése. 2. angol–magyar változat. 2nd English-Hungarian Version*. Manuscript. Budapest.
- MIKESY, SÁNDOR 1959. Írói névadás – irodalmi névadás [Names in Literature – Literary Onomastics]. *Magyar Nyelv* 55: 110–112.
- MIKESY, SÁNDOR 1960. Mi legyen az *onomasztika* magyar neve [What Should be the Hungarian Term for *Onomastics*]? *Magyar Nyelv* 56: 236–238.
- MIZSER, LAJOS 1979. Három finn névtudományi munka [Three Works on Finnish Onomastics]. *Magyar Nyelv* 75: 246–250.
- N. FODOR, JÁNOS 2010. *Személynevek rendszere a kései ómagyar korban. A Felső-Tisza-vidék személyneveinek nyelvi elemzése (1401–1526)* [The System of Personal Names in the Late Old Hungarian Language. Linguistic Analysis of Personal Names of Northeast Hungary (1401–1526)]. *Magyar Névtani Értekezések* 2. Budapest: ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke.
- N. FODOR, JÁNOS 2014. A történeti személynév földrajz mint a nyelv földrajz egyik kutatási területe I. A nyelv földrajzi módszer a névtani kutatásokban [The Geography of Historical Personal Names as a Research Area of Geolinguistics. Part I. Name Geographic Methods in Name Studies]. *Névtani Értesítő* 36: 23–41.
- NIMCHUK, VASYL' VASYL'OVYCH 1966. Ukrains'ka onomastychna terminologia. *Povidomlennia Ukrain's'koi onomastychnoi komisii* 1: 24–43. [= НІМЧУК, ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ 1966. Українська ономастична термінологія. Повідомлення Української ономастичної комісії 1: 24–43.]
- NYSTRÖM, STAFFAN 2014. The terminological work of UNGEGN and ICOS – a presentation and a comparison. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 52–57. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/008.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.8>
- ÖRDÖG, FERENC 1989. Helynévgyűjteményeink mint az onomatodialektológia forrásai [Hungarian Place Name Repertories as Sources of Onomato-dialectology]. *Baranyai Művelődés* 1989/3: 27–33.
- ÖRDÖG, FERENC 1991. Személyneveink onomato-dialektológiai vizsgálatáról [On the Onomato-dialectal Analysis of the Hungarian Personal Names]. In: HAJDÚ, MIHÁLY ed., *Emlékkönyv Benkő Loránd hetvenedik születésnapjára*. Budapest: ELTE. 488–496.
- ÖRDÖG, FERENC 2010. Név földrajz, onomatodialektológia, névdialektológia [Name Geography, Onomato-dialectology, Name Dialectology]. In: VÖRÖS, FERENC ed., *A nyelv földrajztól a névföldrajzig. A 2010. június 8-i szombathelyi tanácskozás előadásai. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 234. Budapest; Szombathely: Magyar Nyelvtudományi Társaság. 127–133.
- PAPP, LÁSZLÓ 1955. Szabó István: Bács, Bodrog és Csongrád megye dézsmalajstromai 1522-ből [István Szabó: 1522 talliage lists of Bács, Bodrog and Csongrád counties (Review)]. *Magyar Nyelv* 51: 258–263.
- PETR, JAN 1969. Lužickosrbská onomastická terminologie. *Zpravodaj Mistopisné komise ČSAV* 10: 538–552.

- PODOL'SKAJA, NATAL'JA VLADIMIROVNA 1978. *Slovar' russkoj onomastičeskoj terminologii*. Moskva: Nauka. [= ПОДОЛЬСКАЯ, НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА 1978. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука.]
- PODOL'SKAJA, NATAL'JA VLADIMIROVNA 1988. *Slovar' russkoj onomastičeskoj terminologii*. Moskva: Nauka. 2nd edition. [= ПОДОЛЬСКАЯ, НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА 1988. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука.]
- POKOLY, BÉLA 2013. Az *exonima* kifejezés értelmezésének változása a földrajzinév-egységesítés nemzetközi gyakorlatában [Changing Definitions of the Term *Exonym* in the International Practice of Geographical Names Standardization]. *Névtani Értesítő* 35: 71–75.
- POKOLY, BÉLA – BÖLCSKEI, ANDREA – MIKESY, GÁBOR 2015. The exonym/endonym divide: Examples highlighting different aspects for defining the terms. In: JORDAN, PETER – WOODMAN, PAUL eds., *Confirmation of the Definitions. Proceedings of the 16th UNGEGN Working Group on Exonyms Meeting, Hermagor, 5–7 June 2014*. Hamburg: Verlag Dr. Kovac. 155–168.
- RAÁTZ, JUDIT 1999. *Intern Otto, Angicica, Lütyő* és a többiek, azaz névválasztás a számítógépes csevegőcsatornán [Intern Otto, Angicica, Lütyő and Others, i.e. Name Choice in Internet Chat Forums]. *Névtani Értesítő* 21: 262–266.
- RAÁTZ, JUDIT 2008. Névadás az interneten [Naming Practices on the Internet]. In: BÖLCSKEI, ANDREA – N. CSÁSZI, ILDIKÓ eds., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 443–450.
- RAÁTZ, JUDIT 2011. Nick as self-attributed name. *Nouvelle Revue d'Onomastique* 53: 183–209.
- ROOM, ADRIAN 1996. *An Alphabetical Guide to the Language of Name Studies*. Lanham (MD); London: The Scarecrow Press.
- RZETELSKA-FELESZKO, EWA – CIEŚLIKOWA, ALEKSANDRA – DUMA, JERZY eds. 2002–2003. *Ślowiańska onomastyka. Encyklopedia 1–2*. Warszawa; Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie.
- SCHMIDT, TOM 1981. *Fagordliste for norsk namnegransking*. Oslo: Institutt for namnegransking Universitetet i Oslo.
- SLÍZ, MARIANN 2010. A történeti személynévkutatás terminológiájához [On Terminology of Historical Personal Name Research]. *Névtani Értesítő* 32: 157–172.
- SLÍZ, MARIANN 2012. Terminusok keletkezése és változása [Appearance and Change of Terms]. *Névtani Értesítő* 34: 149–156.
- SLÍZ, MARIANN 2014. A terminológiai egységesülés hiányának következményei a névtudományban [The Consequences of the Lack of Unified Terminology in Onomastics]. In: LENGYEL, KLÁRA – VESZELSZKI, ÁGNES eds., *Tudomány, technolektus, terminológia. A tudományok, szakmák nyelve*. Budapest: Éghajlat Könyvkiadó. 249–258.
- SLÍZ, MARIANN 2015. Általános névtani kérdések [General Onomastics]. In: FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 93–114.
- SLÍZ, MARIANN in press. A személynevekkel kapcsolatos névtani és jogi terminológia [Onomastic and Legal Terminology Connected to Personal Names]. In press.
- SMITH, ELSDON COLES 1967. *Treasury of Name Lore. Sketches and Observations on the Names We Bear*. New York; Evanston; London: Harper & Row.

- SVOBODA, JAN – ŠMILAUER, VLADIMÍR – OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, LIBUŠE – OLIVA, KAREL – WITKOWSKI, THEODOLIUS 1973. Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 14: 1–280.
- SZENTGYÖRGYI, RUDOLF 2016. A Tihanyi alapítólevél személynevei III. Személynevek és helynevek kapcsolata [Personal Names in the Foundation Deed of Tihany Abbey. Part III. Relations between Personal Names and Place Names]. *Névtani Értesítő* 38: 9–18.
- T. SOMOGYI, MAGDA 2015. Az írói névadás vizsgálata [Literary Onomastics]. In: FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 207–226.
- TAKÁCS, JUDIT in press. Finn–magyar kontrasztív névtani (terminológiai) vizsgálatok a személynévtípusok megnevezésének köréből [Finnish–Hungarian Contrastive Onomastic (Terminological) Analyses Concerning Terms for Types of Personal Names]. In press.
- TÓTH, LÁSZLÓ 2015. Alapfogalmak az irodalmi onomasztikában [Basic Concepts in Literary Onomastics]. *Acta Academiae Agriensis Sectio Linguistica Hungarica* 42: 203–215.
- TÓTH, VALÉRIA 2005. The Changes of the Hungarian Settlement Names. In: MATICSÁK, SÁNDOR ed., *Settlement Names in the Uralian Languages*. Onomastica Uralica 3. Debrecen; Helsinki: n.p. 135–153.
- TÓTH, VALÉRIA 2008. *Településnevek változástipológiája* [Typology of Settlement Name Changes]. A Magyar Névvarchívum Kiadványai 14. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.
- UDVARI, ISTVÁN 1981. Н. В. Подольская: Словарь русской ономастической терминологии. [(Review.)] *Névtani Értesítő* 6: 71–3.
- VÁCZINÉ TAKÁCS, EDIT 2016. *Az írói névadás sajátosságai Karinthy Frigyes művei alapján bemutatva* [Specificities of Writers' Name Giving as Reflected in the Works of Frigyes Karinthy]. PhD thesis defended at Eötvös Loránd University, Budapest. Manuscript. <https://doi.org/10.15476/ELTE.2016.147>
- VÁRNAI, JUDIT SZILVIA 2005. *Bárhogy nevezzük... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben* [Whatever the Name is ... Proper Names in the Language and in Linguistics]. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 42. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- VÁRNAI, JUDIT SZILVIA ed. n.d. *Angol–magyar nyelvészeti glosszárium / English–Hungarian glossary of linguistical terms*. <http://mnytud.arts.klte.hu/glosseng.htm> & <http://mnytud.arts.klte.hu/glossary.htm>
- VASILEVA, NATALIA 2014. Koordinierung der onomastischen Terminologie: die Suche nach der lexikographischen Lösung. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 99–106. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/013.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.13>
- VINCZE, LÁSZLÓ 2004. A magyar belterületi helynevek kutatásában elért eddigi eredmények és további feladatok (A hazai és külföldi teljesítmények összevetése) [Achievements and Further Tasks in the Research of Hungarian Names for Inhabited Places. (A Comparison of the Hungarian and Foreign Achievements)]. In: FARKAS, FERENC ed., *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Névtani tanácskozás Jászberényben. 2003. október 17–18*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar; TIT Jászszági Szervezete; Jászok Egyesülete. 187–191.

- VÖRÖS, FERENC 2009. Névváltoztatás és névhelyreállítás a kisebbségi magyar névhasználat tükrében: terminológiai javaslat egy névtani jelenség megnevezésére [Name Change and Name Reconstruction in the Name Use of Hungarian Minorities: Terminological Proposal for Identifying an Onomastic Phenomenon]. In: FARKAS, TAMÁS – KOZMA, ISTVÁN eds., *A családnev-változtatások történetei időben, térben, társadalomban*. Budapest: Gondolat Kiadó; Magyar Nyelvtudományi Társaság. 57–74.
- WALTHER, HANS 1998. *Namenkunde und geschichtliche Landeskunde 2. Erläuterung namenkundlicher Fachbegriffe*. Leipzig: Institut für Slavistik, Universität Leipzig.
- WITKOWSKI, TEODOLIUS 1964. *Grundbegriffe der Namenkunde*. Berlin: Akademie Verlag.
- WITKOWSKI, TEODOLIUS 1995. Probleme der Terminologie. In: EICHLER, ERNST et al. eds., *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11. Berlin; New York: Walter de Gruyter. 1: 288–294.

TAMÁS FARKAS

ORCID: 0000-0002-7732-2302

ELTE Eötvös Loránd University

Institute of Hungarian Linguistics and Finno-Ugric Studies

Budapest, Hungary

The Hungarian Versions of Two International Onomastic Terminological Glossaries

1. Two international onomastic terminological glossaries. The two international glossaries of onomastic terminology published in the present volume were compiled by the Working Groups on Terminology of two international scientific committees of onomastics, aimed for different purposes. Experts at the International Council of Onomastic Sciences (ICOS) have collected the key terms of the discipline of onomastics, used primarily in professional communication, provided their definitions, together with general notes on onomastic terminology, and references from the specialised literature. Consultants at the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) have prepared the list of linguistic, geographical, cartographical, documentary and information technological terms adopted in the standardization of geographical names, for specialists taking part in the practice of geographical names standardization. A brief description of the two international onomastic terminological glossaries, concerning the circumstances of their creation, their distinct aims and purposes, as well as their unique features as term lists is given below. A short introduction regarding the principles and methods of compilation characteristic of the Hungarian versions is also provided.

2. Main ambitions at ICOS. The International Council of Onomastic Sciences¹ was founded in 1949, its current Statutes adopted in 2002 defines its aims as follows: “the advancement, representation, and co-ordination of onomastic sciences on an international level and in an interdisciplinary context, and the promotion of World Congresses at reasonable intervals” (ICOS Statutes Article 3). The successful operation of the Council has continuously been facilitated by the activities of its two standing working groups, the ICOS Bibliography Group and the ICOS Terminology Group (Icosweb, FARKAS 2015: 23–24, 26–27, 28, 31).

The establishment of the Terminology Group was proposed by Milan Harvalík (Czech Republic), the current president of ICOS at the 2002 ICOS Congress in Uppsala, Sweden. The working group began work in 2004, and published two smaller glossaries of terms in 2011 on the Terminology subpage of Icosweb (cf. HARVALÍK 2005, 2014). One of the glossaries lists and defines a few onomastic terms mostly used by the professional community in English; furthermore, it provides general comments on the linguistic features of onomastic terms (Icosweb Terminology). The other glossary presents and

¹ Beforehand: International Committee of Onomastic Sciences (1949–1993).

explains 70 basic onomastic terms in English, French and German (*List of Key Onomastic Terms*, see Icosweb Terminology).²

2.1. The List of Key Onomastic Terms. The glossary containing 70 basic onomastic terms was first compiled by the members of the ICOS Terminology Group in English. The glossary gives illustrative examples for most terms, as well as term forms, and definitions. Notes and suggestions on meaning (e.g. *anthroponymy*, *hagionym*, *oronym*), forms (e.g. *metronym*), and use (e.g. *first name*, *odonym*) are also connected to certain terms; in some cases the term's status as a proper name (e.g. *ethnonym*, *inhabitant name*) is also indicated. In other cases, the editors inform readers about the sub-, super- or co-ordination of terms (hyponyms, hyperonyms, co-hyponyms; consider, for instance, the relations between a *nickname* and a *by-name*, a *street name* and a *hodonym*, a *choronym* and a *macrotoponym*); while cross-references help identify synonymous terms and term variations (see, for example, the headwords *animal name* and *zoonym*, *minor name* and *microtoponym*, *name bearer* and *denominatum*).

The French and German variations of the glossary were prepared based on the English term list, each adopting slightly different approaches. The French glossary, promoting terms in the national language, is a proper translation of the English term list; the German version, however, first provides the term in the national language, then its English equivalent, followed by the definition and, if applicable, a remark on term use and relations in German. The German version includes several additional language specific notes in comparison to the original English text (see, for instance, the notes on *Anthroponym*, *Appellativierung*, *Beiname*, *Mikrotoponym*). The German version also contains a few cross-references, involving mostly terms of German origin as headwords, next to which English equivalents can not be found, because these latter terms are included in the main entries of the referenced, synonymous terms, together with the target definitions (see, for example, the German terms *Deckname*, *Gewässername*, *Kosenname*, *Riedname*).

The editors of both the French and the German versions faced many difficulties characteristic of interlingual terminological work: from time to time choices had to be made regarding whether a term of an international background or a term of national language origin should be used as a headword of the main entry; occasionally, the lack of terms as well as the existence of surplus terms caused problems. In the German version the above mentioned cross-reference terms of German origin are explained in main entries introduced by synonymous international terms as headwords (*Kryptonim*, *Hydronym*, *Hypokoristikon*, *Mikrotoponym*, respectively), thus terms of an international background are preferred over those originating from the national language. A similar approach (i.e. the use of main entries and cross-references) was adopted in the German glossary when multiple terms of German origin or of an international background could be identified as equivalents of a single English term in the German language (e.g. *nickname* = *Neckname* in the cross-reference and *Spitzname* in the main entry; *deonym* = *Epotoponym* in the cross-reference and *Deonym* in the main entry).

² English, French and German are the official languages of ICOS. In the English and German glossaries, one can also find the selected international bibliography of onomastic terminology, comprising relevant works published between 1961 and 2002.

The languages also differ in the number of traditionally established synonymous terms for a concept. Whenever there are fewer synonymous terms in German than in English, the German glossary lists the German terms accompanied by more than one English equivalent (e.g. *Familienname* = *family name*, *surname*, *last name* in entries and *Zuname* in the cross-reference; *Vorname* = *first name*, *given name* in the main entries and *Taufname* = *Christian name* in the cross-reference). As the French glossary does not contain English equivalents, the lack of the synonymous terms for a concept can only be unfolded indirectly (e.g. no cross-reference is given to *nom de famille*, or to *prénom*). Both the French and German versions of the glossary contain a term missing from the English version (cf. the entry *onymisch* in the German, and the entry *toponymiste* in the French list).

The *List of Key Onomastic Terms* successfully describes the peculiarities of the actual use of the terms under discussion, which is manifested in the acceptance of the glossary by field experts. The use of onomastic terms as defined in the glossary in ICOS publications, at ICOS congresses, in conference papers as well as other pieces of writing on onomastics has more and more become an expectation.

2.2. The Hungarian version of the ICOS glossary. The necessity of compiling multiple national language versions of the glossary was publicly declared at the ICOS Terminology Group meeting extended with experts interested in the topic in Barcelona, on 6th September 2011. This goal was re-expressed at the next group meeting organised in a similar way in Glasgow, on 26th August 2014. Participants here agreed to provide and publish the glossary in their respective mother tongues. Andrea Bölcskei, Tamás Farkas and Mariann Slíz represented Hungary at the Glasgow meeting. The Hungarian version of the *List of Key Onomastic Terms* – along with a supplementary Hungarian–English term index and a quadrilingual list presenting English–Hungarian–German–French term equivalents – was prepared by Bence Attila Oláh, university student (Károli Gáspár University, Faculty of Humanities, English Studies BA, Specialisation in Translation and Special Languages, then Terminology MA), under the supervision of Andrea Bölcskei, in 2015.

Several difficulties concerning terminological harmonization between languages, drafting definitions, choosing appropriate illustrative examples, elaborating the structure of the glossary had to be solved in preparation of the Hungarian version of the term list. The main principles of the work, illustrated with examples if necessary, are presented below.

Similarly to the German and the French versions, the Hungarian term list is based on the original, English glossary. The structure of the Hungarian glossary aims to indicate English–Hungarian term equivalents; to maintain the system of main entries and cross-references used in the original glossary; and to adjust the contents and the form of the list to that of the UNGEGN Glossary, which lists terms for the standardization of geographical names (see below), also published in the present volume. Entries have thus been built up as follows: the serial number of the entry is followed by the English term as a headword, then the Hungarian equivalent(s) has (have) been provided, and finally the definition (in the case of main entries), or the reference (in the case of cross-references) has been listed. As a result, entries in the Hungarian term list – contrary to the German and French versions of the ICOS list, but in accordance with the UNGEGN Glossary –

follow the alphabetical order of the English terms, i.e. the sequence of the entries in the original English ICOS term list.

In identifying Hungarian equivalent(s) of English terms, traditionally established expressions, mostly of national language origin have been given preference; recently adopted, less frequent terms of an international background have been listed after the relevant terms of Hungarian origin in parentheses, e.g. 01 *névváltozat* (= *allonima*);³ 19 *népnév* (= *etnonima*); 27 *szentnév* (= *hagionima*); 29 *víznév* (= *hidronima*); 68 *helynév* (= *toponima*). Naturally, if only a term of an international background is available in Hungarian, this equivalent has been given (e.g. 16 *endonima*, 20 *exonima*, 33 *makrotoponima*, 35 *mikrotoponima*). Hungarian terms of an international background, regardless of the morphology of their English equivalents, have been presented in the form in which they appear in Hungarian specialized communication, e.g. 13 *denominatum* (English) = *megnevezett* (= *denotátum*) (Hungarian). If an English term does not have a proper Hungarian equivalent, the Hungarian version of the term of an international background has been adopted (e.g. 10 *koronima*, 18 *ergonima*), or, alternatively, a term of Hungarian origin has been elaborated (e.g. 09 *informális név*, 42 *szigetnév*). In certain cases these methods have been combined, e.g. 34 *anyanévi eredetű név* (= *matronimikum*, *metronimikon*); 53 *apanévi eredetű név* (= *patronimikum*, *patronimikon*). The glossary also indicates if the Hungarian equivalent of an independent English term of an international background can only be identified as a component of Hungarian terms (e.g. 49 *-onima* as second constituent).

In approving English–Hungarian term equivalencies, attention has been given to the (attitudinal) equality of the concepts indicated by the terms concerned, e.g. 22 *first name* and 24 *forename* = *utónév* (sequence of name components); 21 *family name* = *családnév* (function); 32 *last name* and 64 *surname* = *vezetéknév* (sequence of name components). If possible, English terms related through identical term components have been rendered with the help of Hungarian terms with similar structural features, e.g. 67 *toponomastics* = *helynévkutatás*, *helynévtan* (= *toponomasztika*), 68 *toponym* = *helynév* (= *toponima*) and 69 *toponymy* = *helynévállomány*. The traditionally established sub-, super- and co-ordination of Hungarian terms has been maintained and indicated in the Hungarian version of the term list (e.g. 68 *helynév* [= *toponima*] in certain cases a synonym of 25 *földrajzi név*, 43 *ragadványnév* a subcategory of 09 *informális név* in Hungarian). (On a number of theoretical questions of Hungarian onomastic terms of national language origin and of an international background, cf. Farkas 2012, 2014; on certain factors influencing the appearance and changes of Hungarian onomastic terms, cf. Slíz 2012.)

Definitions in the main entries are based on the form and contents of those found in the original English term list. As a result, paraphrases of term meanings in the Hungarian version are regularly followed by illustrative place-name examples, and, if necessary, notes on term use have also been provided. A cross-reference consists of the English and Hungarian headwords of the main entry defining the term, and the number of the relevant main entry in parentheses. Illustrative place-name examples have mostly been taken from the original English text (see the examples for 09 *informális név*, 31 *lakossági név*, 43 *ragadványnév*), in certain cases supplemented by Hungarian examples (see the examples

³ The Hungarian term is preceded by the number of the entry in which it is to be found in the Hungarian list (NB serial numbers are followed by a full stop in Hungarian spelling).

for 30 *becenév*, 35 *mikrotoponima*, 63 *utcanév*); when deemed necessary the original examples have been changed to different but functionally similar Hungarian names to avoid misinterpretation (see the examples for 22 *utónév*). Notes and suggestions given in the original glossary on meaning (e.g. 69 *helynévállomány*, 27 *szentnév* [= *hagionima*], 52 *hegynév* [= *oronima*]), on form (e.g. 34 *anyanévi eredetű név* [= *matronimikum*, *metronimikon*]), on use (e.g. 10 *koronima*, 14 *köznevesült tulajdonnév*, 68 *helynév* [= *toponima*]) and on the term's status as a proper name (e.g. 19 *népnév* [= *etnonima*], 31 *lakossági név*) have been kept; what is more, in some cases remarks on the interpretation or use of the English or Hungarian terms have also been added (e.g. 22 *utónév*, 49 *-onima* [utótag]). Notes were considered integral parts of the definitions; thus they have not been treated as separate units within the entries.

The Hungarian–English term index facilitates search according to Hungarian terms. In the first column of the index, Hungarian terms have been listed in alphabetical order; compound terms, in accordance with the practice of the indices in the UNGEGN Glossary, are given according to both their first and second constituents (e.g. *személynévállomány* and *állomány*, *személynév*-; *dűlőnév* and *név*, *dűlő*-); synonymous terms are presented in all possible orders, while indicating synonymity, e.g. *allonima* (= *névváltozat*), *névváltozat* (= *allonima*) and *változat*, *név*- (= *allonima*). In the second column of the index, the English equivalent(s) of the Hungarian term(s) has (have) been provided. If the ICOS list offers more than one English equivalent to a Hungarian term(s), all English terms have been indicated in each case, e.g. *helynév* (= *toponima*), *név*, *hely*- (= *toponima*), *toponima* (= *helynév*) → *place name*, *toponym*. The number of the main entry or that of the cross-reference including the Hungarian term(s) can be found in the third column of the index.

The quadrilingual list presents English–Hungarian–German–French term equivalents. Terms functioning as headwords in main entries and in cross-references as well as terms appearing in notes have all been provided. Establishing equivalencies between English and German terms was not problematic, as the English equivalents of the majority of German terms are indicated in the German version of the Glossary. The few German terms listed without English equivalents are headwords in cross-references, thus the quadrilingual list only notes them in parentheses after the headwords of the relevant main entries of the German glossary, e.g. *Hydronym* (= *Gewässername*), *Hypokoristikon* (= *Kosename*). The identification of the English equivalents of French terms was made possible by the comparison of definitions and through cross-checking the illustrative place-name examples given in the English and French glossaries. If the French glossary displays a single French equivalent for distinct, synonymous English terms, this term has been given next to all of the relevant English terms in the quadrilingual list, e.g. *microtoponym*, *minor name* → *microtoponyme*; *Christian name*, *first name*, *forename*, *given name* → *prénom*. The headwords of the surplus German and French entries have been listed next to the terms closest in meaning in the appropriate language with short explanations, see German *Onym* (adjectival form: *onymisch*); French *onomasticien* (concerning place names: *toponymiste*).

3. Main ambitions at UNGEGN. UNGEGN is one of the seven standing expert bodies working within the United Nations Economic and Social Council (ECOSOC). The committee started its work in 1959, first as a temporary body, which became permanent in 1973. In the present day it has over 400 members from more than 100 countries,

mostly geographers, cartographers, linguists, historians, planners, surveyors and officials from state administrations. The main tasks of UNGEGN include raising public awareness of the importance of the standardization of geographical names; governing the processes of name standardization at an international level; working on terminological standardization concerning place names; elaborating the principles of the formation and use of official place names; defining the rules for the romanization of geographical names; promoting the establishment of national names authorities and encouraging their effective work; collecting, storing, maintaining and disseminating toponymic data with respect to place names already nationally standardized; compiling gazetteers and databases of geographical names; and providing training in the standardization of geographical names. The international standardization of official, written geographical names is based on the results of national standardization processes; decisions of the expert body in standardization activities are generally reached through consensus (UNGEGN; on the organizational structure of the committee, the principles of the standardization of geographical names, the model of name standardization promoted by UNGEGN in Hungarian, cf. BÖLCSKEI 2012a; on the changing principles and terms adopted in the standardization of geographical names in Hungary, cf. BÖLCSKEI 2012c.).

To stimulate the successful implementation of the standardization of geographical names in different countries, UNGEGN has published two manuals on the theory and practice of names standardization processes. The volume entitled *Manual for the National Standardization of Geographical Names* includes the detailed description of a model of names standardization, compiled based on the “best practices” of countries that have achieved considerable goals in the standardization of geographical names at a national level (Manual 2006); and the volume entitled “Technical reference manual for the standardization of geographical names”, which offers practical help in the romanization of place names of languages with non-Roman or non-alphabetic writing systems; in the precise transfer of toponymic data in an international context; and in the dissemination of the official English and national names of the countries of the world (Manual 2007).

3.1. Terminology work at UNGEGN and the Glossary promoting the use of standardized terms in the standardization of geographical names. The publication of the above mentioned two manuals was preceded by the compilation of a Glossary presenting and defining terms used frequently in the processes of the standardization of geographical names (UNGEGN Glossary). This Glossary was published in the six official languages of the United Nations (English, Arabic, French, Chinese, Russian, Spanish), and, by and large, served as the basis of term use in the two manuals.

The predecessor of this Glossary was the 1984 document entitled *Glossary No. 330: Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names*, edited by H. A. G. LEWIS, which listed and defined 175 terms for 115 topic related concepts in the six languages mentioned above. Its revised version was published in 1987, with the same title, under the reference *Glossary No. 330/Rev²* (RAPER 2000: 194; KERFOOT 2000: 205). This latter term list was translated into Hungarian by ERVIN FÖLDI, and was published in the onomastic journal *Névtani Értesítő*, accompanied by a paper on the practice of the standardization of geographical names within the United Nations (FÖLDI 1992a, 1992b). However, in 1989 the 14th UNGEGN Session decided that the six language list was in need of revision, as it was considered incomplete with respect to the

topic concerned, included several repetitions, while its definitions did not examine the peculiarities of non-Roman writing systems and non-European languages.

UNGEGN initiated the establishment of a working group on toponymic terminology, convened by Naftali Kadmon (Israel), who also led the work on the revision of the term list. In 1991, at the 15th UNGEGN Session, the working group presented the first draft of the revised term glossary, which contained 336 terms and their definitions in English, with illustrative place-name examples from 16 languages and writing systems. In 1992, at the 16th UNGEGN Session, delegates decided that the constant functioning of the working group on toponymic terminology was desirable, and allocated it the task of editing and periodically revising the *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*, which is accessible in the official languages of the United Nations. In 1998, at the 7th UNCSGN Conference, the working group presented the latest and extended version of the Glossary. This version, containing 375 terms in six languages, was published in New York by the United Nations Department of Economic and Social Affairs Statistics Division as an UNGEGN document in 2002 (GTSGN). The editor of the Glossary was NAFTALI KADMON, and its compilation and translation was carried out by the members of the Working Group on Toponymic Terminology on a voluntary basis.

The present duty of the Working Group is to continuously modernize the Glossary in light of the latest innovations in sciences and changes in languages. To fulfil this obligation, an Addendum (AGTSGN), which contains the revised definitions of 6 previously defined terms as well as the first definitions of 17 newly adopted terms in English, was drawn up in 2007, and translated into all six official languages of the United Nations. The current 2015 (pdf) version of the Glossary available on the UNGEGN website is the result of the compilation of the 2002 Glossary and the 2007 Addendum into a single document (UNGEGN Glossary). (For the linguistic analysis of the Glossary and the Addendum, cf. BÖLCSKEI 2012b.)

Besides the six official languages of the United Nations, the Glossary has been adapted into several other national languages, including German (JORDAN–BEINSTEIN 2011), Czech (ČÚŽK trans. 2013) and Polish (ŁUKASIK trans. 2014); the 2012 Korean version can also be downloaded from the UNGEGN website (UNGEGN Glossary Korean).

The activity of the Working Group on Toponymic Terminology is, on the one hand, strongly connected to the realization of the fact that the successful implementation of the main ambitions of UNGEGN is dependent on the introduction and promotion of a consistent use of a standardized and harmonized terminology with respect to the standardization of geographical names (UNGEGN Brochure). While, on the other hand, is in accordance with recent trends in stressing the importance of the international standardization of terminology in different branches of science. Since 2008, the Working Group, whose current convenor is Staffan Nyström (Sweden), in part due to personal connections, has been actively co-operating with the ICOS Terminology Group (cf. NYSTRÖM 2014).

3.2. The Hungarian version of the UNGEGN Glossary. The first draft of the Hungarian version of the UNGEGN Glossary was prepared in 2013 at the Department of Hungarian Linguistics of Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, through teamwork involving MA students of Terminology (namely, Dóra Miklódy, Ágnes Horváth, Ilona Erzsébet Nagy, Zsófia Szonja Sajermann and Julianna Varga; project leader: Andrea Bölcskei; cf. BÖLCSKEI 2013a). Its proofread version is aimed at

helping the standardization processes of Hungarian geographical names both in Hungary and in the regions of the neighbouring countries with ethnic Hungarian populations (on the latter issue see SZABÓMIHÁLY 2007, 2009, 2013; CSOMORTÁNI 2014).

The work process had to consider that the original Glossary aspires to adopt a fairly complex terminological principle and attempts to solve terminological problems in professional communication by removing geographical and language barriers (cf. BUDIN 2001: 14–17). It offers a theoretical background that can easily be shared by experts from different countries, and can also be easily modified according to the needs, languages and mother tongues of the said experts. Thus, the compilers of the Glossary – in accordance with modern terminographic principles (see CABRÉ 2003: 183) – describe terminological units with respect to their cognitive, linguistic and communicative components. The preparation of the Hungarian version of the Glossary was a dual task: on the one hand, the fundamental international approach of the original Glossary had to be preserved; on the other hand, its terms had to be adjusted to the characteristics of the Hungarian language and to the traditionally developed practices of Hungarian term use.

The underlying principles of the Hungarian version of the UNGEGN Glossary are very much similar to those adopted in the Hungarian version of the ICOS term list, mentioned above. In detail: when identifying the Hungarian equivalent(s) of English terms, the Hungarian version tends towards a compromise between the requirements of international intelligibility and Hungarian flavour. Thus, in cases when a traditionally used term of Hungarian origin is more common, it has been listed as the first equivalent, followed in parentheses by the synonymous term of an international background after an equality sign, e.g. 017 *személynév* (= *antroponima*), 021 *kétnyelvűség* (= *bilingvizmus*), 064 *mel-lékjel* (= *diakritikus jel*), 129 *útnév* (= *hodonima*). If the Hungarian form of a term of an international background is used more frequently in professional communication than the equivalent term of Hungarian origin, the terms have been enumerated in reverse order, e.g. 007 *allofón* (= *hangváltozat*), 099 *firmware* (= *belső vezérlőprogram*), 171 *ligatúra* (= *ikerbetű*).

If only terms of native language origin (e.g. 280 *latin betűs átírás*) or of an international background have become accepted in Hungarian (e.g. 047 *kreol*, 142 *interfész*), only these have been given as equivalents. Presumable Hungarian term gaps have been eliminated by way of translation (e.g. 104 *full title* → *teljes megnevezés*, 299 *short form [of a name]* → *rövid névforma*), or by means of developing the Hungarian form of the term of an international background (e.g. B118 *geonym* → *geonima*). When required, these two methods have been combined, e.g. 277 *retranszkripció* (= *kiejtés szerinti átírás visszaalakítása*), 278 *retranszliteráció* (= *betű szerinti átírás visszaalakítása*). In the case of English terms of noun/adjective + noun structure, which can denote several distinct grammatical or semantic relations, it often seemed practical to create, in light of their definitions, Hungarian terms that are much more explicit than the English ones, e.g. 372 *vowel marker* = *magánhangzó-jelölő kiegészítő írásjegy*; 015 *alphabetic sequence rules* = *betűrendet meghatározó szabályok*; 342 *toponymic guidelines* = *helynév-egységesítési irányelvek*.

In identifying English–Hungarian term equivalents special attention has been paid to the fact that languages can denote reality in several ways, thus the terminological vocabulary of languages can be different as well (see KLAUDY 1997³: 117). Sometimes an English term, depending on its distinct meanings, has two separate Hungarian equivalents,

e.g. 344 *toponymy* = (a) *helynévtan, helynévkutatás* (= *toponomasztika*); and (b) *helynév-állomány*. In other cases, two synonymous English terms of (partly) different forms can be rendered with a single Hungarian equivalent, e.g. 269 *proper name* and 270 *proper noun* = *tulajdonnév*; 032 *composite name* and 033 *compound name* = *összetett név*; 185 *man-made feature* and 048 *cultural feature* = *mesterséges alakulat*; 265 *place name index* and 343 *toponymic index* = *helynévmutató*. Rarely, synonymous English terms have synonymous Hungarian term equivalents, e.g. 173 *linguistic area* = *nyelvterület* and 175 *linguistic region* = *nyelvi régió*. In a special case, the English term indicating a comprehensive concept has a Hungarian equivalent which, at the same time, is the hyperonym of two other related Hungarian terms, as explained in the definition, e.g. 001 *acronym* → *mozaikszó* (= *akronima*), an umbrella term in Hungarian for *betűszó* and *szóösszevonás*.

English and Hungarian terms used as equivalents in specialized communication at times reflect very different perspectives, e.g. 110 *generic element* → *földrajzi köznévi elem*, 112 *generic term* = *földrajzi köznév*. A few “false friend” terms have also been identified, e.g. 003 *allograph* = *allográf* (= *íráselem-változat, betűváltózat* ‘type font’), and not *más által írott* ‘written by someone else’ (cf. *allográf végrendelet* ‘self-proved will’); 005 *allonym* = *névváltozat* ‘name variety’ (= *allonima*), and not *álnév* ‘pseudonym’; 368 *vocalization* = *magánhangzó-jelölés* ‘indication of vowels in defective alphabetic scripts’, and not *vokalizáció* ‘change of a consonant into a vowel’. Information gained from definitions often proved to be crucial in the successful identification or formation of appropriate Hungarian terms, e.g. 092 *feature, natural* = *alakulat, természetes*: “→[t]**topographic feature** not made or significantly modified by man”; 093 *feature, physical* = *alakulat, természeti*: “Any →**topographic feature** that can be observed visually”. Should a Hungarian term appear in different forms, the more frequently used version has been listed in the Hungarian glossary, e.g. 364 *vektoros mód*, and not *vektormód*.

Term groups have been rendered with the intention of preserving their connections, see, for instance, the terms ending in *-gram* → *-gram* ~ *-gramma* (= *-jel*) ‘sign’, or including the element *script* → *írás, írásrendszer* ‘writing (system)’, e.g. 257 *phonogram* → *fonogramma* (= *hangjel*), 134 *ideogram* → *ideogramma* (= *képirásjel*), 179 *logogram* → *logogram* (= *szójel*), 326 *syllabogram* → *szillabogram* (= *szótagjel*); and 061 *defective alphabetic script* → *hiányos betűírás*, 075 *donor script* → *átadó írás*, 182 *logographic script* → *szójelölő írás*, 208 *multiscriptual map* → *több írásrendszerű térkép*, 189 *map script* → *térképi írás*.

The main entries have been edited to indicate the interdependence of the definitions in respect to meaning and form as found in the original Glossary (e.g. references to complementary terms; explanations discussing the logical relations of term meanings; definitions assisting each other’s interpretation or that are textually parallel); and to respect the perspective of the original definitions (e.g. more general or more specific definitions than the ones consensually accepted in the relevant branches of science). Background knowledge of the basics of linguistics, geography, cartography and informatics seemed vital to the formulation of certain definitions. A cross-reference, instead of a definition, gives the English headword as well as the number of the main entry presenting the meaning in parentheses.

Different translation strategies were adopted regarding examples based on the characteristics and on the function of the illustrative place names within the entries. In some cases, it was deemed desirable to keep the place names as they appear in the English text, e.g. *Kaapstad* and *Cape Town* as illustrative examples for the term 228 *name, standardized* → *név, egységesített* (= *standardizált*). In other cases, to illustrate the meaning of a term, the Hungarian form has also been given in parentheses next to a native language place name, e.g. *Al-Mamlakah al-Hāshimīyah al-Urdunīyah* (*Jordán Hásimita Királyság*) to explain the term 183 *long form (of a name)* → *teljes névforma*. It was also desirable to give additional explanations to place-name examples in certain cases, e.g. in the case of entry A240 *nominative form (of a toponym)* → *helynév* (= *toponima*) *alanyesete*; to add illustrative Hungarian place names to the original set of examples, e.g. in the case of the entry 081 *exonym* → *exonima*; or, because of the different features of languages, to exchange the original example for a Hungarian one, e.g. in the case of the entry 201 *morpheme* → *morféma*.

The form of the Hungarian version is identical with that of the other non-English versions of the original Glossary. In the Hungarian term list, entries consist of an identification number, the English term as a headword, followed by the Hungarian equivalent(s) and the definition, or the reference. The sequence of the entries in the Hungarian version is thus determined by the alphabetic order of the English headwords, as in other foreign language versions. To enhance practicality, the six revised definitions provided in the Addendum have been observed. Similarly, terms newly defined in the 2007 list were inserted in their alphabetically appropriate places within the 2002 Glossary. In accordance with the English glossary, compound terms have been listed according to both their first and second elements together with their Hungarian term equivalents, which have been treated the same way. As the English terms constitute a part of the Hungarian glossary, explanations for the use of some English terms provided in the original Glossary have also been included in the Hungarian version. Retrieval of Hungarian terms is guaranteed by the alphabetical Hungarian–English term index at the end of the Hungarian glossary. (For a detailed description of the principles adopted in the preparation of the Hungarian version of the Glossary with respect to the pre-proof draft, cf. BÖLCSKEI 2013b.)

The Hungarian translation was based on the English Glossary. However, the Hungarian text has also been checked against the French, Spanish and Russian versions with the help of language advisers (Borbála Vitányi, Mária Tóth and Mariann Slíz, respectively). To confirm the reliability of the definitions and the adequacy of English–Hungarian term harmonization, expert proof-readers were invited from the fields of linguistics (Eszter B. Papp, LEG Hungary Ltd.; Gábor Mikesy, FÖMI Institute of Geodesy, Cartography and Remote Sensing); geography (Tibor Tiner, Hungarian Academy of Sciences, Research Centre for Astronomy and Earth Sciences, Geographical Institute); cartography (Mátyás Márton, Eötvös Loránd University, Department of Cartography and Geoinformatics); engineering, informatics (László Kovács, TÉK Localizations Ltd.) and economy (Imre Perger, MÁV-START Ltd.). Furthermore, a discussion was held with an administrative adviser (Elemér Györpál, Ministry of Interior, Department of Local Governments and Economic Affairs). If necessary, corrections and comments by field experts were included in the text, and this revised version was sent for a final proof-read to Ervin Földi (former President of FNB Hungarian Committee on Geographical Names) and Béla Pokoly (Senior Adviser, FNB Hungarian Committee on Geographical Names), who, as

formerly and currently active participants in the activities of UNGEGN, have a deep knowledge of the standardization of geographical names (see above). Following the implementation of the majority of the modifications proposed by them, the Hungarian glossary reached its present form. The publication of the Hungarian version of the Glossary in the present volume was authorized by the Secretary of the UN Publications Board and Exhibits Committee on 12th June 2015.

4. Conclusion. When producing the Hungarian versions of the ICOS list and the UNGEGN Glossary, the goal of the editors was to combine scientific accuracy, clarity and practicability; to respect the themes and the approach of the source documents; and also to pay attention to the features of actual term use in the appropriate special language registers of the Hungarian language. The two term lists and the related indexes are published below in the hope that both experts and novices interested in the discipline of onomastics will be able to use them with ease to achieve the best possible results.

Internet Resources

- AGTSGN. 2007. = KADMON, NAFTALI ed., *Addendum for Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. ST/ESA/STAT/SER.M/85/Add.1. United Nations, New York. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/glossary_add_e.pdf
- ČÚZK trans. 2013. *Slovník toponymické terminologie pro standardizaci geografických jmen. Verze 1.02*. Návoslovná komise ČÚZK, Praha. <http://www.cuzk.cz/Zivotni-situace/Poradci-a-poradni-organy/Nazvoslovna-komise-CUZK/Geograficke-nazvoslovne-seznamy.aspx>
- Glossary No. 330/Rev² = *Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names*. ST/CS/SER.F/330/Rev.2. United Nations, 1987. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/ST_CS_SER_F_330_Rev_2.pdf
- GTSGN. 2002. = KADMON, NAFTALI ed., *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. ST/ESA/STAT/SER.M/85. United Nations, New York. <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/glossary.pdf>
- Icosweb = <http://icosweb.net/drupal/>
- Icosweb Terminology = <https://icosweb.net/drupal/terminology>
- JORDAN, PETER – BEINSTEIN, BERND 2011. *German Glossary of Toponymic Terminology, Third Edition*. Twenty-sixth UNGEGN session, Vienna. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/26th-gegn-docs/WP/WP66_Glossary.pdf
- ŁUKASIK, MAREK transl. 2014. *Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych*. Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa. <http://ksng.gugik.gov.pl/english/wydawnictwa.php>
- Manual 2006. = United Nations Group of Experts on Geographical Names ed., *Manual for the national standardization of geographical names*. ST/ESA/STAT/SER.M/88. Economic & Social Affairs. United Nations, New York. http://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_88e.pdf
- Manual 2007. = United Nations Group of Experts on Geographical Names ed., *Technical reference manual for the standardization of geographical names*. ST/ESA/STAT/SER.M/87. Economic & Social Affairs. United Nations, New York. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/UNGEGN%20tech%20ref%20manual_m87_combined.pdf
- UNGEGN = *United Nations Group of Experts on Geographical Names*. <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/default.html>

- UNGEGN Brochure = http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/UNGEGNbrochure_en.pdf
 UNGEGN Bulletin 35 = <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/Bulletin/ungegnbulletin35.pdf>
 UNGEGN Glossary = KADMON, NAFTALI ed., *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names (Revised)*. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_of_terms_revised.pdf
 UNGEGN Glossary Korean = *지명 표준화를 위한 용어 사전 Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*. National Geographic Information Institute, Republic of Korea. http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pdf/Glossary_final.pdf

Bibliography

- BÖLCSKEI, ANDREA 2012a. Helynevek standardizációja: alapelvek, terminológiai kérdések a nemzetközi és a magyar gyakorlatban [Standardization of Geographical Names: Principles, Terminological Questions in International and Hungarian Practice]. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7: 85–102.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2012b. A helynév-standardizáció terminológiájáról [On the Terminology of Geographical Names Standardization]. *Névtani Értesítő* 34: 167–178.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2012c. *Changing principles, changing terms in the history of geographical names standardization in Hungary*. Lecture presented at Trends in Toponymy 5. Bern, July 10, 2012.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2013a. Az „UNGEGN Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names” című terminusjegyzék magyar változatának elkészítéséről [On Preparing the Hungarian Version of the UNGEGN Document Entitled “Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names”]. *Névtani Értesítő* 35: 11–21.
- BÖLCSKEI, ANDREA 2013b. Challenges in updating the Hungarian terminology for geographical names standardization. *Magyar Terminológia* 6/2: 153–168. <https://doi.org/10.1556/1206.2013.6.2.3>
- BUDIN, GERHARD 2001. A critical evaluation of the state-of-the-art of terminology theory. *ITTF Journal* 12/1–2: 7–23.
- CABRÉ, TERESA 2003. Theories of Terminology: their description, prescription and explanation. *Terminology* 9/2: 163–199. <https://doi.org/10.1075/term.9.2.03cab>
- CSOMORTÁNI, MAGDOLNA 2014. A romániai magyar kisebbségi helységnév a nyelvi tervezés érdeklődési körében [Hungarian Minority Settlement Names in Romania in Relation to Language Planning]. *Névtani Értesítő* 36: 81–93.
- FARKAS, TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez [On Some Characteristics and Problems of Hungarian Onomastic Terminology]. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.
- FARKAS, TAMÁS 2014. Onomastic Terminology in Hungarian – Situation, Problems and Needs. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 14–20. <http://www.gencat.cat/lengua/BTPL/ICOS2011/003.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.3>
- FARKAS, TAMÁS 2015. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai [International Onomastics and its Hungarian Relations]. In: FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN eds., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 23–47.

- FÖLDI, ERVIN 1992a. Az ENSZ földrajzinév-egységesítési tevékenysége [Geographical Names Standardization by the UN]. *Névtani Értesítő* 14: 21–35.
- FÖLDI, ERVIN 1992b. ENSZ földrajzinév-egységesítési szakkifejezések szótára [UN Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names]. *Névtani Értesítő* 14: 127–138.
- HARVALÍK, MILAN 2005. Towards a new millennium – towards a common onomastic terminology? In: BRYLLA, EVA – WAHLBERG, MATS eds., *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002*. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet. 1: 160–171.
- HARVALÍK, MILAN 2014. Towards a common onomastic terminology? The next step. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 21–25. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/004.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.4>
- KERFOOT, HELEN 2000. Wien or Vienna; Kalaallit Nunaat, Grønland or Greenland? Recent work and directions in geographical names standardization through the United Nations. *Onoma* 35: 199–213. <https://doi.org/10.2143/ONO.35.0.574375>
- KLAUDY, KINGA 1997³. *A fordítás elmélete és gyakorlata. Angol, német, francia, orosz fordítás-technikai példatárral* [The Theory and Practice of Translation. With Collection of Examples of Translation Technology Concerning English, German, French and Russian Languages]. 3rd, revised edition. Budapest: Scholastica.
- NYSTRÖM, STAFFAN 2014. The terminological work of UNGEGN and ICOS – a presentation and a comparison. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 52–57. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/008.pdf> & <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.8>
- RAPER, PETER E. 2000. Introduction to standardization of geographical names. *Onoma* 35: 187–198. <https://doi.org/10.2143/ONO.35.0.574374>
- SLÍZ, MARIANN 2012. Terminusok keletkezése és változása [Appearance and Changes of Terms]. *Névtani Értesítő* 34: 149–156.
- SZABÓMIHÁLY, GIZELLA 2007. Magyar neve? Szlovákiai magyar helységnevek standardizációs problémái [Standardization of Hungarian Settlement Names in Slovakia]. *Névtani Értesítő* 29: 189–200.
- SZABÓMIHÁLY, GIZELLA 2009. A határon túli magyar helynevek standardizációs kérdései [Questions of Standardization of Hungarian Settlement Names Outside the Present Boundaries of Hungary]. *Korunk* 3/5: 95–99.
- SZABÓMIHÁLY, GIZELLA 2013. A szlovákiai magyar helységnevek standardizálásakor alkalmazott elvek [Principles of Hungarian Settlement Names Standardization in Slovakia]. In: BAUKO, JÁNOS – BENYOVSZKY, KRISZTIÁN eds., *A tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre Fakulta stredoeurópskych štúdií. 54–67.

ANDREA BÖLCSKEI

ORCID: 0000-0003-2628-5297

KRE Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary
Institute of Hungarian Linguistic, Literary and Cultural Studies
Budapest, Hungary

Terminusjegyzékek
❖
Glossaries of Terms

AZ ICOS TERMINUSJEGYZÉKE ÉS MUTATÓI ✧ THE ICOS LIST OF TERMS AND ITS INDICES

Alapvető névtani terminusok jegyzéke (Magyar változat)

✧ List of Key Onomastic Terms (Hungarian Edition)

Megjegyzés: a forrásként használt terminusjegyzék az angol nyelv vonatkozásában közöl néhány egységesített névtani szakkifejezést.

Note: The source document entitled *List of Key Onomastic Terms* lists a few standardized onomastic terms with respect to the English language.

Angol / English	Magyar / Hungarian	Definíció / Definiton
01 allonym	névváltozat (= allonima)	Egy adott tulajdonnév azonos etimológiai eredetre visszavezethető változata – pl.: a <i>Joe</i> a <i>Joseph</i> név-változata.
02 animal name	állatnév	Lásd: <i>zoonym</i> / <i>állatnév</i> (70).
03 anthroponomasticon	személynévszótár (= antroponomasztikon)	Személyneveket tartalmazó szótár, illetve annak mentális vagy elméleti megfelelője.
04 anthroponomastics	személynévkutatás, személynévtan (= antroponomasztika)	A névtan egy ága, amely a személynevek tudományos igényű vizsgálatával foglalkozik. (Megjegyzés: a tudományág jelölésére időnként az → anthroponymy terminust, illetve adott nyelvű megfelelőit is használják,

		e kifejezés használata azonban ebben az értelemben nem javasolható.)	
05	anthroponym	személynév (= antroponima)	Egy adott személynek vagy személyek egy csoportjának a tulajdonneve.
06	anthroponymy	személynévállomány	Személynevek készlete egy adott területen/régióban, nyelvben, időszakban stb. (Megjegyzés: az anthroponymy terminust, illetve adott nyelvű megfelelőit időnként a névtan személyneveket tudományos igényvel vizsgáló ágának jelölésére is használják, ez azonban nem javasolható.)
07	apellativisation	köznevesülés, köznévvé válás	Lásd: deonymisation / köznevesülés, köznévvé válás (15).
08	brand name	márkanév	Egy adott márká tulajdonneve – pl.: <i>Toyota</i> .
09	by-name	informális név	Egy személy, hely, tárgy stb. informális, utólagosan adott tulajdonneve – pl.: John Brown, más néven <i>Shorty</i> az angolban; Juana Martinéz, más néven <i>Morena</i> a spanyolban; Staffan Nyström, más néven <i>Lane</i> a svéd-ben; <i>Big Apple</i> , New York város és <i>Big Blue</i> , az IBM cég informális megjelölése az angolban.
10	choronym	koronima	Egy nagyobb földrajzi terület vagy közigazgatási egység tulajdonneve – pl.: <i>Afrika</i> ; <i>Szibéria</i> ; <i>Finnország</i> ; <i>Dalmácia</i> ; <i>Toszkána</i> ; <i>Bretagne</i> ; <i>Stájerország</i> ; <i>Kasztília</i> ; <i>La Mancha</i> . (Megjegyzés: Néhány nyelvben a nagyobb kiterjedésű lakott területekkel összefüggésben a → macrotoponym terminus adott nyelvű megfelelője használatos; a magyarban a makro-toponima általában a nagyobb kiterjedésű területek megnevezésére,

		s a településnevekre is használatban van. A magyarban a koronima terminus nem ismert, helyette a terminus által jelölt kategória alkategóriáinak a megnevezése vagy körülírás használatos a témától függően; pl. kontinens neve, országnév, tájnév.)	
11	Christian name	keresztnev	Lásd: first name / utónév (22).
12	cryptonym	fedőnév (= kriptonima)	Titkosító szándékkal használt tulajdonnév, melyet viselője védelme érdekében használnak.
13	denominatum	megnevezett (= denotátum)	A tulajdonnév viselője; személy, tárgy stb., amelyet egy adott tulajdonnévvel jelölnek, illetve szólítanak.
14	deonym	köznevesült tulajdonnév	Köznév, amely egy tulajdonnévből származik, vagy abból eredeztethető – pl.: az angol <i>tweed</i> 'skót gyapjúsövet' a <i>Tweed</i> folyó nevéből; a <i>watt</i> mértékegység a <i>Watt</i> családnévből; a spanyol <i>quevedos</i> 'egy szemüveg típus' a <i>Quevedo</i> családnévből; az asztúriai <i>xuan</i> 'ostoba, tökfilkó' a <i>Xuan</i> személynévből. (Megjegyzés: számos nyelvben az → eponym terminus adott nyelvű megfelelője használatos ebben az értelemben.)
15	deonymisation	köznevesülés, köznévvé válás	Az a folyamat, amely során egy tulajdonnév elveszíti tulajdonnévi funkcióját, illetve karakterét.
16	endonym	endonima	Egy földrajzi alakulat tulajdonneve egy olyan hivatalos vagy széles körben beszélt nyelven, amely azon a területen használatos, ahol maga az alakulat található – pl.: az olasz <i>Venezia</i> (nem pedig <i>Velence</i>), a cseh <i>Praha</i> (nem pedig <i>Prága</i>).

17	eponym	eponima	Egy személynek vagy személyek egy csoportjának, helynek, dolognak stb. a tulajdonneve, amely egy másik személy, család, hely, dolog stb. tulajdonnévének alapjául szolgál – pl.: <i>Washinton</i> személynév – <i>Washington</i> helynév; <i>Albert</i> személynév – <i>Albert-tó</i> helynév. (A magyarban e terminus kevésbé használatos.)
18	ergonym	ergonima	Egy termék vagy márka tulajdonneve. (Megjegyzés: Néhány nyelvben a chrematonym terminus, illetve annak megfelelője használatos ebben az értelemben, amelynek azonban tágabb jelentése is lehet, úgymint események, rendezvények, intézmények, szervezetek stb. tulajdonneve. A magyarban az összefoglaló értelmű terminus nem használatos.)
19	ethnonym	népnev (= etnonima)	Egy etnikai csoportot (törzs, nép, klán stb.) vagy annak egy tagját jelölő tulajdonnév – pl.: <i>olaszok</i> , <i>bajorok</i> , <i>horvát</i> , <i>francia</i> , <i>zulu</i> . (Megjegyzés: A népnevek a magyarban nem számítanak tulajdonneveknek. Más nyelvekben, illetve egyes értelmezések szerint a népnevek egyes és többes számban is tulajdonneveknek minősülnek, míg egy másik megközelítés szerint csak többes számban tulajdonnevek, egyes számban köznevek.)
20	exonym	exonima	Egy adott nyelvben használt tulajdonnév, mellyel olyan földrajzi alakulatot jelölnek, amely kívül található azon a területen, ahol a kérdéses nyelvet széles körben beszélik, s amely név formájában különbözik a tulajdonnévtől, amelyet azon a területen használnak, ahol a földrajzi alakulat található – pl.: a francia

		<i>Londres</i> az egyesült királyságbeli London azonosítására; a magyar <i>Varsó</i> a lengyelországi Warszawa azonosítására; az angol <i>Bangkok</i> a thaiföldi Krung Thep azonosítására; a spanyol <i>Ginbera</i> a svájci Genève azonosítására.
21	family name	családnév
		Egy család vagy egy ilyen névvel rendelkező családtag öröklődő tulajdonneve – pl.: <i>Smith, Farkas, Neumann, Herrera</i> .
22	first name	utónév
		Tulajdonnév, amelyet egy személy születésekor, keresztelesekor vagy életének más jelentős eseménye során kap – pl.: <i>Gyula, Csaba, Bence, Gyöngyvér</i> . (Megjegyzés: Az angol terminus az angolszász, illetve az indoeurópai típusú személynévsorrendet alkalmazó országokban, a magyar terminus a Magyarországon hivatalos személynév elemeinek sorrendje tekintetében értelmezendő. A használatban ezért szokásos még a → Christian name / keresztnév és a → given name / egyénnev .)
23	field name	dűlőnév
		Egy kisebb, mezőgazdasági célokra használt földdarab tulajdonneve.
24	forename	utónév
		Lásd: first name / utónév (22).
25	geographical name	földrajzi név
		Lásd: toponym / helynév (= toponima) (68).
26	given name	egyénnev
		Lásd: first name / utónév (22).
27	hagionym	szentnév (= hagionima)
		Szentek tulajdonneve. (Megjegyzés: a terminus szent helyek és tárgyak nevével összefüggésben nem használható.)
28	hodonym	útnév (= hodonima)
		Utaknak adott tulajdonnév (azaz egy adott utca, tér, autópálya, országút,

		gyalogút, alagút, gázló, híd, gyaloghíd, vasútvonal stb. tulajdonneve) – pl.: <i>Portobello Road, Marktgasse, Via Baltica, D1, Csalagút, Andrássy út, Hősök tere</i> .
29	hydronym	víznév (= hidronima)
		Egy adott víztestnek, víztömegnek a tulajdonneve (azaz egy adott tenger, öböl, tengerszoros, tó, mocsár, halastó, víztározó, csermely, forrás, folyó, patak, vízesés stb. tulajdonneve) – pl.: <i>Atlanti-óceán, Balti-tenger, Oroszlán-öböl, Felső-tó, Sárgafolyó, Niagara-vízesés</i> .
30	hypocoristic	becenév
		Egy tulajdonnév informális, érzelmi töltetet hordozó formája, amely a személynévből származik morfológiai változtatás(ok) eredményeként – pl.: a magyarban <i>Ricsi</i> a <i>Richárd</i> helyett; a lengyelben <i>Iza</i> az <i>Izabella</i> helyett; a spanyolban <i>Nacho</i> az <i>Ignacio</i> helyett; a horvátban <i>Ivica</i> az <i>Ivan</i> helyett.
31	inhabitant name	lakossági név
		Egy adott régió, ország, város, falu stb. lakosára vonatkozó tulajdonnév – pl.: <i>Liepziger</i> 'lipcsei lakos' a németben; <i>Londoner</i> 'londoni lakos' az angolban. (Megjegyzés: a magyarban és még néhány más nyelvben, továbbá egyes tudósok vélekedése szerint a lakossági név nem számít tulajdonnévnek – pl.: <i>madrileño</i> 'madridi lakos' a spanyolban.)
32	last name	vezetéknév
		Lásd: family name / családnév (21).
33	macrotoponym	makrotoponima
		Lásd: choronym / koronima (10).
34	metronym	anyanévi eredetű név (= matronimikum, metronimikon)
		Az anya tulajdonnevéből származó személynév – pl.: <i>Tilgner</i> (a <i>Tilg[e]</i> becenévből, amely az <i>Otilie</i> személynévből származik) a németben;

		<i>Haničinec</i> (a <i>Hana</i> személynévből) a csehben. (Megjegyzés: a matronimikon forma használata nem javasolható.)
35	microtoponym	mikrotoponima
		Tulajdonnév, amely kisebb objektumokra vonatkozik – pl.: dűlők, legelők, kerítések, kövek, mocsarak, zombékok, árkok stb. neve. A mikrotoponimákat általában az emberek egy korlátozott számú csoportja használja helyben – pl.: <i>Lange Wiese</i> (legelő), <i>Further Piece</i> (dűlő), <i>Csesz-árok</i> , <i>Nekeresd</i> (legelő).
36	minor name	mikronév
		Lásd: microtoponym / mikrotoponima (35).
37	name	név
		Lásd: proper name / tulajdonnév (57).
38	name bearer	névviselő
		Lásd: denominatum / megnevezett (= denotátum) (13).
39	namegiver	névadó
		Személy, közösség, hatóság vagy intézmény, amely (más) személyeket, helyeket, tárgyakat stb. elnevez.
40	namegiving	névadás
		Folyamat vagy esemény, melynek során egy személy, hely vagy dolog tulajdonnevet kap – pl.: gyermek születése; hajó elnevezése.
41	naming	névadás
		Lásd: namegiving / névadás (40).
42	nesonym	szigetnév
		Egy adott sziget tulajdonneve.
43	nickname	ragadványnév
		Egy adott személy informális, utólagosan adott tulajdonneve, amely általában jellemzi őt – pl.: <i>The Governor</i> , Arnold Schwarzenegger ragadványneve az Egyesült Államokban. (Megjegyzés: e névtípus a → by-name / informális név alkategóriáját alkotja.)

44	odonym	útnév (= hodonima)	Lásd: hodonym / útnév (= hodonima) (28). (Megjegyzés: az odonym terminus használatát a jegyzék készítői nem javasolják.)
45	oikonym	településnév	Lásd: settlement name / településnév (61).
46	onomastician	névkutató	Személy, aki a tulajdonnevek tudományos igényű tanulmányozásával foglalkozik.
47	onomasticon	névszótár (= onomasztikon)	Neveket tartalmazó szótár, illetve annak mentális vagy elméleti megfelelője.
48	onomastics	névtan, névkutatás, névtudomány (= onomasztika)	A tulajdonneveket tudományos igénnyel vizsgáló tudományág.
49	onym	-onima (utótag)	Lásd: proper name / tulajdonnév (57). (Megjegyzés: Az angol szaknyelvben e terminust – és több más nyelvben hasonlóképpen – önálló szóként is használják a tulajdonnév jelölésére. A magyarban az -onima utótag leggyakrabban bizonyos típusú tulajdonneveket összefoglaló jelleggel jelölő terminusok esetében használatos.)
50	onymisation	névvé válás, tulajdonnévvé válás tulajdonnevesülés (= onimizáció)	Egy adott nyelvi elem (ide értve a közneveket, mellékneveket, igéket, indulatszavakat, szókapcsolatokat stb.) átvitele a tulajdonnevek osztályába.
51	onymy	névállomány	Egy adott régióban, nyelvben, időszakban stb. használatos tulajdonnevek készlete.
52	oronym	hegynév (= oronima)	A terep egy megemelkedett képződményének a tulajdonneve (azaz egy hegynek, hegyláncnak, fennsíknek, felföldnek, dombnak, szirtnek stb.

		a neve) – pl.: <i>Aconcagua</i> , <i>Elbrusz</i> , <i>Sziklás-hegység</i> , <i>Alpok</i> . (Megjegyzés: az idegen nyelvű terminus a földrajztudósok által néha tágabb értelemben használatos, és völgyek, mélyföldek stb. tulajdonnévére is vonatkozhat.)	
53	patronym	apanévi eredetű név (= patronimikum , patronimikon)	Az apa tulajdonnévből származó személynév – pl.: <i>Andersson</i> a svédben; <i>Petrov</i> az oroszban; <i>Fernández</i> , <i>Mori</i> , <i>Olay</i> a spanyolban; <i>Berendt</i> , <i>Berendts</i> a németben.
54	personal name	személynév (= antroponima)	Lásd: anthroponym / személynév (= antroponima) (05).
55	place name	helynév (= toponima)	Lásd: toponym / helynév (= toponima) (68).
56	product name	terméknév	Egy adott termék (így csokoládé, autó, cigaretta stb.) tulajdonnéve – pl.: <i>Avensis</i> , a Toyota egyik autótípusa.
57	proper name	tulajdonnév	Nyelvi kifejezés, amely egyértelműen azonosít egy személyt, személyek egy csoportját, egy helyet, egy állatot vagy egy dolgot (hajót, vonatot stb.) – pl.: <i>Föld</i> , <i>Zambézi</i> , <i>Chile</i> , <i>Peking</i> , <i>Dávid</i> , <i>Viktória</i> , <i>Szabó</i> , <i>Hyundai</i> , <i>Sony</i> , <i>Érc-hegység</i> .
58	proprialisation	névvé válás , tulajdonnévvé válás , tulajdonnevesülés (= onimizáció)	Lásd: onymisation / névvé válás , tulajdonnévvé válás , tulajdonnevesülés (= onimizáció) (50).
59	pseudonym	álnév (= pszeudonima)	Egy személy kitalált, felvett tulajdonnéve; általában művészek, politikusok stb. használják a hivatalos nevük alternatívájaként.
60	psychoonomastics	pszichoonomasztika	A névtan ága, amely a neveket pszicholingvisztikai szempontból vizsgálja.

61	settlement name	településnév	Bármely típusú emberi település (nagyvárosok, városok, falvak, tanyák, farmok, házak stb.) tulajdonneve – pl.: <i>Párizs, Turku, Jokohama, †Trója, Nofim</i> (ház). (Megjegyzés: a magyar terminus szűkebb jelentésű: nagyvárosok, városok, községek és falvak tulajdonnévére használatos.)
62	socioonomastics	szocioonomasztika	A névtan egy ága, amely a tulajdonneveket szociolingvisztikai szempontból vizsgálja.
63	street name	utcanév	Egy adott közlekedési útvonal tulajdonneve egy nagyvárosban, városban vagy faluban – pl.: <i>Broadway, the Strand, Baker Street, Ady Endre utca, Váci utca</i> . (Megjegyzés: A → hodonym / útnév (= hodonima) típusának alkategóriáját alkotják. A magyarban e terminus nemcsak az utak és utcák, hanem minden más típusú közterület – pl. köz, tér – tulajdonnévére is vonatkozik.)
64	surname	vezetéknév	Lásd: family name / családnév (21).
65	theonym	istennév (= teonima)	Egy isten, istennő vagy istenség tulajdonneve – pl.: <i>Zeusz, Odin, Diana, Morana</i> .
66	toponomasticon	helynévszótár (= toponomasztikon)	Helyneveket tartalmazó szótár, illetve annak mentális vagy elméleti megfelelője.
67	toponomastics	helynévkutatás, helynévtan (= toponomasztika)	A névtan egy ága, amely a helynevek tudományos igényű vizsgálatával foglalkozik. (Megjegyzés: a tudományág jelölésére időnként a → toponymy terminust, illetve adott nyelvű megfelelőit is használják; e kifejezés használata azonban ebben az értelemben nem javasolható.)

68	toponym	helynév (= toponima)	Egy lakott vagy lakatlan hely tulajdonneve (így egy hegy, víztest, sziget, erdő, város, falu, dűlő, legelő, utca, út stb. neve) – pl.: <i>Uppsala, Földközi-tenger, Nyugalom tengere</i> (terület a Holdon), <i>Amazonis Planitia</i> (terület a Marson), <i>Mont Blanc, Szajna, Szardínia, Auckland</i> . (Megjegyzés: a terminus szinonimájaként a → geographical name / földrajzi név terminus is használható, amennyiben a Földön lévő helyről van szó.)
69	toponymy	helynévállomány	Helynevek készlete egy adott területen/ régióban, nyelvben, időszakban stb. (Megjegyzés: a toponymy terminust, illetve adott nyelvű megfelelőit időnként a névtan helyneveket tudományos igénnyel vizsgáló ágának jelölésére is használják, ez azonban nem javasolható.)
70	zoonym	állatnév	Egy adott állat tulajdonneve – pl.: <i>Fido</i> , a kutya; <i>Jumbo</i> , az elefánt.

Magyar–angol terminusmutató az ICOS-szójegyzékhez

Hungarian–English Term Index of the ICOS Glossary

Magyar / Hungarian	Angol / English	
adás, név-	namegiving, naming	40, 41
adó, név-	namegiver	39
állatnév	animal name, zoonym	02, 70
állomány, helynév-	toponymy	69
állomány, név-	onymy	51
állomány, személynév-	anthroponymy	06
allonima (= névváltozat)	allonym	01
álnév (= pszeudonima)	pseudonym	59
antroponima (= személynév)	anthroponym, personal name	05, 54
antroponomasztika (= személynévkutatás, személynévtan)	anthroponomastics	04
antroponomasztikon (= személynévszótár)	anthroponomasticon	03
anyanévi eredetű név (= matronimikum, metronimikon)	metronym	34
apanévi eredetű név (= patronimikum, patronimikon)	patronym	53
becenév	hypocoristic	30
családnév	family name	21

denotátum (= megnevezett)	denominatum	13
dűlőnév	field name	23
egyénnév	given name	26
endonima	endonym	16
eponima	eponym	17
ergonima	ergonym	18
etnonima (= népnév)	ethnonym	19
exonima	exonym	20
fedőnév (= kriptonima)	cryptonym	12
földrajzi név	geographical name	25
hagionima (= szentnév)	hagionym	27
hegynév (= oronima)	oronym	52
helynév (= toponima)	place name, toponym	55, 68
helynévállomány	toponymy	69
helynévkutatás (= toponomasztika)	toponomastics	67
helynévszótár (= toponomasztikon)	toponomasticon	66
helynévtan (= toponomasztika)	toponomastics	67
hidronima (= víznév)	hydronym	29
hodonima (= útnév)	hodonym	28
informális név	by-name	09
istennév (= teonima)	theonym	65

keresztnév	Christian name	11
koronima	choronym	10
köznevesülés	apellativisation, deonymisation	07, 15
köznevesült tulajdonnév	deonym	14
köznévvé válás	apellativisation, deonymisation	07, 15
kriptonima (= fedőnév)	cryptonym	12
kutatás, helynév (= toponomasztika)	toponomastics	67
kutatás, név- (= onomasztika)	onomastics	48
kutatás, személynév- (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04
kutató, név-	onomastician	46
lakossági név	inhabitant name	31
makrotoponima	macrotoponym	33
márkanév	brand name	08
matronimikum (= anyanévi eredetű név)	metronym	34
megnevezett (= denotátum)	denominatum	13
metronimikon (= anyanévi eredetű név)	metronym	34
mikronév	minor name	36
mikrotoponima	microtoponym	35
népnév (= etnonima)	ethnonym	19
név	name	37
név, ál- (= pszeudonima)	pseudonym	59
név, állat-	animal name, zoonym	02, 70

név, anyanévi eredetű (= matronimikum, metronimikon)	metronym	34
név, apanévi eredetű (= patronimikum, patronimikon)	patronym	53
név, bece-	hypocoristic	30
név, család-	family name	21
név, dűlő-	field name	23
név, egyén-	given name	26
név, fedő- (= kriptonima)	cryptonym	12
név, földrajzi	geographical name	25
név, hegy- (= oronima)	oronym	52
név, hely- (= toponima)	place name, toponym	55, 68
név, informális	by-name	09
név, isten- (= teonima)	theonym	65
név, kereszt-	Christian name	11
név, lakossági	inhabitant name	31
név, márka-	brand name	08
név, mikro-	minor name	36
név, nép- (= etnonima)	ethnonym	19
név, ragadvány-	nickname	43
név, személy- (= antroponima)	anthroponym, personal name	05, 54
név, szent- (= hagianima)	hagionym	27
név, sziget-	nesonym	42
név, település-	oikonym, settlement name	45, 61
név, termék-	product name	56

név, tulajdon-	proper name	57
név, út- (= hodonima)	hodonym (odonym)	28, 44
név, utca-	street name	63
név, utó-	first name, forename	22, 24
név, vezeték-	last name, surname	32, 64
név, víz- (= hidronima)	hydronym	29
névadás	namegiving, naming	40, 41
névadó	namegiver	39
névállomány	onymy	51
névállomány, hely-	toponymy	69
névállomány, személy-	anthroponymy	06
névkutatás (= onomasztika)	onomastics	48
névkutatás, hely- (= toponomasztika)	toponomastics	67
névkutatás, személy- (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04
névkutató	onomastician	46
névszótár (= onomasztikon)	onomasticon	47
névszótár, hely- (= toponomasztikon)	toponomasticon	66
névszótár, személy- (= antroponomasztikon)	anthroponomasticon	03
névtan (= onomasztika)	onomastics	48
névtan, hely- (= toponomasztika)	toponomastics	67
névtan, személy- (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04
névtudomány (= onomasztika)	onomastics	48

névváltozat (= allonima)	allonym	01
névvé válás (= onimizáció)	onymisation, proprialisation	50, 58
névviselő	name bearer	38
-onima (utótag)	onym	49
onimizáció (= névvé válás, tulajdonnévvé válás, tulajdonnevesülés)	onymisation	50
onomasztika (= névtan, névkutatás, névtudomány)	onomastics	48
onomasztika, pszicho-	psychoonomastics	60
onomasztika, szocio-	socioonomastics	62
onomasztikon (= névszótár)	onomasticon	47
oronima (= hegynév)	oronym	52
patronimikon (= apanévi eredetű név)	patronym	53
patronimikum (= apanévi eredetű név)	patronym	53
pszeudonima (= álnév)	pseudonym	59
pszichoonomasztika	psychoonomastics	60
ragadványnév	nickname	43
személynév (= antroponima)	anthroponym, personal name	05, 54
személynévállomány	anthroponymy	06
személynévkutatás (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04
személynévszótár (= antroponomasztikon)	anthroponomasticon	03
személynévtan (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04

szentnév (= hagionima)	hagionym	27
szigetnév	nesonym	42
szocioonomasztika	socioonomastics	62
szótár, helynév- (= toponomasztikon)	toponomasticon	66
szótár, név- (= onomasztikon)	onomasticon	47
szótár, személynév- (= antroponomasztikon)	anthroponomasticon	03
tan, helynév- (= toponomasztika)	toponomastics	67
tan, név- (= onomasztika)	onomastics	48
tan, személynév- (= antroponomasztika)	anthroponomastics	04
településnév	oikonym, settlement name	45, 61
teonima (= istennév)	theonym	65
terméknév	product name	56
toponima (= helynév)	place name, toponym	55, 68
toponima, makro-	macrotoponym	33
toponima, mikro-	microtoponym	35
toponomasztika (= helynévkutatás, helynévtan)	toponomastics	67
toponomasztikon (= helynévszótár)	toponomasticon	66
tudomány, név- (= onomasztika)	onomastics	48
tulajdonnév	proper name	57
tulajdonnév, köznevesült	deonym	14

tulajdonnevesítés (= onimizáció)	onymisation, proprialisation	50, 58
tulajdonnévvé válás (= onimizáció)	onymisation, proprialisation	50, 58
utcanév	street name	63
útnév (= hodonima)	hodonym (odonym)	28, 44
utónév	first name, forename	22, 24
változat, név- (= allonima)	allonym	01
vezetéknév	last name, surname	32, 64
viselő, név-	name bearer	38
víznév (= hidronima)	hydronym	29

**Angol–magyar–német–francia terminusekvivalenciák mutatója
az ICOS-szójegyzékhez**

✧

**Index of the English–Hungarian–German–French Term Equivalents
of the ICOS Glossary**

Angol / English	Magyar / Hungarian	Német / German	Francia / French
allonym	névváltozat (= allonima)	Allonym	allonyme
animal name	állatnév	Tiername	nom d’animal
anthroponomasticon	személynévszótár (= antroponomasztikon)	Anthroponomastikon	anthroponomasticon
anthroponomastics	személynévkutatás, személynévtan (= antroponomasztika)	Anthroponomastik	anthroponymie
anthroponym	személynév (= antroponima)	Anthroponym	anthroponyme
anthroponymy	személynévállomány	Anthroponymie	anthroponymie
apellativisation	köznevesülés, köznévvé válás	Appellativierung	apellativisation
brand name	márkanév	Markenname	nom de marque
by-name	informális név	Beiname	surnom
choronym	koronima	Choronym	choronyme
Christian name	keresztnév	Taufname	prénom
cryptonym	fedőnév (= kriptonima)	Kryptonym (= Deckname)	cryptonyme
denominatum	megnevezett (= denotátum)	Denominatum	denominatum
deonym	köznevesült tulajdonnév	Deonym (= Epotoponym)	déonyme
deonymisation	köznevesülés, köznévvé válás	Deonymisierung	déonymisation

endonym	endonima	Endonym	endonyme
eponym	eponima	Eponym	éponyme
ergonym (= chrematonym)	ergonima	Ergonym (= Krematonym)	ergonyme (= chrématonyme)
ethnonym	népnév (= etnonima)	Ethnonym	ethnonyme
exonym	exonima	Exonym	exonyme
family name	családnév	Familienname (= Zuname)	nom de famille
first name	utónév	Vorname	prénom
field name	dűlőnév	Flurname	nom de parcelle
forename	utónév	Vorname	prénom
geographical name	földrajzi név	geographischer Name	nom géographique
given name	egyénnev	Vorname	prénom
hagionym	szentnév (= hagionima)	Hagionym	hagionyme
hodonym	útnév (= hodonima)	Hodonym	hodonyme
hydronym	víznév (= hidronima)	Hydronym (= Gewässername)	hydronyme
hypocoristic	becenév	Hypokoristikon (= Kosename)	hypocoristique
inhabitant name	lakossági név	Einwohnername	gentilé
last name	vezetéknév	Familienname (= Zuname)	nom de famille
macrotoponym	makrotoponima	Makrotoponym	macrotoponyme
metronym	anyanévi eredetű név (= matronimikum, metronimikon)	Metronym	matronyme
microtoponym	mikrotoponima	Mikrotoponym (= Riedname)	microtoponyme
minor name	mikronév	Mikrotoponym (= Riedname)	microtoponyme

name	név	Name	nom
name bearer	névviselő	Namenträger	denominatum
namegiver	névadó	Namengeber	nommant
namegiving	névadás	Namengebung	nomination
naming	névadás	Benennung	nomination
nesonym	szigetnév	Nesonym	nésonyme
nickname	ragadványnév	Spitzname (= Neckname)	sobriquet
odonym	útnév (= hodonima)	Odonym	odonyme
oikonym	településnév	Oikonym	oikonyme
onomastician	névkutató	Namenforscher	onomasticien (helynevek vonatkozásában: toponymiste)
onomasticon	névszótár (= onomasztikon)	Onomastikon	onomasticon
onomastics	névtan, névkutatás, névtudomány (= onomasztika)	Onomastik	onomastique
onym	-onima (utótag)	Onym (melléknévi formája: onymisch)	onyme
onymisation	névvé válás, tulajdonnévvé válás, tulajdonnevesülés (= onimizáció)	Onymisierung	onymisation
onymy	névállomány	Onymie	onymie
oronym	hegynév (= oronima)	Oronym	oronyme
patronym	apanévi eredetű név (= patronimikum, patronimikon)	Patronym	patronyme
personal name	személynév (= antroponima)	Personenname	nom de personne
place name	helynév (= toponima)	Ortsname	nom de lieu

product name	terméknév	Produktname	nom de produit
proper name	tulajdonnév	Eigenname	nom propre
proprialisation	névvé válás, tulajdonnévvé válás, tulajdonnevesülés (= onimizáció)	Proprialisierung	proprialisation
pseudonym	álnév (= pszeudonima)	Pseudonym	pseudonyme
psychoonomastics	pszichoonomasztika	Psychoonomastik	psychoonomastique
settlement name	településnév	Siedlungsname	nom d’habitat
socioonomastics	szocioonomasztika	Sozioonomastik	socioonomastique
street name	utcanév	Straßenname	nom de rue
surname	vezetéknév	Familiennamen (= Zuname)	nom de famille
theonym	istennév (= teonima)	Theonym	théonyme
toponomasticon	helynévszótár (= toponomasztikon)	Toponomastikon	toponomasticon
toponomastics	helynévkutatás, helynévtan (= toponomasztika)	Toponomastik	toponymie
toponym	helynév (= toponima)	Toponym	toponyme
toponymy	helynévállomány	Toponymie	toponymie
zoonym	állatnév	Zoonym	zoonyme

AZ UNGEGN TERMINUSJEGYZÉKE ÉS MUTATÓJA ✧ THE UNGEGN GLOSSARY OF TERMS AND ITS INDEX

A földrajzi nevek egységesítése során használt terminusok jegyzéke (Magyar változat)

✧ Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names (Hungarian Edition)

	Angol / English	Magyar / Hungarian	Definíció / Definiton
001	acronym	mozaikszó (= akronima)	Egy összetett kifejezés egymást követő tagjainak vagy főbb elemeinek kezdőbetűiből (= betűszó) vagy kezdő betűcsoportjaiból (= szóösszevonás) alkotott szó. <i>Példák:</i> UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names); Soweto (South West Townships); radar (RADio De-tection And Ranging).
002	address	cím	(a) Az a memóriahely a számítógépben, ahol egy meghatározott információelem tárolódik. (b) A földrajzi értelemben vett cím lehetővé teszi a tereptárgyak és különösen az emberi lakóhelyek helyhez kötését.
003	allograph	allográf (= íráselem-változat, betűváltozat)	Egy → graféma sajátos grafikai megjelenítéseinek egyike. <i>Példák:</i> az angol nyelvben az /f/ → fonémát

			jelölő f graféma allográfjai az ff, a ph és a gh; a német nyelvben: ss = sz = ß, ä = ae; a magyar köznyelvben: j = ly.
004	allomorph	allomorf (= alakváltozat)	Egy adott → morféma két vagy több különböző → fonológiai megjelenésének egyike. <i>Példa:</i> az angol nyelvben az <i>-es</i> a „boxes” szóban, illetve az <i>-en</i> az „oxen” szóban a többes számot jelölő morféma allomorfjai. A magyar nyelvben a többes szám jelének (a <i>-K</i> invariánsnak) a realizációi (allomorfjai) a szóalak függvényében: <i>-k</i> , <i>-ak</i> , <i>-ok</i> , <i>-ek</i> , <i>-ők</i> .
005	allonym	névváltozat (= allonima)	Egy adott → topográfiai alakulatra utaló két vagy több → helynév (= toponima) egyike. <i>Példák:</i> Hull, Kingston upon Hull; Vesterhavet, Nordsee; Swansea, Abertawe; Johannesburg, Egoli; Szabadka, Subotica.
006	allonym, standardized	névváltozat (= allonima), egységesített (= standardizált)	Egy adott → topográfiai alakulat két vagy több → egységesített (= standardizált) helynevének egyike. <i>Példák:</i> Biel és Bienne; Kaapstad és Cape Town; Matterhorn és Monte Cervino.
007	allophone	allofön (= hangváltozat)	→ Beszédhang , egy → fonéma két vagy több → fonetikai variációjának egyike. <i>Példák:</i> a /t/ fonéma egy-egy allofónja különböztethető meg a brit angol <i>Tyne</i> és az amerikai angol <i>water</i> kifejezésekben; a spanyol nyelvben az /r/ fonéma két különböző allofónja jelentkezik a <i>río</i> , illetve a <i>Madrid</i> szavakban; a magyar nyelvben az /n/ fonéma két különböző allofónja van jelen a <i>nádas</i> és a <i>Harangod</i> szavakban.

008	alphabet	ábécé	Egy → betűírással bíró nyelv → betűinek teljes készlete, melyben a betűk meghatározott sorrendben, egyenként névvel ellátva szerepelnek.
009	alphabetic	alfabetikus	Az → ábécével kapcsolatos, az ábécén alapuló.
010	alphabet, conversion	ábécé, átírási	A nevek → átírásakor alkalmazott → ábécé . Összefoglaló kifejezés a → transzkripció s (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) és a → transz- literáció s (= betű szerinti átírást szolgáló) ábécékre .
011	alphabet, transcription	ábécé, transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló)	→ Ábécé , melyet a → transzkripció (= kiejtés szerinti átírás) folyama- tában alkalmaznak. <i>Példák</i> : a den- tális /ts/ → fonéma kizárólag z, nem pedig c betűvel való jelölése németre történő transzkripció so- rán; a veláris /k/ fonéma kizárólag k, nem pedig c betűvel való jelölése angolra történő transzkripció során.
012	alphabet, transliteration	ábécé, transliterációs (= betű szerinti átírást szolgáló)	→ Ábécé , mely → mellékjelet (= dia- kritikus jelet) is tartalmazhat, s ame- lyet a → transzliteráció (= betű sze- rinti átírás) folyamatában alkalmaz- nak. <i>Példa</i> : ábécék, melyeket a nem latin betűs írárok latin betűs átírása során használnak, például a klasszi- kus arabra vonatkozóan a C, E, O, P, V és X elhagyásával, de a ‘ és más kiegészítő írásjegyek megtartásával.
013	alphabetic script	betűírás	<i>Lásd</i> script, alphabetic (284).
014	alphabetic sequence	betűrend	(a) Az a sorrend, melyben egy → ábécé → betűit szokásosan közlik. (b) Az ilyen sorrendben jegyzékbe foglalt tételek összessége. (Megjegy- zés: a magyar szakkifejezés jelentése nem terjed ki a [b]-vel jelölt, az angol terminus által lefedett értelemre.)

015	alphabetic sequence rules	betűrendet meghatározó szabályok	A → sorrendiséget meghatározó szabályok → betűírás esetében.
016	alphanumeric	alfanumerikus	Jelölés, például számítógép esetében, amely nemcsak számjegyeket, hanem → betűket is alkalmaz. Tágabb értelemben írásjelek, matematikai és egyéb szimbólumok alkalmazása is.
017	anthroponym	személynév (= antroponima)	Személy neve. <i>Példák:</i> Alfred; 'Alī; Johnson; Kossuth.
018	article	névelő	→ Morféma , amely egyértelművé teszi a főnév (általában) határozott jellegét, néha nyelvtani nemét, számát és esetét. <i>Példák:</i> angol the; spanyol el, los, las; francia le, la, les; magyar a; arab al-; héber ha-; román -ul.
019	articulation	artikuláció (= kiejtés)	Fiziológiai mozdulatok, amelyek a levegőáramlást módosítják beszédhangok képzése céljából, a gége feletti beszédszerveket használva.
A019	authorized name	engedélyezett név	<i>Lásd</i> name, authorized (A211).
020	batch processing	kötegetelt (adat)feldolgozás	Módszer, mely által adatokat kódolnak és gyűjtenek össze csoportokba, hogy aztán a számítógép egymás után feldolgozza őket, rendszerint egy későbbi időpontban. Kapcsolódó kifejezés: → interaktív (adat)feldolgozás .
021	bilingualism	kétnyelvűség (= bilingvizmus)	Két → nyelv rendszeres használata például egy személy vagy egy közösség által.
022	biscriptual	két írásrendszerű	Két különböző fajta → írásban írott vagy nyomtatott. Lásd még → több írásrendszerű térkép ; → több írásrendszerű földrajzinév-tár .

023	character	írásjegy (= karakter)	Grafikai jel, melyet az írásban egységszerűen használnak; szűkebb értelemben egy nem betűírást alkalmazó írásrendszerben használatos grafikai jel. <i>Példák:</i> kínai 中(zhong); japán hiragana の(no).
024	character, modified	írásjegy (= karakter), módosított	Az →egyszerűsített írásjegy (= karakter) és az →írásjegy- (= karakter-)változat összefoglaló megjelölése.
025	character, simplified	írásjegy (= karakter), egyszerűsített	Egy →írásjegy (= karakter) változata, mely grafikailag kevésbé összetett, mint az eredeti forma. <i>Példa:</i> a kínai egyszerűsített írásjegyek (Jiantizi) kevesebb vonással, mint a megfelelő hagyományosak.
026	character, variant	írásjegy- (= karakter-) változat	Egy →írásrendszer két vagy több írásjegye, melyek ugyanazon →fonológiai és/vagy →morfológiai elemet jelölik (és betűírást alkalmazó írásrendszer esetében, ugyanahhoz a →betűképhez tartoznak), de alakjukban különböznek, például a szóban elfoglalt helyük szerint. <i>Példa:</i> héber ך = ם.
027	character, vowel	írásjegy (= karakter), magánhangzó-jelölő	→Betű- vagy →szótagírás esetében az az →írásjegy (= karakter), nem pedig →kiegészítő írásjegy , amely egy →magánhangzót jelöl. <i>Példák:</i> Latin a; thai ๑(a); koreai ㅏ(a).
028	choronym	koronima	Egy nagyobb földrajzi terület vagy közigazgatási egység tulajdonneve. <i>Példák:</i> Yorkshire; Ar-Rub‘ al-Khālī; Misiones; Attiki; Alföld. (Megjegyzés: a magyarban a koronima terminus nem ismert, helyette a terminus által jelölt kategória alkategóriáinak a megnevezése vagy körülírás használatos a témától függően; pl. tájnév , megyenév .)

029	class, feature	osztály, alakulat	Hasonló tulajdonságokkal rendelkező topográfiai alakulatok csoportosítása, az osztályozás, keresés és visszakeresés megkönnyítésére. <i>Példa:</i> folyó, patak, csermely, aszó (= csak eső után nedves folyómeder) stb., valamennyi a „vízfolyás” osztályába sorolva.
030	coded representation	kódolt jelölés	Egy objektum vagy egy → alakulatosztály jelölése egy → alfanumerikus vagy grafikus kóddal; egy kódolt készlet bármely elemére alkalmazott kód használatának eredménye. <i>Példák:</i> 0226—főút; ^—hegy.
031	colloquial language	társalgási nyelv	<i>Lásd</i> language, colloquial (146).
A031	commemorative name	emlékeztető név	<i>Lásd</i> name, commemorative (B211).
032	composite name	összetett név	<i>Lásd</i> name, composite (212).
033	compound name	összetett név	<i>Lásd</i> name, composite (212).
034	computer file	számítógépes fájl	<i>Lásd</i> file, computer (098).
035	computer program	számítógépes program	<i>Lásd</i> program, computer (268).
036	computer record	számítógépes rekord	<i>Lásd</i> record, computer (275).
037	consonant	mássalhangzó	A → beszédhangok két fő osztályának egyike, amelybe olyan hangok tartoznak, melyek úgy jönnek létre, hogy a tüdőből kiáramló levegő a megfelelő beszédképző szervek által egy vagy több ponton kialakított (zár és/vagy rés típusú) akadályba ütközik. <i>Példák:</i> /b/, /c/, /d/, /f/ hangok. Kapcsolódó kifejezés: → magánhangzó .

038	consonant letter	mássalhangzó-jelölő betű	<i>Lásd</i> letter, consonant (162).
039	consonant script	mássalhangzó-jelölő írás	<i>Lásd</i> script, defective alphabetic (285).
040	conventional name	név, hagyományos	<i>Lásd</i> exonym (081). Az angol kifejezés az → exonimára vonatkozó terminus.
041	conversion	átírás	Az az eljárás, melynek során egy adott nyelv → fonológiai és/vagy → morfológiai elemeit egy másik nyelvbe, illetve egyik → írásból a másikba viszik át. Az átírás → transzkripcióval (= kiejtés szerinti átírással) vagy → transz-literációval (= betű szerinti átírással) kivitelezhető.
042	conversion alphabet	átírási ábécé	<i>Lásd</i> alphabet, conversion (010).
043	conversion table	átírási táblázat	A → transzkripció s (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) és → transz-literáció s (= betű szerinti átírást szolgáló) táblázatokat összefoglaló kifejezés. Lásd még → latin betűs átírást szolgáló táblázat .
044	coordinates, geographical	koordináták, földrajzi	a) A (szferoid) háló, vagyis az Egyenlítőtől északra és délre 0°-tól 90°-ig számozott szélességi körök, valamint a greenwichi nemzetközi kezdő meridiántól keletre és nyugatra 0°-tól 180°-ig számozott hosszúsági körök hálózata, melyet a Föld felszínén található helyek meghatározására használnak (a magasságra való tekintet nélkül) szögmérés (az ív fokai, percei és másodpercei) segítségével. (b) Egy pont értéke ezen a hálón.

045	coordinates, rectangular	koordináták, derékszögű	(a) Síkkordináta-hálózat, amely egymással derékszöget bezáró és mindkét tengely mentén egymástól egyenlő távolságra lévő egyenes vonalak két csoportjából áll, mint az eredeti Descartes-féle koordináta-rendszer esetében, ilyen az → UTM hálózat ; vagy amely különböző mértékegységeken alapul, mint némely térképészeti vetület, így például az eredeti Mercator-vetület. (b) Egy pont értéke e hálózat segítségével meghatározva.
046	coordinates, topographic	koordináták, topográfiai	<i>Lásd</i> coordinates, rectangular (045).
047	creole	kreol	A beszéd egy állandó változata, amely egy → pidzsín ből származik, s egy → beszélőközösség kizárólagos vagy → fő nyelv évé vált. <i>Példa</i> : (a francia alapú) haiti kreol.
048	cultural feature	mesterséges alakulat	<i>Lásd</i> feature, man-made (091).
049	data	adat	Tények, fogalmak megjelenítése emberi vagy gépi kommunikáció, értelmezés és feldolgozás számára megfelelően formalizált módon. Kapcsolódó kifejezés a számítástechnikai szóhasználatban: → program, számítógépes .
050	data base (also database), digital	adatbázis, digitális	Egy adott témával kapcsolatos → számítógépes fájlok és/vagy → számítógépes rekordok átfogó, néha teljes, gyűjteménye. <i>Példa</i> : egy ország valamennyi vízrajzi alakulatára vonatkozó számítógépes rekordok gyűjteménye.
051	data base, digital toponymic	adatbázis, digitális helynévi	Egy meghatározott terület (valamennyi) → helynév ét (= toponimáját) – kísérő adatokkal vagy azok

			nélkül – számítógép által olvasható formában tartalmazó → digitális adatbázis .
052	data base management system	adatbázis-kezelő rendszer	Egy → digitális adatbázis használatához szükséges → szoftverek összessége, amely ahhoz kell, hogy az adatbázis önálló felhasználók számára is hozzáférhető legyen.
053	data dictionary	adatkönyvtár	A → digitális adatbázis -tartalom definícióinak jegyzéke, amely az → adatelemek hivatkozási címkéit, a → fájlformátumokat , a belső hivatkozási kódokat és szöveges bejegyzéseket, valamint ezek kapcsolatait tartalmazza.
054	data directory	adatkönyvtár	<i>Lásd</i> data dictionary (053).
055	data element	adatelem	Egy → számítógépes rekord adott → adatmezőjét kitöltő, azonosítható és meghatározható információból felépülő alapegység leírása. <i>Példa:</i> „A név névtestület által való jóváhagyásának dátuma”.
056	data field	adatmező	Egy → számítógépes rekord meghatározott → adateleme számára biztosított hely. <i>Példa:</i> a koordináták számára biztosított mezők egy → helynév (= toponima) számítógépes rekordjában.
057	data interchange, translingual	adatsere, nyelvek közötti	Szabványosított kódok és/vagy terminológia révén megvalósuló (főként számítógép által kivitelezett) adatsere, amely nincs egy adott nyelvhez kötve.
058	data item	adattétel	Egy adott → adatelem értéke vagy tartalma egy meghatározott → számítógépes rekordban . <i>Példa:</i> 01.01.97 a „dátum” → adatmezőben .

059	data portability	adathordozhatóság	Azonos adatok különböző számítógépes rendszereken való futtatásának és/vagy használatának lehetősége.
060	default value	alapértelmezett érték	A számítógépes feldolgozás során az a lehetőség, amelyet a számítógép emberi kezelő által bevitt konkrét utasítások hiányában automatikusan választ.
061	defective alphabetic script	hiányos betűírás	<i>Lásd</i> script, defective alphabetic (286).
062	descriptive term	leíró kifejezés	Olyan szó (általában köznév, melléknév vagy kifejezés), például térképre nyomtatva, amely a jellemzői alapján jelöl meg egy → topográfiai alakulatot , de nem alkot → helynevet . <i>Példák</i> : repülőtér; csatorna; víztorony; állandó vagy időszakos (vízfolyás).
063	designation	megjelölés	<i>Lásd</i> descriptive term (062).
064	diacritic	mellékjel (= diakritikus jel)	Egy jellemzően kis méretű jel, amelyet egy → betű vagy betűcsoport fölé, alá vagy a betű(kö)n keresztül helyeznek el, azért, hogy az az eredeti betű(k) → fonemikus értékét megváltoztassa, vagy hogy a hangsúlyt, hanglejtést jelezze, illetve azért, hogy két szót megkülönböztessen. <i>Példák</i> : német ä, ö, ü; magyar á, é; lengyel ł; román ț; francia ouï ('hol') az ou ('vagy') ellenében. <i>Lásd</i> még → kiegészítő írásjegy .
065	diacritical mark, diacritical sign	mellékjel (= diakritikus jel)	<i>Lásd</i> diacritic (064).
066	dialect	nyelvváltozat	Egy → nyelv területileg vagy társadalmilag elkülönülő változata, amelyet a szavak, nyelvtani szerkezetek egy sajátos készlete és sajátos

			kiejtés jellemez és azonosít. A nyelv-változat és a → nyelv elkülönítése néha nehéz. Lásd még → kettős-nyelvűség (= diglosszia); → vernakuláris (= anyanyelv-) változat .
067	dictionary, geographical	szótár, földrajzi	Rendszerint → betűrendben megadott földrajzi szakkifejezések és/vagy nevek listája, amely meghatározásokat, magyarázó megjegyzéseket és leíró adatokat tartalmaz az egyes címszavak kapcsán.
068	digital data base	digitális adatbázis	<i>Lásd</i> data base, digital (050).
069	digital toponymic data base	digitális helynévi adatbázis	<i>Lásd</i> data base, digital toponymic (051).
070	diglossia	kettősnyelvűség (= diglosszia)	Viszonylag stabil nyelvi helyzet, amelyben egy → nyelvközösségen belül egy → nyelv két különböző változata létezik együtt: az egyik (az „emelkedett” változat) általában formálisabb és nagyobb presztízsű; a másik (a „köznapi” változat) az informális helyzetekben, főként beszélgetések során használatos. <i>Példák:</i> görög katharevusza („megtisztított”) és demotikus („népi”) változatok; a svájci németben: Hochdeutsch és Schwyzerdütsch. Tágabb értelemben két nem rokon nyelv együttes jelenléte, például a spanyol és a guaraní nyelvek Paraguayban.
071	diglossic	kettősnyelvű	A → kettősnyelvűség (= diglosszia) jelenségével kapcsolatos.
072	digraph	digráf (= kétjegyű betű)	Két egymást követő → betű , amely egyetlen → fonémát jelöl. <i>Példák:</i> az /ʃ/ fonéma jelölésére alkalmazott

			<p>sj a holland, ch a francia, sh az angol nyelvben. Néhány nyelvben bizonyos digráfokat az ábécében önállóan sorolnak fel, például: ll a spanyolban, ch a csehben és a szlovákban, ny a magyarban. Lásd még →ligatúra (= ikerbetű).</p>
073	diphthong	kettőshangzó (= diftongus)	<p>Két (hármashangzó, azaz triftongus esetében három) magánhangzós elem kapcsolata egyetlen szótagban. <i>Példák:</i> az /aɪ/ kettőshangzót (= diftongust) jelöli az ei a német „bei”, az i az angol „time” kifejezésekben.</p>
074	donor language	átadó nyelv	<i>Lásd</i> language, source (156).
075	donor script	átadó írás	<i>Lásd</i> script, source (293).
076	endonym	endonima	<p>Egy →földrajzi alakulat neve egy olyan hivatalos vagy széles körben beszélt nyelven, amely azon a területen használatos, ahol maga az alakulat található. <i>Példák:</i> Vārānasī (nem pedig Benares); Aachen (nem pedig Aix-la-Chapelle); Krung Thep (nem pedig Bangkok); Al-Uqşur (nem pedig Luxor); Győr (nem pedig a német Raab); Dunaszerdahely (nem pedig a szlovák Dunajská Streda).</p>
077	endonym, standardized	endonima, egységesített (= standardizált)	<p>Egy névtestület által jóváhagyott →endonima. <i>Példa:</i> a Hull és a Kingston upon Hull (Anglia), a magyar Földvár és Balatonföldvár →névváltozatok (= allonimák) közül a második névforma az egységesített (= standardizált) forma.</p>
078	entity, topographic	entitás, topográfiai	<i>Lásd</i> topographic feature (334).
079	eponym	eponima	<p>Egy személynek vagy személyek egy csoportjának a neve, akiről</p>

			vagy amelyről a hely a nevét kapta. <i>Példák:</i> Iago (Jakab) a Santiago névben; Everest a Mount Everest névben; Mūsa (Mózes) a Wādī Mūsa névben. (Megjegyzés: a magyarban e terminus kevésbé használatos. A franciában az ethnonyme terminus is használatos ebben az értelemben.)
080	epotoponym	köznevesült helynév	→ Helynév (= toponima), mely egy köznév alapjául vagy eredetétől szolgál. <i>Példák:</i> Jerez (vö. sherry); Olümpia (vö. olimpia); Cognac (vö. konyak); Canaan (vö. kánaán).
A080	ethnonym	népnév (= etnonima)	Egy etnikai csoport, például egy törzs vagy klán neve. <i>Példák:</i> dá-nok, hásimiták, számik, szorbok.
081	exonym	exonima	Egy adott nyelvben használt név, mellyel olyan → földrajzi alakulatot jelölnek, amely kívül található azon a területen, ahol a kérdéses nyelvet széles körben beszélik, s amely név formájában különbözik a megfelelő → endonimá(k)tól , amely(ek)et azon a területen használnak, ahol a földrajzi alakulat található. <i>Példák:</i> az angol Warsaw forma a lengyel Warszawa exonimája; Mailand Milano német neve; Londres London francia neve; Külüniyā Köln arab neve; Bécs Wien magyar neve. A Mockba angol nyelvre történő latin betűs hivatalos átírásának eredményeként létrejövő Moskva endonima, nem pedig exonima; nem exonima a Beijing pinjin fonetikus ábécé szerinti átírása sem, míg a Peking exonima. Az ENSZ a nemzetközi kommunikációban során az exonimák használatának minimálisra csökkentését javasolja. Lásd még → név, hagyományos .

082	extraterrestrial feature	Földön kívüli alakulat	<i>Lásd</i> feature, extraterrestrial (088).
083	extraterrestrial name	Földön kívüli név	<i>Lásd</i> name, extraterrestrial (215).
084	false generic element	hamis földrajzi köznévi elem	<i>Lásd</i> generic element, false (111).
085	feature class	alakulatosztály	<i>Lásd</i> class, feature (029).
086	feature name	alakulatnév	<i>Lásd</i> toponym (339).
087	feature, cultural	alakulat, mesterséges	<i>Lásd</i> feature, man-made (091).
088	feature, extraterrestrial	alakulat, Földön kívüli	→ Topográfiai alakulat a Földön kívül bármely más bolygón, mellékbolygón. <i>Példa</i> : kráter a holdon.
089	feature, geographical	alakulat, földrajzi	→ Topográfiai alakulat a Föld felszínén.
090	feature, hydrographic	alakulat, vízrajzi	→ Topográfiai alakulat , amely vízből áll, vagy főként vízzel hozható kapcsolatba, de szárazföldet nem foglal magában. <i>Példák</i> : tó; föld alatti víztároló; de a sziget nem vízrajzi alakulat.
091	feature, man-made	alakulat, mesterséges	→ Topográfiai alakulat , amelyet ember hozott létre, vagy lényegesen módosított. <i>Példák</i> : csatorna; közút; lakott hely. Kapcsolódó kifejezés: → alakulat, természetes .
092	feature, natural	alakulat, természetes	→ Topográfiai alakulat , amelyet nem ember hozott létre, és lényegesen nem is módosított. <i>Példák</i> : folyó (de a csatorna nem); őserdő (de a telepített erdő nem). Kapcsolódó kifejezés: → alakulat, mesterséges .
093	feature, physical	alakulat, természeti	Bármely vizuálisan észlelhető → topográfiai alakulat . <i>Példák</i> :

			hegy; folyó; közút; épület; de például a jelzés nélküli politikai határok nem tartoznak ide.
094	feature, topographic	alakulat, topográfiai	A Föld vagy bármely más bolygó, illetve mellékbolygó felszínének felismerhető egyediségű részlete.
095	feature, undersea	alakulat, fenékdomborzati	A Föld óceán vagy tenger felszíne alatt fekvő részének felismerhető egyediségű részlete. <i>Példák:</i> Dogger Bank, Mariana-árok.
096	field, data	mező, adat-	<i>Lásd</i> data field (056).
097	file format	fájlformátum	<i>Lásd</i> format, file (103).
098	file, computer	fájl, számítógépes	→ Számítógépes rekordok rendezett, rendszerezett és névvel ellátott gyűjteménye.
099	firmware	firmware (= belső vezérlőprogram)	→ Számítógépes programok és eljárások, amelyeket kártyára vagy alaplagra rögzítettek, és számítógépbe illesztettek vagy beépítettek. → Szoftver parancsokkal nem változtathatók meg.
100	font	font (= betűtípus)	Adott típusú, stílusú és méretű betűkép. <i>Példa:</i> 12 pontos félkövér Times New Roman; <i>11 cpi-s (betű per hüvelykes) dőlt Courier.</i>
101	format	formátum	Egy írott vagy nyomtatott dokumentum mérete és általános elrendezése. <i>Lásd</i> még → formátum, fájl- .
102	format, computer	formátum, számítógépes	<i>Lásd</i> format, file (103).
103	format, file	formátum, fájl-	Az adatok elrendezése egy → számítógépes fájlban (pl. rekordok és

			mezők, numerikus és → alfanumerikus , rögzített és lebe- gőpontos stb.). Általában egyszerűen csak formátumként utalnak rá.
104	full title	teljes megnevezés	<i>Lásd</i> long form (of a name) (183).
105	gazetteer	földrajzinév-tár	→ Földrajzi nevek betűrendben vagy egyéb sorrendben elrendezett listája, az elhelyezkedés jelzésével, és lehetőség szerint a névváltoza- tok, a → topográfiai alakulat típu- sa és más meghatározó vagy leíró információk feltüntetésével.
106	gazetteer, index	földrajzinév-mutató	→ Földrajzi nevek rendezett listája kiegészítő adatokkal vagy azok nélkül, mely mutatóul szolgál ah- hoz a forráshoz, amelyben a nevek találhatóak. <i>Példa</i> : atlaszhoz mel- lékelt földrajzinév-mutató.
107	gazetteer, multilingual	földrajzinév-tár, többnyelvű	→ Földrajzinév-tár , amely, egy adott topográfiai alakulat kapcsán, különböző nyelvű, nem feltétlenül → egységesített (= standardizált) névváltozatokat (= allonimákat) közöl. <i>Példák</i> : Athens (Athína); Moscou (Moskva).
108	gazetteer, multiscriptual	földrajzinév-tár, több írásrendszerű	→ Földrajzinév-tár , amely a → földrajzi neveket két (két írásrend- szerű) vagy több különböző típusú → írásban vagy → írásrendszer- ben közli. <i>Példák</i> : Αθήνα, Athén, נצרת, Názáret; Владивосток, Vla- gyivosztozk.
109	gazetteer, place names	névtár, helység-	Az angol terminust időnként lakott helyek neveinek listájára alkalmaz- zák. <i>Lásd</i> még → név, hely- (b).
110	generic element	földrajzi köznévi elem	A → földrajzi név → földrajzi köznévi része. <i>Példák</i> : <u>Port</u> -au- Prince; <u>Sierra</u> Nevada; New <u>port</u> ; Gellért- <u>hegy</u> . A földrajzi köznévi

			elem nem feltétlenül a megnevezett objektum alakulattípusát vagy alakulatosztályát mutatja meg. Lásd még → hamis földrajzi köznévi elem . Kapcsolódó kifejezés: → megkülönböztető elem .
111	generic element, false	földrajzi köznévi elem, hamis	→ Földrajzi köznévi elem , amely nem a megnevezett objektum alakulatosztályát mutatja. <i>Példák:</i> a <u>Mount</u> Isa, ‘ <u>Ayn</u> as-Sultān, Red <u>hill</u> , <u>Rio</u> de Janeiro és Sár <u>vár</u> névalakok településeket, nem pedig hegyet, forrást, dombot, folyót, illetve várat jelölnek, ahogy azt a nevek jelzik.
112	generic term	földrajzi köznévi	Köznévi, amely a → topográfiai alakulat tulajdonságai, nem pedig neve révén azonosítja. <i>Példák:</i> mountain, sierra, san, shan, dagh, jabal, har, river, wadi, gang, patak, domb. A → helynév (= toponima) részét képezheti; lásd → földrajzi köznévi elem . Lásd még → földrajzi köznévi elem, hamis .
113	geographical dictionary	földrajzi szótár	<i>Lásd</i> dictionary, geographical (067).
114	geographical entity	földrajzi entitás	<i>Lásd</i> feature, geographical (089).
115	geographical feature	földrajzi alakulat	<i>Lásd</i> feature, geographical (089).
116	geographical name	földrajzi név	<i>Lásd</i> name, geographical (216).
117	geographical names standardization	földrajzinév-egységesítés (= standardizáció)	<i>Lásd</i> standardization, geographical names (312).
B118	geonym	geonima	<i>Lásd</i> name, geographical (216). A magyarban ritkán használatos.

118	geographic information system (GIS)	geoinformációs rendszer (GIS)	Számítógépen futó sokfunkciós rendszer, amely – gyakran térképeket és → helyneveket is tartalmazó – georeferált → adatok bevitelét, feldolgozását és kinyerését teszi lehetővé.
A118	geoname	geonima	<i>Lásd</i> name, geographical (216). Az angol terminus a → földrajzi névre használt informális kifejezés.
119	GIS	GIS	<i>Lásd</i> geographic information system (118).
120	glossary	szójegyzék	Egy meghatározott tudományterületre vagy tárgykörre vonatkozó szakkifejezések jegyzéke, amely a felsorolt kifejezések kapcsán magyarázó vagy leíró tájékoztatást is nyújthat. <i>Példa:</i> a földrajzi nevek egységesítése kapcsán használatos szakkifejezések jegyzéke.
121	grammar	nyelvtan	Egy → nyelv alaki jegyeivel és az ezek összekapcsolását, vonatkozásait és értelmezését meghatározó szabályokkal foglalkozó tudományterület.
122	grapheme	graféma	Egy → fonéma grafikai megjelenítése egy adott → nyelvben . <i>Példák:</i> a j → graféma az angolban a /dʒ/, a franciában a /ʒ/ → fonéma jelölője.
123	graphic form	grafikai forma	Írott vagy nyomtatott, → mellékjelet (= diakritikus jelet) is tartalmazó → írásjegy(ek) (= karakter[ek]), amely(ek) egy nyelvi egységet (például egy nevet) jelöl(nek). Különbözik a beszélt és digitális formáktól. <i>Lásd</i> coordinates, geographical (a) (044).
124	graticule	fokhálózat	
125	grid, topographic	hálózat, topográfiai (= térképhálózat)	<i>Lásd</i> coordinates, rectangular (a) (045).

126	guidelines, toponymic	irányelvek, helynév-egységesítési	Egy ország → helyneveinek (= toponimáinak) → egységesítését (= standardizációját) és az egységesített helynevek térképeken és → helynévtárakban való közreadását meghatározó szabályok készlete.
127	hardware	hardver	Maga a számítógép (központi feldolgozó egység, az ún. CPU), továbbá valamennyi külső bemeneti és kimeneti eszköz (például monitorok, mágneslemez tárolók, [hang]rögzítő konzolok, nyomtatók, térképkészítők, digitalizálók, szkennerek stb.). Kapcsolódó kifejezés: → szoftver .
128	historical name	történeti név	<i>Lásd</i> name, historical (217).
129	hodonym	útnév (= hodonima)	<i>Lásd</i> odonym (247). A hodonima terminus a magyarban ritkán használatos.
130	homonym	homonima	Két vagy több azonos → helynév (= toponima), amelyek különböző → topográfiai alakulatokat jelölnek. <i>Példa:</i> Monaco (Principauté de) és Monaco (di Baviera), utóbbi olasz nyelvű → exonima , mely Münchent jelöli. Példa a magyar nyelvből: Sárospatak (magyarországi város) és Sárospatak (erdélyi falu); Medina (város Szaúd-Arábiában) és Medina (falu Tolna megyében).
131	hydrographic feature	vízrajzi alakulat	<i>Lásd</i> feature, hydrographic (090).
132	hydronym	víznév (= hidronima)	Egy → vízrajzi alakulatra alkalmazott → helynév (= toponima).
133	hyphenization, also hyphenation	kötőjelezés	a) A helynévtanban egy → összetett név két vagy több

			<p>elemének kötőjellel való összekapcsolása; ez rendszerint megakadályozza a szavak sorrendjének megváltozását az olyan →betűrendes jegyzékben, mint amilyen a →földrajzinév-tár. <i>Példák:</i> Höhr-Grenzhausen; Tel-Aviv; Pointe-Sapin-Centre.</p> <p>(b) Kötőjelek elhelyezése szavak, illetve egy szó szótagjai közé.</p>
134	ideogram	ideogramma (= képírási jel)	<p>(a) Grafikai jel, amely egy dolgot vagy egy fogalmat ábrázol, de nem feltétlenül egy ezekre használatos adott szót jelöl. Néhány szerző a →logogramra (= szójelre) használja.</p> <p>(b) Az egyiptomi hieroglifák esetében olyan determináns, amely →fonogrammak (= hangjelek) (csoportjának a) jelentését jelzi.</p>
135	ideographic script	ideogrammatikus írás (= fogalomírás, képírás)	<i>Lásd</i> script, logographic (289).
136	index, names	mutató, név-	<i>Lásd</i> index, toponymic (138).
137	index, place names	mutató, helynév-	<i>Lásd</i> index, toponymic (138). Az angol terminust néha csak lakott helyekkel összefüggésben alkalmazzák. <i>Lásd</i> még → helynév (= toponima).
138	index, toponymic	mutató, helynév-	→ Helynevek (= toponimák) rendezett listája, amely a földrajzi elhelyezkedésen kívül kevés egyéb információt közöl, illetve semmilyen további adatot nem tartalmaz.
139	indigenous language	őshonos nyelv	<i>Lásd</i> language, indigenous (148).
140	indigenous name	őshonos név	<i>Lásd</i> name, indigenous (218).

141	interactive processing	interaktív (adat)feldolgozás	Számítógépes rendszerben egy programmal és/vagy adatokkal való közvetlen munkafolyamat, melynek célja az információk azonnali módosítása, kinyerése és/vagy megjelenítése. Ez rendszerint számítógép képernyőjén történik. Kapcsolódó kifejezés: → kötegelt (adat)-feldolgozás .
142	interface	interfész	Közös határ, amelyen két különböző számítógépes rendszer vagy ezek részei összekapcsolódnak vagy keresztezik egymást. Ez lehet mechanikus vagy elektronikus, és vonatkozhat az ember és a számítógép közötti kapcsolatra is.
143	International Phonetic Alphabet, IPA	nemzetközi fonetikai ábécé, IPA (= APhl)	→ Fonetikai átírássra szolgáló, nemzetközileg elismert jelek készlete. Néhány példa IPA jelölésre: [ŋ] az angol „sing” szó „ng” hangjára; [ʃ] az angol „sh” hangra; [ɑ] az „art” szó „a”-jára, de [ɛ] az „any” szó „a”-jára; [ʊ] a mássalhangzós „u”-ra a francia „Suisse” szóban.
144	international standardization	nemzetközi egységesítés (= standardizáció)	<i>Lásd</i> standardization, international, geographical names (313).
A144	lacustrine name	tónév	<i>Lásd</i> name, lacustrine (A218).
145	language	nyelv	E szójegyzék összefüggésrendszerében a szóbeli kommunikáció egy nagyobb közösség által használt eszköze, amely magában foglalja a szavakat, azok kiejtését és összekapcsolásuk módozatait.
146	language, colloquial	nyelv, társalgási	A → nyelv azon formája, amely az informális → beszédben használatos, s amely észrevehetően különbözik a formális társalgás és írás

			<p> során használt változattól. Lásd még →nyelvváltozat; →kettősnyelvűség (= diglosszia). </p>
147	language, donor	nyelv, átadó	<p> <i>Lásd</i> language, source (156). </p>
148	language, indigenous	nyelv, őshonos	<p> →Nyelv, amely őshonos egy adott területen. </p>
149	language, literary	nyelv, irodalmi	<p> A →nyelv, különösen a köznyelv írott formája, amelyet egyes, főként korábbi vélekedések irodalmi művek esetében a kívánatos mintának tartottak. A formális nyelvhasználat alapját is képezheti. Lásd még →kettősnyelvűség (= diglosszia). </p>
150	language, minority	nyelv, kisebbségi	<p> Egy adott területen az állami adminisztráció →hivatalos nyelvtől különböző →nyelv, amelyet egy kisebbség beszél. Hivatalos jogállással rendelkezik vagy nem rendelkezik. <i>Példák</i>: a svéd nyelv Finnországban, a breton nyelv Franciaországban, a fríz nyelv Hollandiában. </p>
151	language, national	nyelv, nemzeti	<p> Egy adott ország egészében vagy területének részein jelenleg is széles körben elterjedten használt →nyelv, amely gyakran beszélőinek identitását jelképezi. A →hivatalos nyelv jogállásával rendelkezik vagy nem rendelkezik. <i>Példa</i>: a rétoromán (Rätoromanisch) nyelv Svájc egyes vidékein. </p>
152	language, non-official or unofficial	nyelv, nem hivatalos	<p> Egy →nyelv, amely, bár viszonylag széles körben használatos, egy adott, törvény által létrehozott politikai egységben hivatalosan megerősített jogállással nem bír. <i>Példa</i>: a francia nyelv Libanonban, az angol nyelv Izraelben. </p>

153	language, official	nyelv, hivatalos	Egy → nyelv , melynek törvényben rögzített hivatalos jogállása van egy adott, törvény által létrehozott politikai egységben, például egy államban vagy annak egy részében, és amely az adminisztráció nyelveként szolgál. <i>Példák:</i> a spanyol nyelv Chilében, az olasz és a német nyelv Dél-Tirolban (Olaszország).
154	language, principal	nyelv, fő	A több → nyelvet használó → nyelvközösségekben a legtöbb beszélővel rendelkező nyelv. <i>Példa:</i> a német, nem pedig az olasz nyelv Dél-Tirolban (Olaszország); az angol, nem pedig a walesi nyelv Walesben.
155	language, receiver	nyelv, átvevő	<i>Lásd</i> language, target (158).
156	language, source	nyelv, forrás	Az a → nyelv , amelyből egy nevet átalakít, vagy átvesz egy másik nyelv, a → célnyelv . <i>Példa:</i> oroszról kínaira történő → átírás esetén az előbbi a forrásnyelv.
157	language, standard	nyelv, köz-	Egy nyelv azon beszélt és/vagy írott formája, amelyet egy hivatalosan kijelölt vagy széles körben elismert testület vagy szaktekintély helyesnek minősít, illetve, ezek hiányában, az a forma, amelyet általánosságban helyesnek fogad el a → nyelvközösség . <i>Példák:</i> a Hochdeutsch a német esetében; az Algemeen Beschaafd Nederlands Hollandiában.
158	language, target	nyelv, cél-	Az a nyelv, amelynek szabályai szerint egy → helynév (= toponima) a → forrásnyelvből átvehető vagy átalakítható. <i>Példa:</i> arabról franciára történő → átírás esetén az utóbbi a célnyelv.

159	language, vehicular	nyelv, közvetítő	Az a nyelv, amely kommunikációs eszközként szolgál különböző →nyelvközösségek tagjai között. <i>Példa:</i> az angol nyelv a polgári légi közlekedés közvetítő nyelve a világ nagy részén.
160	letter	betű	Grafikai jel, amely egységként vagy →írásjegyként (= karakterként) szolgál egy →ábécében .
161	letter, basic	betű, alap-	Egy →betű alapformája →mellékjelek (= diakritikus jelek) nélkül. <i>Példák:</i> lengyel l az ł ellenében; izlandi D a Ð ellenében.
162	letter, consonant	betű, mássalhangzó-jelölő	Egy →ábécé mássalhangzót jelölő →betűje . <i>Példák:</i> latin b, d; görög β, δ; thai ก, ฃ; arab ب, ذ; koreai ㅂ, ㅅ.
163	letter, vowel	betű, magánhangzó-jelölő	Egy →ábécé magánhangzót jelölő →betűje . <i>Példák:</i> latin a, e, i, o, u; görög α, ε, η, ι, ο, υ, ω; orosz а, е, и, о, у; héber א, ח; thai อ, ฮ; koreai ㅏ, ㅑ.
164	lettering, map	névírás, térképi	(a) →Térképi írás egy →betűírást alkalmazó írásrendszerben. Tágabb értelemben →térképi írás . (b) (→Alfabetikus) írás térképre való illesztésének tevékenysége. Ebben a jelentésben a magyar terminus nem használatos.
165	lettering, multilingual	írás, többnyelvű	→Térképi névírás egy →többnyelvű térképen .
166	lettering, multiscriptual	írás, több írásrendszerű	→Térképi névírás egy →több írásrendszerű térképen .
167	letters, cardinal	betűk, alap-	Egy →írás azon →betűi , amelyeket az adott írást használó legtöbb →ábécé tartalmaz. <i>Példák:</i> a latin ábécé kivéve például a K, Q, X betűket; a perzsa (farszi) ábécé

			hagyományos arab betűi. Kapcsolódó kifejezés: → betűk, különleges.
168	letters, special	betűk, különleges	Egy adott nyelv → ábécéjének azok a → betűi , melyek jellemzőek, illetve egyedülállóak a kérdéses nyelvben, mivel hiányoznak valamennyi vagy a legtöbb más ábécéből, amely ugyanazt az írást használja. <i>Példák:</i> dán ø; izlandi þ, ð; német ß; perzsa گ; magyar ű. Kapcsolódó kifejezés: → betűk, alap-.
169	lexicon	lexikon	(a) Egy adott nyelvre vagy ismeretkörre vonatkozó szótár vagy → szójegyzék. (b) Egy egyén, foglalkozási csoport vagy szakterület szókincse.
170	lexicon, logographic	készlet, szójel-	Egy → szójelölő írás → írásjegyeinek (= karaktereinek) rendezett listája; a → betűírásban az → ábécé , a → szótagírásban a → szótagjelkészlet a megfelelője.
171	ligature	ligatúra (= ikerbetű)	Két → betű grafikailag stilizált kombinációja, illetve egy összekötő vonal vagy vonás, amely azt jelzi, hogy az egymásra következő hangokat egyként kell ejteni. <i>Példák:</i> œ (amely az o + e kapcsolatból származik); <u>kh</u> , amelyet az → IPA /x/-nak, illetve a német <i>ach</i> szóban található <i>ch</i> -nak megfelelően ejtünk.
172	lingua franca	lingua franca	Segédnyelv, amelyet különböző anyanyelvű embercsoportok közti kommunikációra használnak. <i>Példák:</i> a szuahéli Kelet-Afrikában, a kecsua az Andok vidékén. Lásd még → pidzsin.
173	linguistic area	nyelvterület	<i>Lásd</i> linguistic region (175).

174	linguistic community	nyelvközösség	Egyének egy csoportja, amely viszonylag könnyen kommunikál egy közös → nyelven vagy → nyelvváltozatban .
175	linguistic region	nyelvi régió	Régió vagy terület, ahol egy adott nyelv alkotja a → hivatalos vagy → fő nyelvet . <i>Példa:</i> a flamand és vallon nyelvi régiók Belgiumban.
176	linguistics	nyelvészet	Az emberi nyelv tudományos, minden szempontra kiterjedő vizsgálata, amely magában foglalja a → fonetikát (= hangtant), a → fonológiát , a → morfológiát (= alaktant), a → szintaxist (= mondattant) és a → szemantikát (= jelentéstant).
177	literary language	irodalmi nyelv	<i>Lásd</i> language, literary (149).
178	local name	helyi név	<i>Lásd</i> name, local (219).
179	logogram	logogram (= szójel)	Grafikai jel vagy jelek kombinációja, amely egy teljes szabad → morfé-mát , például egy szót, jelöl, anélkül, hogy az azt alkotó → fonémákat vagy → szótagokat elkülönítve feltüntetné. <i>Példák:</i> a kínai 中 a zhong (közép) szóra; a japán kan-dzsi 山 a san vagy yama (hegy) szavakra.
180	logographic	szójelölő	→ Logogramokból (= szójelekből) álló, illetve azokkal kapcsolatos.
181	logographic lexicon	szójelkészlet	<i>Lásd</i> lexicon, logographic (170).
182	logographic script	szójelölő írás	<i>Lásd</i> script, logographic (289).
183	long form (of a name)	teljes névforma	Egy → helynévnek (= toponimának) (különösen egy ország nevének)

			teljes, minden alkotóelemet magában foglaló formája. <i>Példák:</i> Al-Mamlakah al-Hāshimīyah al-Urdunīyah (Jordán Hásimita Királyság); Zhonghua Renmin Gongheguo (Kínai Népköztársaság). Kapcsolódó kifejezés: → rövid névforma ; a fenti példák esetében: Al-Urdun (Jordánia); Zhongguo (Kína).
184	lunar name	holdfelszíni név	<i>Lásd</i> name, lunar (220).
185	man-made feature	mesterséges alakulat	<i>Lásd</i> feature, man-made (091).
186	map lettering	térképi névírás	<i>Lásd</i> lettering, map (164).
187	map, multilingual	térkép, többnyelvű	Térkép, amely egy adott topográfiai alakulat kapcsán különböző → nyelveken , nem feltétlenül → egységesített (= standardizált), névváltozatokat (= allonimákat) közöl. <i>Példák:</i> Athens, Athína, Athén; Moscou, Moskva, Moszkva.
188	map, multiscriptual	térkép, több írásrendszerű	Térkép, amely a → helyneveket két (két írásrendszerű) vagy több különböző típusú → írásban vagy → írásrendszerben közli. <i>Példák:</i> Αθήνα, Athén; נָצְרֶת, Názáret; Владивосток, Vlagyivosztok.
189	map script	térképi írás	→ Helynevek és egyéb nyelvi vagy numerikus adatok – mint például leíró kifejezések, pontszerű és körvonalazható kiemelkedések – a térképen. Lásd még → névírás , térképi .
190	map script, multilingual	térképi írás, többnyelvű	→ Térképi írás egy → többnyelvű térképen .
191	map script, multiscriptual	térképi írás, több írásrendszerű	→ Térképi írás egy → több írásrendszerű térképen .

192	map, thematic	térkép, tematikus	Bármely, sajátos témának szentelt földrajzi térkép, amely nem csak a Föld felszíni terepalakulatait mutatja. <i>Példák:</i> geológiai térkép, történeti térkép, légi útvonalak térképe. Kapcsolódó kifejezés: → topográfiai térkép .
193	map, topographic	térkép, topográfiai	Olyan térkép, melynek célja a Föld vagy a Hold, illetve egy bolygó vagy mellékbolygói felszínének, valamint → természetes és mesterséges → topográfiai alakulatainak ábrázolása. Kapcsolódó kifejezés: → térkép, tematikus .
194	maritime name	tengeri név	<i>Lásd</i> name, maritime (221).
195	marker	kiegészítő írásjegy	→ Fonémát , → morfémát vagy a nyelv más elemét jelölő grafikai jel, amelyet csak egy önálló → betűvel vagy → szillabogrammal (= szótagjellel) összekapcsolva használnak. <i>Példa:</i> az arab shaddah (megkettőzést jelölő kiegészítő írásjegy).
196	marker, vowel	kiegészítő írásjegy, magánhangzó-jelölő	→ Hiányos betűírásban alkalmazott → kiegészítő írásjegy → magánhangzó jelölésére. <i>Példák:</i> arab , (a, i, u); héber , , , (a, e, i, o, u); thai , , (a, i, u).
197	menu, computer	menü, számítógépes	A számítógép kezelője számára hozzáférhető, általában grafikus vagy → alfanumerikus formában a számítógép képernyőjén feltüntetett lehetőségek listája.
198	minority language	kisebbségi nyelv	<i>Lásd</i> language, minority (150).
199	minority name	kisebbségi név	<i>Lásd</i> name, minority (222).
200	modified character	módosított írásjegy (= karakter)	<i>Lásd</i> character, modified (024).

201	morpheme	morféma	A legkisebb megkülönböztető egység a → nyelvtanban ; a szó funkcióval bíró összetevőinek legkisebb egysége. <i>Példa</i> : a „dülők” szó a „dülő” szabad és a többes számot jelölő „-k” kötött morfémaiból áll.
202	morphological	morfológiai	A → morfológiával (= alaktannal) kapcsolatos.
203	morphology	morfológia (= alaktan)	A → nyelvtan azon ága, amely egy nyelv szavainak a szerkezetét és alakját tanulmányozza.
204	mother tongue	anyanyelv	A családon belül elsajátított első nyelv.
205	multilingual gazetteer	többnyelvű földrajzinév-tár	<i>Lásd</i> gazetteer, multilingual (107).
206	multilingual map	többnyelvű térkép	<i>Lásd</i> map, multilingual (187).
207	multiscriptual gazetteer	több írásrendszerű földrajzinév-tár	<i>Lásd</i> gazetteer, multiscriptual (108).
208	multiscriptual map	több írásrendszerű térkép	<i>Lásd</i> map, multiscriptual (188).
209	name	név	(a) <i>Lásd</i> noun, proper (246). (b) E szójegyzék sajátos összefüggésrendszerében: → helynév (= toponima).
210	name, alternative	név, alternatív	<i>Lásd</i> allonym (005).
B211	name, commemorative	név, emlékeztető	Egy személyről vagy egy eseményről elnevezett természetes vagy mesterséges → földrajzi alakulat neve, amelyet azzal a céllal alkotnak meg, hogy a névadó személy vagy esemény iránt tiszteletet tanúsítsanak, róla megemlékezzenek. <i>Példák</i> : Isla de Pascua (Húsvét-sziget, Chile); Sydney (Ausztrália); Blyderivier (Dél-Afrika).

211	name, approved	név, jóváhagyott	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
A211	name, authorized	név, engedélyezett	<i>Lásd</i> name, official (223).
212	name, composite	név, összetett	→ Helynév (= toponima), amely egy → földrajzi köznévi elemből és egy → megkülönböztető elem-ből , vagy egy több szóból álló megkülönböztető elemből épül fel. <i>Példák</i> : Mount Cook; Newport; Newfoundland; Kemijoki; Rostov na Donu; Sierra Nevada Oriental; Stoke on Trent. Kapcsolódó kifejezés: → név, egyszerű .
213	name, compound	név, összetett	<i>Lásd</i> name, composite (212).
214	name, conventional	név, hagyományos	<i>Lásd</i> exonym (081).
215	name, extraterrestrial	név, Földön kívüli	→ Földön kívüli alakulatra alkalmazott → helynév (= toponima). <i>Példa</i> : Nix Olympica (a Marson).
216	name, geographical	név, földrajzi	Egy Földön található alakulatra alkalmazott → név ; a → topográfiai név vagy → helynév (= toponima) sajátos esete.
217	name, historical	név, történeti	Történeti feljegyzés(ek)ben található → helynév (= toponima), amely jelenleg már nincs használatban. <i>Példák</i> : Eboracum (az angliai York jelölésére); Mediolanum (az olaszországi Milanó jelölésére); New Amsterdam (az egyesült államokbeli New York jelölésére); Edo (a japán Tokió jelölésére); Alba Regia (a magyarországi Székesfehérvár jelölésére).
218	name, indigenous	név, őshonos	Egy → őshonos nyelvű vagy abból származó → helynév (= toponima). <i>Példák</i> : Culabah (őshonos, Ausztrália), Empangeni (zulu, Dél-Afrika).

A218	name, lacustrine	név, tó-	Egy tó vagy belső tenger neve. <i>Példák:</i> Holt-tenger; Balkas-tó (v. Balhas-tó); Malawi (Nyasza)-tó.
219	name, local	név, helyi	A → nyelvközösség egy földrajzi- lag meghatározott területen élő köre által egy ott található alakulatra alkalmazott → helynév (= toponima). Különbözhet az → egységesített (= standardizált) névtől .
220	name, lunar	név, holdfelszíni	A Hold felszínén található alakulatra alkalmazott → helynév (= toponima). <i>Példák:</i> Gagarin holdkráter; Nyuga- lom tengere (Mare Tranquillitatis).
221	name, maritime	név, tengeri	Egy, a tengerrel kapcsolatos → vízrajzi alakulat neve. <i>Példák:</i> Magellán-szoros, Bottenhavet/ Selkämeri, La Manche csatorna.
222	name, minority	név, kisebbségi	(Hely)név → kisebbségi nyelven .
223	name, official	név, hivatalos	Egy jogilag felállított (pl. nemzeti) → névtestület által jóváhagyott, annak hatáskörében alkalmazott → helynév (= toponima).
224	name, place	név, hely-	(a) <i>Lásd</i> toponym (339). (b) Néhány szakíró a helységnév → szinonimájaként használja.
225	name, primary	név, elsődleges	Helyi kifejezésekkel és nyelven megalkotott leíró név. <i>Példák:</i> Ar- Rub‘ al-Khālī (az üres negyed, Szaúd-Arábia); Dasht-e Kavīr (nagy sivatag, Irán).
226	name, proper	név, tulajdon-	<i>Lásd</i> noun, proper (246).
227	name, simplex	név, egyszerű	Egy szóból, általában pusztán egy megkülönböztető összetevőből álló → helynév (= toponima). <i>Példák:</i> Kijev; Temuko; Malaŵi. Az al-Qāhirah (Kairó) szintén egy- szerű név, mivel az arab eredetiben

			az al- névelő kötött → morféma , azaz az egységhez tartozó, kötőjel nélkül írt prefixum (= előtag). Kapcsolódó kifejezés: → név, összetett .
A227	name, standard	név, egységesített (= standard)	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
228	name, standardized	név, egységesített (= standardizált)	Egy → névtestület által egy adott alakulatra alkalmazott számos → névváltozat (= allonima) közül előnyben részesítettként jóváhagyott név. Egyetlen alakulatnak ugyanakkor több egységesített (= standardizált) neve is lehet. <i>Példa</i> : Kaapstad és Cape Town (de a Capetown forma nem egységesített).
229	name, topographic	név, topográfiai	<i>Lásd</i> toponym (339).
230	name, traditional	név, hagyományos	Egy adott → nyelvközösség által viszonylag széles körben használt, rendszerint a közösség hagyományaiban és irodalmában is jelentkező → exonima . <i>Példák</i> : Alexandrie (francia) al-Iskandariyah (arab) helyett; Jerusaleń (spanyol) Yerushalayim (héber) helyett; Peking (magyar) Beijing (kínai pinjin) helyett.
A230	name, transboundary	név, határt átvélő	Két vagy több politikai egységre kiterjedő → földrajzi alakulat , pl. folyó, heglánc, neve. <i>Példák</i> : An-Níl; der Rhein; Cordillera de los Andes; Alpok.
231	name, variant	név-, változat (= allonima)	<i>Lásd</i> allonym (005).
232	names authority	névtestület	(a) Testület, például személy, választmány vagy bizottság, amely a → helynevekkel kapcsolatos ügyekben tanácsadó és/vagy döntési hatáskörrel rendelkezik valamely

			törvényes egység, például egy állam megbízásából. (b) Az → egységesített (= standardizált) helynevek (= toponimák) közzétételével megbízott testület.
233	names conversion	névátírás	<i>Lásd</i> conversion (041).
234	names index	névmutató	<i>Lásd</i> index, toponymic (138).
235	names survey	névrendezés	<i>Lásd</i> survey, toponymic (319).
236	names transformation	névátalakítás	<i>Lásd</i> transformation, names (349).
237	national language	nemzeti nyelv	<i>Lásd</i> language, national (151).
238	national standardization, geographical names	nemzeti egységesítés (= standardizáció), földrajzi névi	<i>Lásd</i> standardization, national, geographical names (314).
239	natural feature	természetes alakulat	<i>Lásd</i> feature, natural (092).
240	noise, graphic	zaj, grafikai	A grafikai üzenet tiszta átadását vagy fogadását gátló, akadályozó vagy elhomályosító tényezők. <i>Példák:</i> „hó” a televízió képernyőjén; a térkép telezsúfolása túl sűrű grafikai információkkal; elmosódott térképi írás.
A240	nominative form (of a toponym)	helynév (= toponima) alanyesete	Azokban a nyelvekben, amelyek nyelvtana névszóragozást és eseteket alkalmaz, a név alakja az első (nominativusi) esetben. <i>Példák:</i> Berlin, nem pedig Berlins ('Berlinnek' jelentésű genitívus, birtokos eset) a németben; Budapest, nem pedig például Budapestre (a Budapest lativusa) a magyarban; Москва, nem pedig például Москвы (a Moszkva függő esete,

			amely prepozícióval azt fejezi ki, hogy 'Moszkvából') az oroszban.
241	non-official language	nem hivatalos nyelv	<i>Lásd</i> language, non-official (152).
242	non-vocalized	a magánhangzó nem jelölt	Írott szó vagy szöveg, amely nem tartalmaz → magánhangzó-jelölést .
243	non-vowelled	a magánhangzó nem jelölt	<i>Lásd</i> non-vocalized (242).
244	normalization	normalizálás	<i>Lásd</i> standardization (311).
245	noun, common	név, köz-; szó, köz-	Szó, amely egy adott típusú élőlény, hely vagy dolog bármelyikét jelöli. <i>Példák:</i> helynév, földrajzinév-tár, város.
246	noun, proper	név, tulajdon-	Szó, amely egyértelműen azonosít egy személyt, helyet vagy dolgot. <i>Példák:</i> Albert, Beijing, Budapest.
247	odonym	útnév (= hodonima)	Közlekedési útvonalak jelölésére szolgáló → tulajdonnév . <i>Példák:</i> Via Appia (történelmi közút); Airway Amber (légi forgalmi útvonal); M1 (autópálya); Fleet Street; Piccadilly Circus; Váci utca. A hodonima terminus a magyarban ritkán használatos.
248	official language	hivatalos nyelv	<i>Lásd</i> language, official (153).
249	onomastics	névtan, névkutatás, névtudomány (= onomasztika)	(a) Tudomány, amelynek célja a → nevek tanulmányozása. (b) A névadás folyamata vagy tevékenysége. (Megjegyzés: a magyar szakkifejezések jelentése nem foglalja magában az angol terminus által hordozott [b] jelentést.)

250	oronym	hegynév, domborzati név (= oronima)	A terep (ideértve a tengerfenéket is) egy függőleges elrendeződésű képződményének a neve, így például hegyek, hegyvonulatok, fennékhelyek, dombok vagy felföldek nevei. <i>Példák:</i> Matterhorn; Gaurišankar; Fuji San; Sierra Madre; Közép-Atlanti-hátság.
251	orthography	helyesírás	A szavak lejegyzése egy adott nyelvészeti hagyomány által előírt szabályok szerint.
252	phone	beszédhang	A → fonetikában (= hangtanban) a beszédfolyam legkisebb észlelhető hangegysége, általában szögletes zárójelbe téve jelölik. Egy adott → fonéma → allofónoknak (= hangváltozatoknak) nevezett különböző beszédhangok által valósulhat meg. <i>Példák:</i> a spanyolban a „b” [β] a <i>saber</i> és [b] a <i>Barcelona</i> szóban.
253	phoneme	fonéma	A legkisebb hangegység egy → nyelv → fonológiai szerkezetében, amely jelentésmegkülönböztető szereppel bír, s általában ferde zárójelbe téve jelölik. <i>Példák:</i> /b/; /p/; /ʃ/ (az angol sh-re). A gyakorlatban a fonémát → allofónoknak (= hangváltozatoknak) nevezett ejtészváltozatok valósítják meg, amelyeket általában szögletes zárójelbe téve jelölnek, például a spanyolban a /b/ fonéma megvalósulása [b] a <i>Barcelona</i> és [β] a <i>saber</i> szóban; vagy az [e], [ẽ] és [ɛ] az /e/ fonéma különböző megvalósulásai. Lásd még → beszédhang .
254	phonemic	fonemikus	A → fonémákkal kapcsolatos.
255	phonetic, phonetical	fonetikus, fonetikai	A → fonetikával (= hangtannal) kapcsolatos.

256	phonetics	fonetika (= hangtan)	A beszélt nyelv hangjainak tanulmányozása és osztályozása. A legkisebb fonetikai egység a → beszédhang .
257	phonogram	fonogramma (= hangjel)	(a) Hango(ka)t jelölő grafikai → írásjegy (= karakter). (b) Különösen: → piktogram , amely nem az ábrázolt tárgyhoz kapcsolódó jelentést, hanem a tárgy nevének hangzását jelöli az adott nyelvben. <i>Példák</i> : az egyiptomi hieroglifák piktogramjai, amikor fonetikai érték jelölésére használták őket, pl. □ (szék) a p, a 'szék' jelentésű szó kezdőhangjának jelölésére.
258	phonological	fonológiai	A → fonológiával kapcsolatos.
259	phonology	fonológia	A beszédhangok tanulmányozása, különös tekintettel azok egy adott → nyelvben , illetve, egymással való összehasonlítás céljából, két vagy több nyelvben betöltött funkciójára. <i>Lásd</i> feature, physical (093).
260	physical feature	természeti alakulat	
261	pictogram	piktogram	Grafikai jel, amely egy tárgyat grafikai-képi hasonlóság útján jelöl, hogy a tárgyhoz kapcsolódó jelentést vagy a tárgy nevének hangzását közvetítse. <i>Lásd</i> még → fonogramma (= hangjel).
262	pidgin	pidzsin	Viszonylag állandó megnyilatkozási forma, amely segédnyelvként fejlődött ki, s amelynek szókészlete és alkalmazási köre erősen korlátozott, és amelynek → nyelvtana , → fonológiai szerkezete és stílusa egyszerűbb, mint az(ok)é a → nyelv(ek)é , amely(ek)ből kialakult. <i>Példák</i> : tok pisin (angol alapú pidzsin, Új-Melanéziában); bazári maláj Malajziában és Indonéziában; petit mauresque (francia alapú pidzsin, Észak-Afrikában); fanagalo

			(főként a zuluból, Dél-Afrikában). A pidzsín, amely egy → nyelv-közösség → anyanyelv évé válik, kreolizálódik. Lásd még → kreol .
263	pixel	pixel (= képpont)	A „picture element” kifejezésből alkotott → mozaikszó (= akronima); tárolási és kijelzési egység → raszteres módban .
264	place name	helynév	<i>Lásd</i> toponym (339); name, place (b) (224).
265	place name index	helynévmutató	<i>Lásd</i> index, place names (137).
266	portability, data	hordozhatóság, adat-	<i>Lásd</i> data portability (059).
267	principal language	fő nyelv	<i>Lásd</i> language, principal (154).
268	program, computer	program, számítógépes	Utasítások készlete, amely a számítógépet vezérli, hogy az mely műveleteket hajtsa végre. Kapcsolódó kifejezés: → adat(ok) , mellyel/melyekkel a program műveleteket végez.
269	proper name	tulajdonnév	<i>Lásd</i> noun, proper (246).
270	proper noun	tulajdonnév	<i>Lásd</i> noun, proper (246).
271	radical, radix	gyökjel	(a) Egy → szójelölő → írásjegy (= karakter) alapformája. <i>Példa</i> : a körülbelül 240 kínai alap → írásjegy (= karakter) egyike, amely értelmi kategóriát jelöl, például a „fa” írásjegye, mely a különböző típusú fákat, faanyagokat jelölő → logogramok (= szójelek) megalkotásának alapjául szolgál. (b) <i>Lásd</i> root (282).
272	raster mode	raszteres mód	A számítógépen adatok tárolása és kijelzése oszlopokba és sorokba rendezett → pixelek (= képpontok)

			sűrű rácshálózatán. <i>Példa:</i> a műholdas képeket általában raszteres módban tárolják. Kapcsolódó kifejezés: → vektoros mód .
273	receiver language	átvevő nyelv	<i>Lásd</i> language, target (158).
274	receiver script	átvevő írás	<i>Lásd</i> script, target (295).
275	record, computer	rekord, számítógépes	Egyetlen aktuális tétellel kapcsolatos, egységként kezelt összefüggő → adatok számítógéppel olvasható gyűjteménye. <i>Példa:</i> egy helynév és kapcsolódó adatai, például koordináták, jóváhagyás dátuma és a név eredete.
276	rectangular coordinates	derékszögű koordináták	<i>Lásd</i> coordinates, rectangular (045).
277	retranscription	retranszkripció (= kiejtés szerinti átírás visszaalakítása)	A → transzkripció (= kiejtés szerinti átírás) eredményének visszaalakítása a → forrásnyelvre .
278	retransliteration	retranszliteráció (= betű szerinti átírás visszaalakítása)	A → transzliteráció (= betű szerinti átírás) eredményének visszaalakítása a → forrásnyelvi írásra . Lásd még → megfordíthatóság .
279	reversibility	megfordíthatóság	A → transzliteráció (= betű szerinti átírás) azon sajátossága, amely lehetővé teszi egy írott adat egyik → írásból vagy → írásrendszerből egy másikba való átalakítását, majd ezt követően annak visszaalakítását a → forrásnyelvi írásra úgy, hogy a végeredmény az eredetivel azonos legyen.
280	romanization	latin betűs átírás	Nem latin betűs írásról latin betűs → írásra történő → átírás . <i>Példák:</i> Αθήνα → Athína; Москва → Moskva (de vö. magyar Moszkva); תל-אביב → Tel-Aviv; ニホン → Nihon.

281	romanization key	latin betűs átírást szolgáló táblázat	Táblázat, amely egy nem latin betűs → írás → írásjegyeit (= karaktereit) a latin → ábécé megfelelő → betűivel együtt sorolja fel, beleértve a szükséges → mellékjeleket (= diakritikus jeleket) is. <i>Példák:</i> a latin betűs šč az orosz cirill betűs ш értékeben; a latin betűs ps a görög Ψ értékeben (vö. ugyanakkor a kérdéses betűk magyarra történő átírásakor alkalmazott scs és psz jelölésekkel). A → transzliteráció (= betű szerinti átírást szolgáló) táblázat sajátos típusa.
282	root	tő	Alapegység megjelölése a → nyelvészetben . <i>Példa:</i> a szótő, amelyből egy szó származik, így például a hármassalhangzó-csoportok a sémi szavakban, pl. n z l a nazala (arab 'lemegy, leereszkedik') szó vagy y r d a yarad (héber 'lemegy, leereszkedik') szó és valamennyi származékuk esetében.
283	script	írás	Egy adott nyelven történő íráskor vagy nyomtatáskor alkalmazott grafikai jelek készlete, amelyet egy másik készlettől nem csupán a → betűkép vagy a → font (= betűtípus) különít el. A különféle íráscsoportjai → írásrendszereket alkotnak. <i>Példák:</i> a latin, görög, cirill, arab, koreai, thai és héber íráscsoportok a → betűírást alkalmazó írásrendszerhez tartoznak; az amhári, a japán kana és az inuktitut (eszkimó) → szótagjelölők ; a kínai han és a japán kandzsi → szójelölők .
284	script, alphabetic	írás, betű-	A → betűírást alkalmazó → írásrendszerhez tartozó írás, amelyben egy → betű , illetve → di - vagy trigráf (= két- vagy háromjegyű

			<p>betű) elviekben egyetlen →fonémát vagy →kettőshangzót (= diftongust) jelöl. <i>Példák:</i> a latin, görög, cirill, thai, arab és héber betűírások, de az utóbbi kettő →hiányos, azaz alapvetően →mássalhangzó-jelölő írás. A (betűírást alkalmazó) koreaiiban a betűk grafikusan nagyjából négyzet alakú szótagegységekbe vannak rendezve.</p>
285	script, consonant	írás, mássalhangzó-jelölő	<i>Lásd</i> script, defective alphabetic (286).
286	script, defective alphabetic	írás, hiányos betű-	<p>→Betűírás, amelyben a betűk kizárólag vagy túlnyomóan →mássalhangzókat jelölnek, a →magánhangzók jelölése nem betűkkel, hanem kizárólag vagy elsősorban →kiegészítő írás-jegyekkel történik, a →mássalhangzókat jelölő betűk fölé, alá vagy belsejébe helyezett pontok vagy vonalak segítségével. <i>Példák:</i> arab és héber. <i>Lásd</i> még →kiegészítő írásjegy, magánhangzó-jelölő.</p>
287	script, donor	írás, átadó	<i>Lásd</i> script, source (293).
288	script, ideographic	írás, ideogrammatikus (= fogalomírás, képírás)	<i>Lásd</i> script, logographic (289).
289	script, logographic	írás, szójelölő	<p>→Logogrammból (= szójelekből) álló →írás, amely a →szójelölő →írásrendszerhez tartozik. <i>Példák:</i> kínai; japán kandzsi.</p>
290	script, map	írás, térképi	<i>Lásd</i> map script (189).
291	script, original	írás, eredeti	<i>Lásd</i> script, source (293).
292	script, receiver	írás, átvevő	<i>Lásd</i> script, target (295).

293	script, source	írás, forrásnyelvi	→ Írás , amelynek szabályai szerint egy → helynevet létrehoznak, és amely alapján a név használat céljából átalakítható egy másik írásba, melyet → célnyelvi írásnak nevezünk.
294	script, syllabic	írás, szótag-	→ Írás , amely a → szótagjelölő → írásrendszerhez tartozik, és amelyben minden, vagy a legtöbb → írásjegy (= karakter) egy teljes → szótagot jelöl. <i>Példák</i> : az etiópiai amhara; a japán katakana és hiragana; a kanadai eszkimó inuktitut → szótagírások . A koreai, bár betűírású, grafikusan és vizuálisan szótagjelölő.
295	script, target	írás, célnyelvi	→ Írás , amelybe egy → helynév (= toponima) a → forrásnyelvi írásból átalakítható. Lásd még → transzliteráció (= betű szerinti átírás). <i>Példa</i> : a latin betűs írás a görög → latin betűs átírása esetében.
296	segment	szegmens	A → nyelvészetben bármely különálló egység, amely a beszéd-folyamban azonosítható. <i>Példák</i> : → fonémák ; → mássalhangzók ; → magánhangzók .
297	semantics	szemantika (= jelentéstan)	A → nyelvészet jelentéssel foglalkozó ága.
298	sequence rules	sorrendiséget meghatározó szabályok	Szabályok, amelyek meghatározzák, hogy a szavak (pl. a → földrajzi nevek egy földrajzinévtárban) milyen sorrendbe legyenek rendezve → betűik , → szillabogramjaik (= szótagjeleik) vagy → logogramjaik (= szójeleik) sorozata tekintetében. Problémák különösen azokkal a betűkkel kapcsolatban jelentkezhetnek, amelyek az → ábécérendből hagyományosan kimaradnak, vagy amelyek

			→ kiegészítő írásjeggyel , illetve → mellékjellel (= diakritikus jellel) ellátottak (mint például az ä, ö, ü, ß a németben és az ll, ñ a spanyol- ban), problémásak lehetnek továbbá a kötőjeles szavak.
299	short form (of a name)	rövid névforma	A helynévtanban a név rövid vagy rövidített változata. <i>Példák:</i> Kína a Kínai Népköztársaságra vonatko- zóan; Jordánia a Jordán Hásimita Királyságra vonatkozóan. Kapcsoló- lódo kifejezés: → teljes névforma .
300	short title	rövid megnevezés	<i>Lásd</i> short form (of a name) (299).
301	sign, diacritical	jel, mellék- (= diakritikus)	<i>Lásd</i> diacritic (064).
302	simplex name	egyszerű név	<i>Lásd</i> name, simplex (227).
303	simplified character	egyszerűsített írásjegy (= karakter)	<i>Lásd</i> character, simplified (025).
304	software	szoftver	→ Számítógépes programok , eljárások és → adatok a számítógé- pes rendszerek működésével kap- csolatban. Kapcsolódo kifejezés: → hardver .
305	source language	forráshelv	<i>Lásd</i> language, source (156).
306	source script	forráshelvi írás	<i>Lásd</i> script, source (293).
307	specific element	megkülönböztető elem	A → helynév (= toponima) azon része, amely nem alkot → földrajzi köznevet , és amely a nevet meg- különbözteti más, azonos → alakulat- osztályt jelölő nevektől. Tartalmaz- hat → névelőt és/vagy más viszony- jelentést kifejező nyelvi elemet. <i>Példák:</i> Port <u>Elizabeth</u> ; Rio <u>Negro</u> ; Cape of Good Hope.
308	speech	beszéd	A → nyelv szóbeli megnyilvánulása.

309	speech community	beszélőközösség	Emberek egy csoportja, amely szóban viszonylag könnyen kommunikál egy közös → nyelven vagy → nyelvváltozatban .
310	standard language	köznyelv	<i>Lásd</i> language, standard (157).
311	standardization	egységesítés (= standardizáció)	(a) Nyelvi szabványok és normák meghatározott készletének kialakítása egy megfelelő testület által, pl. a → helynevek egységes megadására. (b) Egy adat, például egy → helynév (= toponima) megadása a fenti normákkal összhangban.
312	standardization, geographical names	egységesítés (= standardizáció), földrajzinév-	Egy vagy több adott → név előírása egy → névtestület által, a pontos írott forma, egy meghatározott → földrajzi alakulatra való alkalmazás, valamint a névhasználat feltételeinek megadásával. Tágabb értelemben: → földrajzi nevek egységesítése (=standardizációja).
313	standardization, international, geographical names	egységesítés (= standardizáció), nemzetközi földrajzinév-	Tevékenység, amelynek célja a legnagyobb fokú gyakorlati egységesség elérése a Föld valamennyi → földrajzi nevének (valamint, tágabb értelemben, a → Földön kívüli alakulatok → helyneveinek) szóbeli és írásbeli megadásában, (1) → nemzeti egységesítés (= standardizáció), és/vagy (2) nemzetközi megegyezés révén, amely kiter a különböző nyelvek és írásrendszerek közti megfeleltetésekre.
314	standardization, national, geographical names	egységesítés (= standardizáció), nemzeti földrajzinév-	A → földrajzi nevek → egységesítése (= standardizációja) egy nemzeti egység, például egy állam területén belül.
315	standardized allonym	egységesített (= standardizált) névváltozat (= allonima)	<i>Lásd</i> allonym, standardized (006).

316	standardized name	egységesített (= standardizált) név	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
317	standardized toponym	egységesített (= standardizált) helynév (= toponima)	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
A317	standard name	egységesített (= standard) név	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
318	survey, names	rendezés, név-	<i>Lásd</i> survey, toponymic (319).
319	survey, toponymic	rendezés, helynév-	Egy adott terület → helyneveinek (= toponimáinak) gyűjtésével, feljegyzésével és feldolgozásával kapcsolatos tevékenységek teljes skálája. (Megjegyzés: a magyarban gyakrabban a földrajzinév-rendezés terminus használatos.)
320	syllabary	szótagjelkészlet	Egy → szótagírást alkalmazó nyelv összes → szótagját jelölő → szillabogramok (= szótagjelek) rendezett készlete. <i>Példa:</i> a japán katakana szillabogramjainak készlete – ア, カ, サ, タ, ナ, ハ, マ az a, ka, sa, ta, na, ha, ma stb. jelölésére; az inuktitut ^, >, <, ∩, ∟, ⊂ a pi, pu, pa, ti, tu, ta stb. jelölésére.
321	syllabic (as a noun)	szótag (főnév)	<i>Lásd</i> syllabogram (326). Az angolban túlnyomóan a többes számú syllabics forma használatos.
322	syllabic (as an adjective)	szótag- (melléknév)	→ Szótagokból álló vagy azokkal kapcsolatos.
323	syllabic script	szótagírás	<i>Lásd</i> script, syllabic (294).
324	syllabification	szótagolás	Egy szó → szótagokra való felosztása. <i>Példák:</i> Val-pa-ra-i-so; O-ban.
325	syllable	szótag	A → beszéd egysége, amely egyetlen → magánhangzót vagy magánhangzó funkciójú elemet, illetve

			egy → kettőshangzót (= diftongust) vagy hármashangzót (= triftongust) tartalmaz (vagy abból áll); a szó alapvető része. <i>Példák:</i> Ge-no-va a Genova név esetében; Hei-del-berg a Heidelberg név esetében; Br-no a Brno név esetében.
326	syllabogram	szillabogram (= szótagjel)	Grafikai → írásjegy (= karakter), amely a → szótagírásban egy → szótagot jelöl.
327	synonym	szinonima	Két vagy több hozzávetőlegesen azonos jelentésű szó egyike.
328	syntax	szintaxis (= mondattan)	A → nyelvészet azon része, amely a mondatban található szavak közti kölcsönös viszonyokkal és a szavak helyes elrendeződésével foglalkozik.
329	target language	célnyelv	<i>Lásd</i> language, target (158).
330	target script	célnyelvi írás	<i>Lásd</i> script, target (295).
331	tetragraph	tetrográf (= négyjegyű betű)	Négy, meghatározott sorrendben együttesen alkalmazott → betű egy adott nyelv egyetlen → fonológiai vagy grafikus elemének jelölésére. <i>Példák:</i> a német nyelvben a tsch a /tʃ/ → fonéma jelölésére, például a Tschad névben, amely a Csád országnév német átírása; az angolban a shch, amely az orosz ш helyett áll.
332	thematic map	tematikus térkép	<i>Lásd</i> map, thematic (192).
333	topographic category	topográfiai osztály	<i>Lásd</i> feature class (085).
334	topographic feature	topográfiai alakulat	<i>Lásd</i> feature, topographic (094).
335	topographic map	topográfiai térkép	<i>Lásd</i> map, topographic (193).

336	topographic name	topográfiai név	<i>Lásd</i> toponym (339).
337	topography	topográfia	(a) A Föld, egy másik bolygó vagy mellékbolygó, illetve ezek egy részletének felszíni terepalakulatai, figyelembe véve a sík- és magasságbeli jellemzőket, azaz a sík- és domborzati térképen való elhelyezkedést. (b) A fentiek leírása és grafikus megjelenítése.
338	toponomastics	helynévtan, helynévkutatás (= toponomasztika)	A → helynevek (= toponimák) vizsgálatának tevékenysége és folyamata.
339	toponym	helynév (= toponima)	Egy → topográfiai alakulatra alkalmazott tulajdonnév. Összefoglaló kifejezés a → földrajzi nevek re és a → Földön kívüli nevek re.
340	toponym, standardized	helynév (= toponima), egységesített (= standardizált)	<i>Lásd</i> name, standardized (228).
A340	toponym, underground	helynév (= toponima), föld alatti	Egy, a föld felszíne alatt elhelyezkedő → topográfiai alakulatra alkalmazott → helynév (= toponima). <i>Példák:</i> x metróvonal, földalatti raktárak, 10-es szintű bányavágat, Aggteleki-barlang vagy Baradla-barlang Magyarország és Szlovákia között, Simplon alagút Svájc és Olaszország között.
341	toponym, variant	helynév- (= toponima)változat	<i>Lásd</i> allonym (005).
342	toponymic guidelines	helynév-egységesítési irányelvek	<i>Lásd</i> guidelines, toponymic (126). (Megjegyzés: a magyarban inkább a földrajzinév-egységesítési irányelvek terminus használatos.)

343	toponymic index	helynévmutató	<i>Lásd</i> index, toponymic (138).
A343	toponymization	helynév (= toponima) megalkotása	A → helynév (= toponima) (azaz egy tulajdonnév) köznévből vagy más szófajú szóból való megalkotásának aktusa. <i>Példák</i> : az angliai Bath ('fürdő') helységnév megalkotása az ottani római kori fürdőkre való utalással; Irak az 'Irāq szóból (arab, egy tenger vagy nagyobb folyó partja). A → köznevesült helynév esetében ugyanakkor tulajdonnév válik köznévvé, mint például gejzír (szökőforrás) az izlandi Geysir névből és meander (hurokkanyar) a törökországi Büyüik Menderes folyó latin nevéből (Maeander).
344	toponymy	(a) helynévtan, helynévkutatás (= toponomasztika) (b) helynévállomány	(a) Általánosan a → helynevek (= toponimák) és különösen a → földrajzi nevek tanulmányozásával foglalkozó tudomány. (b) Egy adott terület → helynevei-nek (= toponimáinak) összessége. (Megjegyzés: az angolban a toponym terminus használatos mindkét értelemben.)
345	traditional name	hagyományos név	<i>Lásd</i> name, traditional (230).
A345	transboundary name	határt átvélő név	<i>Lásd</i> name, transboundary (A230).
346	transcription	transzkripció (= kiejtés szerinti átírás)	(a) A nevek kiejtés szerinti → átírásának módszere különböző nyelvek között, amely során a → forrásnyelv hangjai az adott → célnyelvre és annak sajátos → írására jellemző szabályok szerint kerülnek lejegyzésre, rendszerint anélkül, hogy kiegészítő → mellékjeleket (= diakritikus jeleket) használnának.

- (b) E folyamat eredménye. *Példák:* török Ankara → görög Αγκαρα; orosz Щукино → angol Shchukino. A transzkripció általában nem megfordítható folyamat. Lehetséges, hogy a →**retranszkripció** (= kiejtés szerinti átírás visszaalakítása) (pl. számítógép által) az eredetitől eltérő formát eredményez, például a fenti eseteket tekintve a törökben Agkara, az oroszban Щчукино alakokat. Ugyanakkor a kínai pinjin latin betűs átírását – bár írások közötti átalakítás, de kiejtés szerinti és nem megfordítható – szintén transzkripciónak, nem pedig →**transzliterációnak** (= betű szerinti átírásnak) tekintik. Lásd még →**transzkripció**s (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) **táblázat**.
- 347 transcription alphabet transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) ábécé *Lásd* alphabet, transcription (011).
- 348 transcription key transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) táblázat Táblázat, amely egy adott →**forrásnyelv** írásjegyeit sorolja fel a megfelelő →**célnyelvi** írásjegyekkel együtt. *Példák:* angol sh és magyar s megfeleltetés; német sch és holland sj megfeleltetés; de akár a latin bei és a kínai 贝北陂卑背倍碑 megfeleltetés is. Lásd még →**transzkripció** (= kiejtés szerinti átírás).
- 349 transformation, names átalakítás, név- A helynévtanban a →**helynevek** (= toponimák) →**fordítását**, →**transzkripcióját** (= kiejtés szerinti átírását) és →**transzliterációját** (= betű szerinti átírását) magában foglaló általános kifejezés. A két utóbbi kifejezésre együttesen az →**átírás** terminus használatos.

350	translation	fordítás	(a) Folyamat, melynek során a →forrásnyelvben hordozott jelentést a →cél nyelv szavaival fejezzük ki. (b) E folyamat eredménye. A helynévtanban olykor csak a név →földrajzi köznévi elemére alkalmazzák. <i>Példák:</i> Lake Como (az olasz Lago di Como angol fordítása); Mount Fuji (a japán Fuji San angol fordítása).
351	translingual data interchange	nyelvek közötti adatsere	<i>Lásd</i> data interchange, translingual (057).
352	transliteration	transzliteráció
(= betű szerinti átírás)	(a) Különböző →betűírások és →szótagírások közti →név-átírássra alkalmazott módszer, melyben a →forrásnyelvi írás minden →írásjegyét (= karakterét) vagy →di-, tri- és tetragráfját (= két-, három- és négyjegyű betűjét) a →célnyelvi írásban elviekben egy írásjegy, di-, tri-, tetragráf, vagy egy →mellékjel (= diakritikus jel), illetve ezek kombinációja képviseli. A transzliteráció (= betű szerinti átírás) a →transzkripciótól (= kiejtés szerinti átírás) eltérően a teljes →megfordíthatóságot igyekszik megvalósítani (bár nem feltétlenül éri el), és →transzliterációs (= betű szerinti átírást szolgáló) táblázat mellékelésével kell kivitelezni. (b) E folyamat eredménye. <i>Példák</i> (zárójelben a magyar →exonima): Владивосток → Vladivostok [Vlagyivosztok]; Αθήνα → Athína [Athén].
353	transliteration alphabet	transzliterációs
(= betű szerinti átírást szolgáló) ábécé	<i>Lásd</i> alphabet, transliteration (012).
354	transliteration key	transzliterációs
(= betű szerinti átírást szolgáló) táblázat	Táblázat, amely egy adott →forrásnyelvi írás →írásjegyeit (= karaktereit) sorolja fel a →cél-nyelvi írás megfelelő írásjegyeivel

			együtt. → Átírási táblázatnak is nevezik. <i>Példák:</i> latin po (nem pedig bo) a japán ぽ katanára; cirill д a latin d betűre; héber ן (nem pedig נ) a thai ๓-re.
355	trigraph	trigráf (= háromjegyű betű)	Három egymást követő betű, amely egyetlen → fonémát jelöl. <i>Példa:</i> a német nyelvben az sch az /ʃ/ fonéma jelölésére.
356	typeface	betűkép	Egy → ábécé vonatkozásában az összes nyomtatott → írásjegy (= karakter) egy készletének stílusa vagy dizájnja, a méretre való tekintet nélkül. <i>Példák:</i> Times New Roman; Univers bold italic . Lásd még → font (= betűtípus).
A356	underground toponym	föld alatti helynév (= toponima)	<i>Lásd</i> toponym, underground (A340).
357	undersea feature	fenékdomborzati alakulat	<i>Lásd</i> feature, undersea (095).
358	UNGEGN	UNGEGN	Az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoport angol megnevezéséből (United Nations Group of Experts on Geographical Names) alkotott → mozaikszó (= akronima).
359	unvocalized	a magánhangzó nem jelölt	<i>Lásd</i> vocalization (368).
360	unvowelled	a magánhangzó nem jelölt	<i>Lásd</i> vocalization (368).
361	UTM grid	UTM-hálózat	Univerzális Transzverzális Mercator (Universal Transverse Mercator) háló, → derékszögű koordináták síkbeli hálózata, amelyet térképekre nyomtatnak az elhelyezkedés meghatározásának megkönnyítése. A Föld teljes felszínét 60 meridiánzónára osztja fel, 6 hosszúsági fokenként. A zónák

			1-től 60-ig vannak számozva a nemzetközi dátumvonaltól kelet felé haladva.
362	variant character	változat, írásjegy- (= karakter-)	<i>Lásd</i> character, variant (026).
363	variant name	névváltozat	<i>Lásd</i> allonym (005).
364	vector mode	vektoros mód	A grafikus információk (pontok, vonalak, poligonok) tárolása és kijelzése a számítógépen (általában derékszögű) koordinátáik által meghatározott és megcímezett pontok segítségével. Kapcsolódó kifejezés: → raszteres mód .
365	vehicular language	közvetítő nyelv	<i>Lásd</i> language, vehicular (159).
366	vernacular	vernakuláris (= anyanyelv-) változat	→ Nyelv vagy → nyelvváltozat , amelyet anyanyelvként használnak egy adott területen, és különbözhet a → köznnyelvtől .
367	vocabulary	szókészlet	(a) Egy nyelv szavainak listája. (b) Egy adott egyén szókincse. <i>Lásd</i> még → lexikon .
368	vocalization	magánhangzó-jelölés	→ Magánhangzó-jelölő kiegészítő írásjegyek beillesztése egy → hiányos betűírásban , például arabul vagy héberül írt szövegbe. Az oktatási célra szánt szövegeket kivéve általában csak a szakrális szövegekben és a nehéz vagy idegen szavakban, például → helynevekben jelzik a magánhangzókat nyomtatásban. <i>Példa:</i> Kármel = כַּרְמֵל (a magánhangzó jelölt) a כַּרְמֵל (a magánhangzó nem jelölt) ellenében.
369	vocalized	a magánhangzó jelölt	<i>Lásd</i> vocalization (368).
370	vowel	magánhangzó	A beszédhangok két nagy osztályának egyike (mely a → kettőshangzókat

			[= diftongusokat] és a hármashangzókat [= triftongusokat] is magában foglalja), amelyhez tartozó elemek esetében a képzés során a garat-, illetve a szájüreg nem záródik el és nem is szűkül sűrlődést okozó résnyire. A magánhangzó a → szótag kiemelkedően fontos része. <i>Példák:</i> /a/, /e/, /i/, /o/, /u/. Kapcsolódó kifejezés: mássalhangzó .
371	vowel letter	magánhangzó-jelölő betű	<i>Lásd</i> letter, vowel (163).
372	vowel marker	magánhangzó-jelölő kiegészítő írásjegy	<i>Lásd</i> marker, vowel (196).
373	vowel point	magánhangzó-jelölő pont	<i>Lásd</i> vowel marker (372).
374	vowelled	a magánhangzó jelölt	<i>Lásd</i> vocalization (368).
375	writing system	írásrendszer	Egy nyelv → fonológiai és → morfológiai elemei megjelenítésének módszere olyan grafikai jelek készletével, amelyek → ábécét , → szótagjelkészletet vagy → szójelkészletet alkotnak, → betűírást , → szótagírást alkalmazó, illetve → szójelölő írásrendszerben. Egy írásrendszer → írásokból áll.

Magyar–angol terminusmutató az UNGEGN-szójegyzékhez

Hungarian–English Term Index of the UNGEGN Glossary

Magyar / Hungarian	Angol / English	
A, Á		
ábécé	alphabet	008
ábécé, átírási	alphabet, conversion	010
ábécé, transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló)	alphabet, transcription	011
ábécé, transliterációs (= betű szerinti átírást szolgáló)	alphabet, transliteration	012
adat	data	049
adatbázis, digitális	data base (also database), digital	050
adatbázis, digitális helynévi	data base, digital toponymic	051
adatbázis-kezelő rendszer	data base management system	052
adatsere, nyelvek közötti	data interchange, translingual	057
adatelem	data element	055
adathordozhatóság	data portability	059
adatkönyvtár	data dictionary	053
	data directory	054
adatmező	data field	056
adattétel	data item	058
alakulat, fenékdomborzati	feature, undersea	095
alakulat, Földön kívüli	feature, extraterrestrial	088
alakulat, földrajzi	feature, geographical	089
alakulat, mesterséges	feature, cultural	087
	feature, man-made	091
alakulat, természetes	feature, natural	092
alakulat, természeti	feature, physical	093
alakulat, topográfiai	feature, topographic	094
alakulat, vízrajzi	feature, hydrographic	090

alakulatnév	feature name	086
alakulatosztály	feature class	085
alapértelmezett érték	default value	060
alfabetikus	alphabetic	009
alfanumerikus	alphanumeric	016
allofón (= hangváltozat)	allophone	007
allográf (= íráselem-változat, betűváltozat)	allograph	003
allomorf (= alakváltozat)	allomorph	004
anyanyelv	mother tongue	204
artikuláció (= kiejtés)	articulation	019
átadó írás	donor script	075
átadó nyelv	donor language	074
átalakítás, név-	transformation, names	349
átírás	conversion	041
átírási ábécé	conversion alphabet	042
átírási táblázat	conversion table	043
átvevő írás	receiver script	274
átvevő nyelv	receiver language	273
B		
beszéd	speech	308
beszédhang	phone	252
beszédközösség	speech community	309
betű	letter	160
betű, alap-	letter, basic	161
betű, magánhangzó-jelölő	letter, vowel	163
betű, mássalhangzó-jelölő	letter, consonant	162
betűírás	alphabetic script	013
betűk, alap-	letters, cardinal	167
betűk, különleges	letters, special	168
betűkép	typeface	356
betűrend	alphabetic sequence	014
betűrendet meghatározó szabályok	alphabetic sequence rules	015
C		
célnyelv	target language	329

célnyelvi írás	target script	330
cím	address	002

D

derékszögű koordináták	rectangular coordinates	276
digitális adatbázis	digital data base	068
digitális helynévi adatbázis	digital toponymic data base	069
digráf (= kétjegyű betű)	digraph	072

E

egységesített (= standard) név	standard name	A317
egységesítés (= standardizáció)	standardization	311
egységesítés (= standardizáció), földrajzinév-	standardization, geographical names	312
egységesítés (= standardizáció), nemzeti földrajzinév-	standardization, national, geographical names	314
egységesítés (= standardizáció), nemzetközi földrajzinév-	standardization, international, geographical names	313
egységesített (= standardizált) névváltozat (= allonima)	standardized allonym	315
egységesített (= standardizált) helynév (= toponima)	standardized toponym	317
egységesített (= standardizált) név	standardized name	316
egyszerű név	simplex name	302
egyszerűsített írásjegy (= karakter)	simplified character	303
emlékeztető név	commemorative name	A031
endonima	endonym	076
endonima, egységesített (= standardizált)	endonym, standardized	077
engedélyezett név	authorized name	A019
entitás, topográfiai	entity, topographic	078
eponima	eponym	079
exonima	exonym	081

F

fájl, számítógépes	file, computer	098
fájlformátum	file format	097
fenékdomborzi alakulat	undersea feature	357
firmware (= belső vezérlőprogram)	firmware	099

fokhálózat	graticule	124
fonéma	phoneme	253
fonemikus	phonemic	254
fonetika	phonetics	256
fonetikus, fonetikai	phonetic, phonetical	255
fonogramma (= hangjel)	phonogram	257
fonológia	phonology	259
fonológiai	phonological	258
font (= betűtípus)	font	100
fordítás	translation	350
formátum	format	101
formátum, fájl-	format, file	103
formátum, számítógépes	format, computer	102
forrásnyelv	source language	305
forrásnyelvi írás	source script	306
ő nyelv	principal language	267
föld alatti helynév (= toponima)	underground toponym	A356
Földön kívüli alakulat	extraterrestrial feature	082
Földön kívüli név	extraterrestrial name	083
földrajzi alakulat	geographical feature	115
földrajzi entitás	geographical entity	114
földrajzi köznév	generic term	112
földrajzi köznévi elem	generic element	110
földrajzi köznévi elem, hamis	generic element, false	111
földrajzi név	geographical name	116
földrajzi szótár	geographical dictionary	113
földrajzinév-mutató	gazetteer, index	106
földrajzinév-egységesítés (= standardizáció)	geographical names standardization	117
földrajzinév-tár	gazetteer	105
földrajzinév-tár, több írásrendszerű	gazetteer, multiscriptual	108
földrajzinév-tár, többnyelvű	gazetteer, multilingual	107
G		
geoinformációs rendszer (GIS)	geographic information system (GIS)	118
geonima	geoname	A118
	geonym	B118

GIS	GIS	119
graféma	grapheme	122
grafikai forma	graphic form	123
GY		
gyökjel	radical, radix	271
H		
hagyományos név	traditional name	345
hálózat, topográfiai (= térképhálózat)	grid, topographic	125
hamis földrajzi köznévi elem	false generic element	084
hardver	hardware	127
határt átívelő név	transboundary name	A345
hegynév, domborzati név (= oronima)	oronym	250
helyesírás	orthography	251
helyi név	local name	178
helynév	place name	264
helynév (= toponima)	toponym	339
helynév (= toponima) alanyesete	nominative form (of a toponym)	A240
helynév (= toponima), egységesített (= standardizált)	toponym, standardized	340
helynév (= toponima), föld alatti	toponym, underground	A340
helynév (= toponima), megalkotása	toponymization	A343
helynév- (= toponima-)változat	toponym, variant	341
helynévállomány	toponymy	344
helynév-egységesítési irányelvek	toponymic guidelines	342
helynévmutató	place name index	265
helynévmutató	toponymic index	343
helynévtan, helynévkutatás (= toponomasztika)	toponomastics, toponymy	338, 344
hiányos betűírás	defective alphabetic script	061
hivatalos nyelv	official language	248
holdfelszíni név	lunar name	184
homonima	homonym	130
hordozhatóság, adat-	portability, data	266

I, Í

ideogramma (= képírásjel)	ideogram	134
ideogrammatikus írás (= fogalomírás, képírás)	ideographic script	135
interaktív (adat)feldolgozás	interactive processing	141
interfész	interface	142
írányelvek, helynév-egységesítési	guidelines, toponymic	126
írás	script	283
írás, átadó	script, donor	287
írás, átvevő	script, receiver	292
írás, betű-	script, alphabetic	284
írás, célnyelvi	script, target	295
írás, eredeti	script, original	291
írás, forrásnyelvi	script, source	293
írás, hiányos betű-	script, defective alphabetic	286
írás, ideogrammatikus (= fogalomírás, képírás)	script, ideographic	288
írás, mássalhangzó-jelölő	script, consonant	285
írás, szójelölő	script, logographic	289
írás, szótag-	script, syllabic	294
írás, térképi	lettering, map	164
	script, map	290
írás, több írásrendszerű	lettering, multiscriptual	166
írás, többnyelvű	lettering, multilingual	165
írásjegy (= karakter)	character	023
írásjegy (= karakter), egyszerűsített	character, simplified	025
írásjegy (= karakter), magánhangzó-jelölő	character, vowel	027
írásjegy (= karakter), módosított	character, modified	024
írásjegy- (= karakter-)változat	character, variant	026
írásrendszer	writing system	375
irodalmi nyelv	literary language	177

J

jel, mellék- (= diakritikus)	sign, diacritical	301
------------------------------	-------------------	-----

K

készlet, szójel-	lexicon, logographic	170
két írásrendszerű	biscriptual	022
kétnyelvűség (= bilingvizmus)	bilingualism	021
kettőshangzó (= diftongus)	diphthong	073
kettősnyelvű	diglossic	071
kettősnyelvűség (= diglossia)	diglossia	070
kiegészítő írásjegy	marker	195
kiegészítő írásjegy, magánhangzó-jelölő	marker, vowel	196
kisebbségi név	minority name	199
kisebbségi nyelv	minority language	198
kódolt jelölés	coded representation	030
koordináták, derékszögű	coordinates, rectangular	045
koordináták, földrajzi	coordinates, geographical	044
koordináták, topográfiai	coordinates, topographic	046
koronima	choronym	028
köteget (adat)feldolgozás	batch processing	020
kötőjelezés	hyphenization, also hyphenation	133
köznevesült helynév	epotonym	080
köznyelv	standard language	310
közvetítő nyelv	vehicular language	365
kreol	creole	047

L

latin betűs átírás	romanization	280
latin betűs átírást szolgáló táblázat	romanization key	281
leíró kifejezés	descriptive term	062
lexikon	lexicon	169
ligatúra (= ikerbetű)	ligature	171
lingua franca	lingua franca	172
logogram (= szójel)	logogram	179

M

magánhangzó	vowel	370
magánhangzó jelölt, a	vocalized	369
	vowelled	374

magánhangzó nem jelölt, a	non-vocalized	242
	non-vowelled	243
	unvocalized	359
	unvowelled	360
magánhangzó-jelölés	vocalization	368
magánhangzó-jelölő betű	vowel letter	371
magánhangzó-jelölő kiegészítő írásjegy	vowel marker	372
magánhangzó-jelölő pont	vowel point	373
mássalhangzó	consonant	037
mássalhangzó-jelölő betű	consonant letter	038
mássalhangzó-jelölő írás	consonant script	039
megfordíthatóság	reversibility	279
megjelölés	designation	063
megkülönböztető elem	specific element	307
mellékjel (= diakritikus jel)	diacritic	064
	diacritical mark, diacritical sign	065
menü, számítógépes	menu, computer	197
mesterséges alakulat	cultural feature	048
	man-made feature	185
mező, adat-	field, data	096
módosított írásjegy (= karakter)	modified character	200
morféma	morpheme	201
morfológia (= alaktan)	morphology	203
morfológiai	morphological	202
mozaikszó (= akronima)	acronym	001
mutató, helynév-	index, place names	137
mutató, helynév-	index, toponymic	138
mutató, név-	index, names	136
N		
nem hivatalos nyelv	non-official language	241
nemzeti nyelv	national language	237
nemzeti egységesítés (= standardizáció), földrajzi névi	national standardization, geographical names	238
nemzetközi egységesítés (= standardizáció)	international standardization	144
nemzetközi fonetikai ábécé, IPA (= APhI)	International Phonetic Alphabet, IPA	143

népnév (= etnonima)	ethnonym	A080
név	name	209
név, alternatív	name, alternative	210
név, egyszerű	name, simplex	227
név, elsődleges	name, primary	225
név, emlékeztető	name, commemorative	B211
név, engedélyezett	name, authorized	A211
név, Földön kívüli	name, extraterrestrial	215
név, földrajzi	name, geographical	216
név, hagyományos	conventional name	040
	name, traditional	230
név, határt átívelő	name, transboundary	A230
név, hely-	name, place	224
név, helyi	name, local	219
név, hivatalos	name, official	223
név, holdfelszíni	name, lunar	220
név, jóváhagyott	name, approved	211
név, kisebbségi	name, minority	222
név, hagyományos	name, conventional	214
név, köz-; szó, köz-	noun, common	245
név, őshonos	name, indigenous	218
név, összetett	name, composite	212
	name, compound	213
név, egységesített (= standard)	name, standard	A227
név, egységesített (= standardizált)	name, standardized	228
név, tengeri	name, maritime	221
név, tó-	name, lacustrine	A218
név, topográfiai	name, topographic	229
név, történeti	name, historical	217
név, tulajdon-	name, proper	226
	noun, proper	246
név-, változat (= allonima)	name, variant	231
névátalakítás	names transformation	236
névátírás	names conversion	233
névelő	article	018
névrendezés	names survey	235

névmutató	names index	234
névtn, névkutatás, névtudomány (= onomasztika)	onomastics	249
névtár, helység-	gazetteer, place names	109
névtestület	names authority	232
névváltozat	variant name	363
névváltozat (= allonima)	allonym	005
névváltozat (= allonima), egységesített (= standardizált)	allonym, standardized	006
normalizálás	normalization	244
NY		
nyelv	language	145
nyelv, átadó	language, donor	147
nyelv, átvevő	language, receiver	155
nyelv, cél-	language, target	158
nyelv, forrás-	language, source	156
nyelv, fő	language, principal	154
nyelv, hivatalos	language, official	153
nyelv, irodalmi	language, literary	149
nyelv, kisebbségi	language, minority	150
nyelv, köz-	language, standard	157
nyelv, közvetítő	language, vehicular	159
nyelv, nem hivatalos	language, non-official or unofficial	152
nyelv, nemzeti	language, national	151
nyelv, őshonos	language, indigenous	148
nyelv, társalgási	language, colloquial	146
nyelvek közötti adatsere	translingual data interchange	351
nyelvészet	linguistics	176
nyelvi régió	linguistic region	175
nyelvközösség	linguistic community	174
nyelvtan	grammar	121
nyelvterület	linguistic area	173
nyelvváltozat	dialect	066

O

osztály, alakulat-	class, feature	029
--------------------	----------------	-----

Ö, Ó

őshonos név	indigenous name	140
őshonos nyelv	indigenous language	139
összetett név	composite name	032
	compound name	033

P

pidzsin	pidgin	262
piktogram	pictogram	261
pixel (= képpont)	pixel	263
program, számítógépes	program, computer	268

R

raszteres mód	raster mode	272
rekord, számítógépes	record, computer	275
rendezés, helynév-	survey, toponymic	319
rendezés, név-	survey, names	318
retranszkripció (= kiejtés szerinti átírás visszaalakítása)	retranscription	277
retranszliteráció (= betű szerinti átírás visszaalakítása)	retransliteration	278
rövid megnevezés	short title	300
rövid névforma	short form (of a name)	299

S

sorrendiséget meghatározó szabályok	sequence rules	298
-------------------------------------	----------------	-----

SZ

számítógépes fájl	computer file	034
számítógépes program	computer program	035
számítógépes rekord	computer record	036
szegmens	segment	296
szemantika (= jelentéstan)	semantics	297
személynév (= antroponima)	anthroponym	017
szillabogram (= szótagjel)	syllabogram	326
szinonima	synonym	327
szintaxis (= mondattan)	syntax	328

szoftver	software	304
szójegyzék	glossary	120
szójelkészlet	logographic lexicon	181
szójelölő	logographic	180
szójelölő írás	logographic script	182
szókészlet	vocabulary	367
szótag	syllable	325
szótag (főnév)	syllabic (as a noun)	321
szótag- (melléknév)	syllabic (as an adjective)	322
szótagírás	syllabic script	323
szótagjelkészlet	syllabary	320
szótagolás	syllabification	324
szótár, földrajzi	dictionary, geographical	067
T		
társalgási nyelv	colloquial language	031
teljes megnevezés	full title	104
teljes névforma	long form (of a name)	183
tematikus térkép	thematic map	332
tengeri név	maritime name	194
térkép, tematikus	map, thematic	192
térkép, topográfiai	map, topographic	193
térkép, több írásrendszerű	map, multiscriptual	188
térkép, többnyelvű	map, multilingual	187
térképi írás	map script	189
térképi írás, több írásrendszerű	map script, multiscriptual	191
térképi írás, többnyelvű	map script, multilingual	190
térképi névírás	map lettering	186
természetes alakulat	natural feature	239
természeti alakulat	physical feature	260
tetragráf (= négyjegyű betű)	tetragraph	331
tónév	lacustrine name	A144
topográfia	topography	337
topográfiai térkép	topographic map	335
topográfiai alakulat	topographic feature	334
topográfiai név	topographic name	336

topográfiai osztály	topographic category	333
tő	root	282
több írásrendszerű földrajzinév-tár	multiscriptual gazetteer	207
több írásrendszerű térkép	multiscriptual map	208
többnyelvű földrajzinév-tár	multilingual gazetteer	205
többnyelvű térkép	multilingual map	206
történeti név	historical name	128
transzkripció (= kiejtés szerinti átírás)	transcription	346
transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) ábécé	transcription alphabet	347
transzkripció (= kiejtés szerinti átírást szolgáló) táblázat	transcription key	348
transzliteráció (= betű szerinti átírás)	transliteration	352
transzliteráció (= betű szerinti átírást szolgáló) ábécé	transliteration alphabet	353
transzliteráció (= betű szerinti átírást szolgáló) táblázat	transliteration key	354
trigráf (= háromjegyű betű)	trigraph	355
tulajdonnév	proper name	269
	proper noun	270
U, Ú		
UNGEGN	UNGEGN	358
UTM hálózat	UTM grid	361
útnév (= hodonima)	hodonym	129
	odonym	247
V		
változat, írásjegy- (= karakter-)	variant character	362
vektoros mód	vector mode	364
vernakuláris (= anyanyelv-) változat	vernacular	366
víznev (= hidronima)	hydronym	132
vízrajzi alakulat	hydrographic feature	131
Z		
zaj, grafikai	noise, graphic	240